

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ СХОДОЗНАВСТВА ім. А. Ю. КРИМСЬКОГО
УКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ КИТАЄЗНАВЦІВ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

КИТАЄЗНАВЧІ ДОСЛІДЖЕННЯ

漢學研究

№ 1, 2025

Заснований у 2011 р.

Видавничий дім
«Гельветика»
2025

Затверджено до друку вченою радою
Інституту сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України 25.03.2025 (протокол № 2)
та вченою радою ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана» 24.04.2025 (протокол № 9).

Головний редактор:

Цимбал Л. І., д. е. н., професор

Науковий редактор:

Кіктенко В. О., д. філос. н., старший науковий співробітник

Редакційна колегія:

Білошапка В. А., д. е. н., професор

Бубенок О. Б., д. і. н., професор

Гальперіна Л. П., к. е. н., професор

Дмитрів І. І., к. філ. н.

Дроботюк О. В., к. е. н.

Ісаєва Н. С., д. філ. н., доцент

Калюжна Н. Г., д. е. н., доцент

Корнилюк Р. В., д. е. н.

Корсак Р. В., д. і. н., професор

Кудирко Л. П., к. е. н., професор

Кшановський О. Ч., д. філ. н., професор

Ло Цзюнь, д. філос. в літературознавстві (КНР, Пекін)

Макарієв Пламен, д. філос. н., професор (Болгарія, Софія)

Маршалек-Кава Джоанна, д. політ. н., доцент (Польща, Торунь)

Отрощенко І. В., д. і. н., старший науковий співробітник

Петкова Л. О., д. е. н., професор

Примостка О. О., д. е. н., професор

Пун Вай Чін, д. філос. в економіці, доцент (Малайзія, Субанг-Джая)

Родіонова Т. А., к. е. н.

Сандул М. С., к. е. н.

Сюй Баофен, д. філос. в літературознавстві, професор (КНР, Пекін)

Тарасенко М. О., д. і. н., старший науковий співробітник

Хамрай О. О., д. філол. н., старший науковий співробітник

Хуан Чжоюе, д. філос. в літературознавстві, професор (КНР, Пекін)

Черкас Н. І., д. е. н., доцент

Яворська Г. М., д. філол. н., професор

Комп'ютерний дизайн і макетування:

Михальченко М. С.

Адреса редакції:

01001, Київ 1, вул. Грушевського 4, кімн. 211

Редакція не завжди поділяє позицію авторів.

У разі передруку посилання на «Китаєзнавчі дослідження» обов'язкове.

*Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення
StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.*

Включено до Переліку наукових фахових видань України категорії Б у галузі філософських, філо-
логічних, політичних та економічних наук (спеціальності В10 Філософія, В11 Філологія
(за спеціалізаціями), С1 Економіка, С2 Політологія, D1 Облік і оподаткування, D2 Фінанси,
банківська справа, страхування та фондовий ринок, D3 Менеджмент, D6 Секретарська та офісна
справа, D5 Маркетинг, D7 Торгівля, С3 Міжнародні відносини) відповідно до Наказу МОН України
від 26.11.2020 № 1471 (додаток 3).

Рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення № 539 від 29.02.2024 р.
Ідентифікатор медіа: R30-02805.

Суб'єкт у сфері друкованих медіа – Інститут сходознавства ім. А. Ю. Кримського Національної
академії наук України (вул. Михайла Грушевського, буд. 4, м. Київ, 01001, instkrymsk@gmail.com,
тел. (044) 278-76-52).

Мови розповсюдження: українська, англійська, китайська.

ISSN 2409-904X (Print)

ISSN 2616-7328 (Online)

© Інститут сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України, 2025

© ГО «Українська асоціація китаєзнавців», 2025

© ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», 2025

ЗМІСТ

Історія, філософія, наука та культура Китаю

Т.П. Глушко

Техно-легізм як концепція меритократичного авторитаризму
та глобальні стратегії Pax Chinese 5

Політичний та соціально-економічний розвиток Китаю

D. Yefremov

Geopolitical imperatives of donor practices: comparing Chinese
and U.S. approaches to foreign aid 18

Китайська мова та література

М. Logvun

Contemporary Chinese-language discourse on classical Chinese painting
and calligraphy: a case study of communication success 40

Г. М. Костенко, Д. О. Кіреєва

Переклад поезії Китаю часів династії Тан:
міжкультурна адаптація слів-реалій 56

Переклади китайської літератури

О. Воробей

Дін Лін. Щоденник Софії 68

TABLE OF CONTENT

History, Philosophy, Science and Culture of China

T. Hlushko

Techno-legalism as conception of meritocratic authoritarianism
and global strategies of Pax Chinese 5

Political, Social and Economic Development of China

D. Yefremov

Geopolitical imperatives of donor practices: comparing Chinese
and U.S. approaches to foreign aid 18

Chinese Language and Literature

M. Logvyn

Contemporary Chinese-language discourse on classical Chinese painting
and calligraphy: a case study of communication success 40

H. Kostenko, D. Kirieieva

Translating Chinese poetry of the Tang Dynasty:
cross-cultural adaptation of cultural words.....56

Translations of Chinese Literature

O. Vorobei

Ding Ling. Miss Sophie's Diary 68

ІСТОРІЯ, ФІЛОСОФІЯ, НАУКА ТА КУЛЬТУРА КИТАЮ

UDC 1:(17.033.1:339.9)

DOI <https://doi.org/10.51198/chinesest2025.01.5>

TECHNO-LEGALISM AS CONCEPTION OF MERITOCRATIC AUTHORITARIANISM AND GLOBAL STRATEGIES OF PAX CHINESE

T. Hlushko

D.Sc. (Philosophy), Professor
Drahomanov Ukrainian State University,
9, Pyrohova str., Kyiv, Ukraine, 01030
tetyana.glushko@gmail.com

The article presents comprehensive analysis of several important social phenomena in contemporary China, that characterizes specificity of economic and political processes in the country, and, at the same time, have a significant impact for tendencies in modern global world-system. In the research postulated that techno-legalism, meritocracy and the authoritarian model of social governance as the most important among these phenomena. In the context of this analysis, we consider prospects for the development of such a concept as Pax Chinese, which is gradually becoming an identifier of a fundamentally new conception of the world order. Analysis of economic and political institutions of modern China allowed us to examine the historical features of the establishment of its economic success from Mao and Deng Xiaoping to the Xi Jinping's era and its high-tech solutions in the field of artificial intelligence, which demonstrates rather powerful creative potential of the contemporary Chinese economy. Significant emphasis is placed on the global economic advantages of modern China, where the key one is prevalence of solid manufacturing facilities. At the same time, analysis of China's political problems, which are revealed in the excessive use of technologies to intensify authoritarianism, albeit with a "meritocratic" face. It is noted that such a strategy has its advantages in the economic sphere, however, this approach has also created certain vulnerabilities in the development of the political culture of modern communist China, which make Chinese elite searching legitimation tools for their efforts in the economic area and to develop an alternative conception of human rights. The research analyses specifics of the policy of economic nationalism, in particular in the context of a model of "entrepreneur state" creating with meritocratic management strategies that focus on implementation of the government's plans. It is also established that economic leadership and China's struggle for geopolitical influence in modern world generates its specific opportunities for reshaping global economic and political landscape. Particular attention is given to technological progress led by the China's Communist Party, using technological breakthroughs on international arena, and foreign economic policy application as a strategic tool for shaping China-centric world.

Key words: techno-legalism, meritocracy, authoritarianism, economic policy, Pax Chinese, censorship, artificial intelligence.

ТЕХНО-ЛЕГІЗМ ЯК КОНЦЕПЦІЯ МЕРИТОКРАТИЧНОГО АВТОРИТАРИЗМУ ТА ГЛОБАЛЬНІ СТРАТЕГІЇ PAH CHINESE

Т.П. Глушко

Статтю присвячено комплексному аналізу кількох важливих соціальних феноменів сучасного Китаю, які характеризують специфіку економічних та політичних процесів у країні та одночасно чинять досить відчутний вплив на тенденції розвитку сучасної глобальної світ-системи загалом. Визначальними серед таких феноменів у межах статті постулюються техно-легізм, меритократія та авторитарна модель соціального управління. В контексті цього аналізу розглянуто також перспективи розвитку й такого концепту, як *Paх Chinese*, який поступово стає ідентифікатором принципово нової концепції організації світового порядку. Аналіз економічних та політичних інституцій сучасного Китаю дозволив всебічно розглянути історичні особливості становлення його економічного успіху від Мао Цзедуну та Ден Сяопіна до епохи Сі Цзіньпіна та властивих їй високотехнологічних розробок у галузі штучного інтелекту, які засвідчують потужний креативний потенціал китайської економіки. Значну увагу приділено глобальним економічним перевагам сучасного Китаю, де однією з ключових є наявність потужної виробничої бази. Разом із тим не залишився поза увагою й аналіз політичних проблем Китаю, що розкриваються в надмірному використанні технологій для посилення авторитаризму, хоча й з «меритократичним» обличчям. Відзначено, що така стратегія має свої переваги в економічній площині, однак цей підхід створив і певні слабкості в розвитку політичної культури сучасного комуністичного Китаю, які змушують еліту країни шукати легітимізаційні інструменти своєї діяльності саме в економічній площині та вибудовувати альтернативну концепцію прав людини. Проаналізовано специфіку політики економічного націоналізму, зокрема в контексті формування моделі «підприємницької держави» з меритократичними стратегіями управління та орієнтиром на реалізацію державного плану. Визначено, що економічне лідерство та боротьба Китаю за геополітичний вплив у сучасному світі генерують специфічні можливості переформатування глобального економічного та політичного ландшафту. Особливу увагу присвячено специфіці розвитку технологічного прогресу під керівництвом комуністичної партії, використанню технологічних здобутків у міжнародній площині, а також застосуванню зовнішньої економічної політики як стратегічного інструменту для становлення китаєцентричного світу.

Ключові слова: техно-легізм, меритократія, авторитаризм, економічна політика, *Paх Chinese*, цензура, штучний інтелект.

Посилення глобального впливу сучасного Китаю, особливо в умовах гострої політичної кризи в Європі та Сполучених Штатах, зумовлене тривалою роботою китайських соціальних інституцій та міжнародних організацій, починаючи з «м'якої сили» інститутів Конфуція й закінчуючи міжнародним економічним впливом технологічних корпорацій на зразок Huawei. Поступове розгортання стратегій політичного та економічного впливу в Європі та інших країнах світу створює унікальні історичні можливості для Китаю щодо переформатування світового порядку та актуалізує надзвичайні виклики глобального характеру для решти світу, який нині переживає хвилю пост-демократичних трансформацій.

За цих умов варто зважити, що сучасний Китай, який протягом тривалого часу проводив політику економічного націоналізму та однопартійного стратегічного планування у сфері розвитку економічних та культурних інститутів усередині країни, а також укладав продуктивні міжнародні політичні союзи,

---

проводить нині повноцінну боротьбу за світове лідерство й має всі можливості для трансформації моделей міжнародної співпраці [Глушко, Козловець 2024], в тому числі й за рахунок напрацьованих тисячоліттями інструментів впливу та стратегічного досвіду їх застосування [Глушко 2023]. Відповідно, варто відзначити, що внутрішня та зовнішня пропаганда комуністичної партії Китаю (КПК) спирається на досить продумані інституційні механізми, які варто проаналізувати на предмет їх конструктивності для сучасної світ-системи.

Як одна з найстаріших цивілізацій світу, Китай має надзвичайно різноманітний історичний досвід – від двох тисячоліть династичного правління до зумовлених комуністичною ідеологією повстань хунвейбінів за часів Мао Цзедуна та сучасного ринкового соціалізму й цифрового авторитаризму епохи Сі Цзіньпіна. У контексті ж сучасного китаєзнавчого дискурсу на особливу увагу, на наш погляд, заслуговує категорія *техно-легізму* (термін Л. Явін), що поєднує у собі елементи класичної філософської концепції легістів (школа фа-цзя, 法家) та можливості сучасної техногенної цивілізації й відповідні технологічні здобутки КПК.

Особливий евристичний потенціал такої категорії для аналізу сучасного стану КНР актуалізується, зважаючи як на створення в Китаї «департаменту вітчизняних технологій» [Чень 2024], так і на його успіхи у формуванні цифрової автократії всередині країни та використання впливу економічних і технологічних можливостей у міжнародній площині. Фактично *техно-легізм* являє собою синтез принципів «школи законників» щодо «нагород та покарань» з інструментами сучасних інформаційних технологій, формуючи принципово нову соціальну реальність та уможливаючи майже тотальний контроль над життєдіяльністю громадян Китаю, яких зобов'язують схвально ставитись до «меритократично» обґрунтованих рішень КПК, що спрямовані на максимальну централізацію державного контролю за рахунок інтеграції великих технологічних компаній у державну політику. Це, своєю чергою, передбачає масштабне використання новітніх технологій для соціального контролю та управління, тобто цифрового регулювання і створення системи соціального рейтингу, яка оцінює поведінку громадян за алгоритмами, які можуть бути досить упередженими або надмірно каральними. Впровадження такого сценарію відбувається засобами залучення технічних еліт до реалізації державної політики КНР.

Таким чином, стратегія техно-легізму у сучасному Китаї реалізовується як державно-корпоративна модель автоматизованого управління, що передбачає наявність технологічного авторитаризму та централізованого управління одночасно з відсутністю механізмів правового захисту громадян. Відповідно, використання технологій як інструменту консолідації влади припускає наявність меритократичного складника, але одночасно порушує права та свободи громадян країни, що формує суттєві етичні дилеми в цій площині, зокрема у сфері приватності та автономії особистості.

Тому сама меритократія як структурний елемент соціальної системи Китаю, на наш погляд, вимагає всебічного аналізу щодо її соціально-етичних наслідків для існування таких феноменів, як громадянські права та природні права людини. Хоча саме на меритократичності соціального устрою в Китаї наголошує відомий американський дослідник Д. Белл [Белл 2023], котрий мав

десятилітній досвід роботи в китайських університетах, і дійшов висновку про наявність меритократії в академічній та соціально-політичній площинах сучасної китайської держави. Однак, на наш погляд, меритократичний авторитаризм як у політиці, так і в економіці Китаю потребує окремого аналізу своєї сутності, специфіки та соціально-практичного значення для КНР загалом та глобальної світ-системи зокрема. Адже варто зважати й на альтернативні аналітичні розвідки, висновки яких дещо суперечать точці зору Д. Белла та висловлюють обґрунтовані сумніви стосовно меритократичного влаштування соціальної системи Піднебесної [Гамільтон, Ольберг 2023].

Разом із тим Д. Белл обґрунтовує свою позицію, зважаючи й на традиційний складник у розвитку цього феномену, адже у Китаї протягом тринадцяти століть панувала екзаменаційна система отримання державних посад. Зокрема, відомо, що у VII ст. принцип політичної меритократії намагалася закріпити імператриця Ву Цзетянь [Явін 2024, 72]. Відповідно, в історії китайської цивілізації феномен меритократії так чи інакше відслідковується у соціальній практиці від прадавніх часів. Варто відзначити, що одночасно Д. Белл звертається й до аналітичного досвіду відомого теоретика соціальної справедливості Дж. Ролза й зважує на можливі небезпеки «бездушного меритократичного суспільства» [Белл 2023].

З нашої точки зору, варто також зважати й на можливості імітації меритократичності владних повноважень, зокрема враховувати механізми стандартизації форм екзаменаційного відбору та підтримки соціальних практик селективної освітньої політики для окремих регіонів, відтворюючи у такий спосіб соціальну нерівність з характерною їй відсутністю визнання рівності прав представників маргіналізованих соціальних груп. Адже властива сучасному євроатлантичному дискурсу «політика визнання» не характерна для Китаю, хоча варто зазначити, що й адміністрація президента Д. Трампа поступово закладає тенденції до зворотних визнанню соціальних процесів, виносячи за дужки ідеї рівності та інклюзивності. Ця тенденція змушує замислитися про глобальне тяжіння до поступової тоталітаризації політичних інститутів сучасного світу.

У цьому контексті китайська модель «меритократичного» тоталітаризму, яка демонструє надзвичайну економічну потужність, досить вдало проілюструвала практичні можливості політики економічного націоналізму. Сучасний Китай втілював принципи останнього у своїй внутрішній політиці протягом майже півстоліття – контроль над стратегічними галузями, розвиток вітчизняного виробництва, обмеження для іноземних компаній, – продемонструвавши практичну дієвість та стратегічну доцільність такої економічної політики. І в цьому відношенні варто наголосити, що продумана стратегія національно орієнтованого економічного зростання, зважаючи на рівень її продуктивності, цілком може вважатися меритократичною з точки зору логіки тоталітаризму.

Більше того, висновки Д. Белла також є досить *невтішними для сучасних демократичних систем*, адже дослідник наголошує, що меритократія несутісна з багатопартійним правлінням [Белл 2023, 45], а її привабливість полягає саме в можливостях забезпечення економічного успіху. Але в політичному контексті варто зважати, що за всієї економічної продуктивності китайського командного капіталізму внутрішні умови організації китайського суспільства

не відповідають нормативам верховенства права та політичних свобод, тому варто відзначити, що марксистський ідеал свободи, як орієнтир соціалістичної революції, втрачається в межах такого підходу до організації соціального буття, а отже, подібний підхід до втілення меритократичних принципів та ідеалів фактично перетворюється на інструмент легалізації диктатури.

Звернемось до аналізу економічних векторів «меритократизації» соціальної політики та їхніх соціально-практичних наслідків. Так званий «капіталізм з китайською специфікою» привертає увагу багатьох сучасних економістів, адже «в епоху Сі Цзіньпіна роль держави в управлінні економікою ще більше посилилася» [Чень 2024, 206], що певною мірою демонструє життєздатність планової економіки з елементами капіталістичних практик. Варто відзначити, що особливу роль у формуванні продуктивних стратегій економічного розвитку сучасного Китаю відіграла економічна модернізація часів Ден Сяопіна, яка змінила пріоритети у сфері промисловості, сільського господарства, оборони та технологічного сектору і сформувала тенденції до створення гібридної економічної системи.

Остання передбачала пошук нових механізмів економічного зростання та використання ринкових інструментів у межах моделі централізованої командної економіки, а також створювала принципово новий ландшафт економічного розвитку країни, а саме сприяла перетворенню Китаю на «глобальну фабрику» з виробництва матеріальних благ, забезпечуючи в такий спосіб китайській державі статус чи не єдиної країни у світі з потужним реальним сектором економіки, на відміну від західних тенденцій до превалювання фінансового сектору над виробничим.

Власне, особливість економічної політики Ден Сяопіна полягала в заклик до громадян Китаю «дивитися в майбутнє» (看未来), що за своїм звучанням було дещо схоже на тезу «дивитися на гроші» (看钱来) [Явін 2024]. Такий підхід до конструювання соціальної реальності ознаменував зміну мети держави з ідеологічно-політичного вектора Мао Цзедуна на господарський, а економічне зростання Китаю стало визначальним орієнтиром у його подальшому розвитку. Подібна «гра ієрогліфів» спричинила досить показовий ідейний зсув у китайському соціокультурному поступі XX століття, коли основний вектор економічної політики КПК було сконцентровано на зростанні ВВП та боротьбі з бідністю.

Важливо відзначити й той факт, що «уряд Китаю за короткий час ефективно вивів із бідності більше людей, ніж будь-який інший уряд в історії людства» [Макстон, Рандерс 2017, 252–253]. За висновками дослідників, країна дійсно задіяла нетрадиційні способи для досягнення цієї мети, відтворити які в умовах XXI століття вже фактично неможливо. В цьому відношенні показово, що Китай досить агресивно просуває власну концепцію прав людини, в межах якої вважається, що «право на розвиток» важливіше за будь-які інші права і є визначальним у ціннісній системі КПК [Гамільтон, Ольберг 2023, 295], що дозволило Китаю ефективно обґрунтувати свою економічну політику в міжнародній площині та підпорядкувати цій ідеї феномен громадянських прав та свобод у їхньому класичному європейському розумінні.

Ці процеси, своєю чергою, сприяли суттєвій промисловій модернізації країни на початку XXI століття і стали своєрідним історичним відгуком у спробі

подолати наслідки соціально-психологічної травми «століття принижень». Протягом усього XX століття Китай фактично формував модель «підприємницької держави», в межах якої остання функціонувала, по суті, як велика, багаторівнева та ієрархічно організована корпорація [Чень 2024]. При цьому меритократичні прояви організації економічного простору виявляли себе в тому, що окремі підприємства розподілялись керівниками КПК за категоріями та забезпечувались кредитами або субсидіями залежно від того, наскільки успішними вони були в дотриманні державного плану.

Сприятливим історичним чинником для легітимації таких процесів було те, що покоління, яке формувалося після придушення спротиву студентів на площі Тяньаньмень, «виховували на ображеному націоналізмі й обіцянках економічного росту» [Явін 2024, 213], що є показником своєрідного історично визначеного ресентименту, вплив якого суттєво посприяв практичній імплементації ідеології економічного націоналізму й вивів країну з крайньої бідності на лідерські позиції у світі.

Як бачимо, Китай на чолі з КПК відкрито зосередився на економічних показниках як фактичній основі та головному критерію своєї легітимності [Чень 2024], що сприяло формуванню надійних інституційних основ для впровадження швидких темпів індустріалізації, а отже, й не менш швидкого економічного зростання. Як один з таких соціальних інститутів було сформовано *ієрархічну систему оцінювання кадрів*, яка використовує досить широкий спектр політичних цілей, що можуть злічуватися кількома десятками, де кожна ціль має відповідне числове значення та присвоює її виконавцю різну соціальну вагу.

У такий спосіб кадрові працівники отримують оцінку на основі досягнення визначених цілей, а результати такого «*меритократичного*» оцінювання впливають на термін перебування чиновників на посадах та їхні винагороди й подальше просування по кар'єрних сходах. Так виглядає конструкція імплементації *економічної меритократії*, тоді як «політичні та адміністративні досягнення є необхідною умовою для політичного просування» [Чень 2024, 199]. В таких умовах бізнес змушений вибудовувати патронажні відносини з органами місцевої влади, які регулюють його діяльність, адже останні, по суті, організовують ринкове виробництво, вибірково надаючи субсидії та координуючи відносини між підприємствами. Тому цілком закономірно, що в Китаї стратегічні рішення на рівні бізнес-структур дуже тісно пов'язані з інтересами КПК [Гамільтон, Ольберг 2023], що свідчить про відсутність можливостей для дійсної творчої самореалізації особистості в бізнес-секторі, а навпаки, вимагає ідеологічного конформізму у сфері реалізації економічних ініціатив.

Власне, *політичні критерії меритократичного оцінювання працівників державних органів* також безпосередньо пов'язані з промисловим розвитком, адже такий механізм забезпечує конкуренцію серед чиновників, які прагнуть зробити успішну кар'єру за рахунок своїх політичних досягнень. Так, американська дослідниця китайського походження Л. Чень зазначає, що саме ієрархічна система оцінювання кадрів є суттєвим стимулом для чиновників у досягненні економічних та суто промислових результатів, оскільки останні можуть стати запорукою ефективного просування в політичній площині [Чень, 2024]. Не менш сильним економічним стимулом для службовців сучасного Китаю

для підтримки ними економічного розвитку стала децентралізована система фіскальних контрактів, яка забезпечує права регіонів на використання «надлишків» їхньої економічної продуктивності та формує мотивацію китайських чиновників підтримувати подальшу активну індустріалізацію й економічне зростання з метою забезпечення додаткових джерел прибутку для своїх міст і регіонів.

Поступово стратегічним об'єктом державної підтримки стала електронна промисловість, що в XX столітті було зумовлено потребами часу. Протягом тривалого періоду розвитку технологічних стартапів Китай став «провідним експортером високотехнологічних товарів, який з 2006 року випереджає США, Японію та Європейський Союз» [Чень 2024, 130]. Сучасний же Китай уже активно розвиває й *технології штучного інтелекту* на рівні зі США, іноді навіть випереджаючи їх, але при цьому етичні виміри використання технологічних здобутків для нагляду та соціального контролю викликають усе більше міжнародне занепокоєння. Зокрема, досить тривожними є ті факти соціального життя Китаю під керівництвом КПК, які засвідчують, що партія пропагує тільки ті прояви китайської культури, які вона може контролювати, і, навпаки, намагається викоринити ті, які їй не підконтрольні [Гамільтон, Ольберг 2023]. Так, показовим прикладом є той факт, що Китай активно придушує альтернативні культурні та політичні ідеології та наполягає, що «табори, в яких утримують понад мільйон уйгурів і представників інших меншин... потрібні для боротьби з тероризмом» [Гамільтон, Ольберг 2023, 298].

Такі факти, як мінімум, свідчать, що «меритократичний ідеал... все ще далекий від політичної реальності Китаю» [Белл 2023, 47], що особливо гостро було помітно під час пандемії COVID-19 на прикладах використання цензури та репресій проти інтелектуальної свободи лікарів. Зокрема, інформація про спроби замовчування початку пандемії [Явін 2024, 234] поставила під досить серйозний сумнів соціальну та міжнародну відповідальність КНР та стала причиною суттєвого посилення недовіри до Китаю. Однак при всіх цих недоліках Д. Белл вважає, що все-таки, якщо Китаю вдасться й надалі впроваджувати затверджені ним принципи «меритократії», уникаючи невдалих політичних рішень, та запобігати тим небезпекам, які створюють виборці-невігласи в демократичних країнах, ця модель, дійсно, в перспективі може стати дієвою альтернативою ліберальній демократії та міжнародним орієнтиром, особливо зважаючи, що вона вже показала свою результативність у таких країнах, як Сінгапур та Японія.

Разом із тим у співавторському дослідженні Б. Гі та М. Воррен знаходимо апелювання до так званої «конфуціанської меритократії», закріпленої ще у соціальних практиках стародавніх династій, та чітко сконституйоване поняття «авторитарна меритократія», а також акцент на тому, що такий підхід передбачає синтез демократичних практик відбору еліт з відповідними авторитарними практиками, а отже, являє собою нібито принципово новий феномен. Виправдовуючи інноваційну цінність останнього, автори наголошують на розробці комуністичною партією Китаю цілої низки «унікальних китайських інновацій у розробці процедур прийняття рішень, що ґрунтуються на оцінці заслуг» [He, Warren 2020, 177]. При цьому меритократичний складник визначається на основі трьох принципів: інтелектуальних здібностей, соціальних

кваліфікацій та моральних якостей громадян, комбінація яких є принциповою для визначення критеріїв відбору на державні посади. Саме така практика, з точки зору дослідників, реалізована у сучасному Китаї, хоча, звісно ж, вона має і свої недоліки, і тому все ще триває експериментування з елементами впровадження демократичної меритократії на окремих рівнях розвитку авторитарної системи соціального управління в якості їх інноваційного складника.

Також специфіка сучасного китайського суспільства, на думку окремих дослідників, полягає в тому, що принцип меритократичного правління насправді задіяний лише частково, адже його соціально-політична конструкція передбачає застосування *демократичних* практик на місцевому рівні та *меритократичних* практик на рівні загальнонаціональному, тобто на рівні розвитку суспільної еліти, а також можливості соціального експериментування на рівні регіонів. При цьому в окремих випадках можна говорити й про те, що національна політика КНР може змінюватися згідно з результатами регіональних експериментів у разі їхньої успішності [Чень 2024, 211]. Потрібно визнати, що інноваційним моментом у розвитку економічної системи сучасного Китаю, за результатами його соціально-економічного експериментування, стає фактичне створення окремих регіональних моделей економічного розвитку, зокрема американська дослідниця Л. Чень нарахувала сорок дві такі унікальні регіональні моделі, що є показником стратегічної неоднорідності в економіці Піднебесної та її розвитку потенціалу.

Разом із тим КПК формує політичну та економічну еліту країни засобами жорсткого відбору, який включає у себе перевірку лояльності та ефективності на різних ланках управління, а також перевірку засобами довготривалого просування в межах партійної ієрархії. Як бачимо, меритократичний авторитаризм сучасного китайського зразка також суттєво посилюється засобами впровадження технологій *цифрового контролю та соціального рейтингу*, можливості яких вдосконалюються нині за рахунок розвитку технологій штучного інтелекту. Так, деякі дослідники наголошують, що «вміле застосування штучного інтелекту дасть Китаю чудовий шанс наздогнати і навіть обігнати США» [Лі 2020, 19]. Досить показовими є випадки, які свідчать про активну фазу «холодної війни» у сфері технологій штучного інтелекту та нейронних мереж, що супроводжуються досить аргументованими звинуваченнями КНР у використанні шпигунства, викрадення інтелектуальної власності та операцій впливу [Гамільтон, Ольберг 2023], зокрема, варто згадати й нещодавній випадок з китайським аналогом ChatGPT – DeepSeek (深度求索), розробників якого звинуватили у викраденні даних у корпорації OpenAI.

Досить показово, що китайські технологічні корпорації активно співпрацюють зі своїм урядом на рівні впровадження алгоритмів цензурування та пропаганди. Зокрема, такі платформи, як WeChat (微信) – універсальний мобільний додаток, який став, за визначенням К.-Ф. Лі, своєрідним «пультом до управління життям» [Лі 2020] та об'єднав у собі велику кількість функцій, що не властиві жодному іншому додатку в жодній країні світу, та сервіс мікроблогів Weibo (微博), що активно використовуються КПК для боротьби з опозиційними настроями.

Таким чином, для визначення специфіки сучасного стану КНР цілком доречно, на наш погляд, використовувати термін *цифрового неототалітаризму*,

---

який окреслює ключові ознаки того соціального феномену, що сконструювався у свідомості лідерів КПК та сформував соціальну реальність сучасного Китаю. Поглиблення розуміння сутності такого авторитарного режиму з позицій ролі того варіанту меритократизму, який сформовано КПК, та інструментів, які дозволяють ефективно його впроваджувати у соціальну практику, дозволить нам більш повно розкрити глобальні тенденції та загрози з боку сучасного Китаю в умовах швидких темпів розвитку індустрії 4.0 та штучного інтелекту зокрема.

Власне, стратегії управління інтернетом у Китаї цілком закономірно використовують режим цензури, що не має аналогів в історії, а саме застосовують маніпулювання пошуковими системами для блокування певних термінів, використовують онлайн-цензорів та жорсткий контроль над інтернет-компаніями [Гамільтон, Ольберг 2023], а також проводяться відповідні семінари з управління кіберпростором для службовців з тих держав, які приєдналися до ініціативи «Один пояс, один шлях».

Подібні практики регулювання інтернету розглядаються саме як інструменти «захисту прав людини» [Xinhua 2013]. При цьому єдиною західною соціальною мережею, яку не заблокував китайський «великий фаєрвол», є LinkedIn, оскільки остання дотримується вимог китайського уряду та відповідної цензури [Гамільтон, Ольберг 2023], що також є, на наш погляд, показовим проявом *техно-легізму* як концепції жорсткого контролю над функціоном сучасних технологій та підпорядкування компаній вимогам внутрішньої цензури країни, в якій вони працюють.

Як вдало відзначають К. Гамільтон та М. Ольберг, Китай являє собою щось на кшталт держави-родини, яка має «батьківські» зобов'язання перед своїми громадянами, чим і обґрунтовується існування системи соціального кредиту [Гамільтон, Ольберг 2023]. При цьому важливо зазначити, що сам феномен соціального кредитування являє собою «елемент ширшої системи збирання даних та інших форм технологічного й людського спостереження» [Явін 2024, 230], а самі громадяни КНР, зважаючи на кількість засобів відеоспостереження в містах, стали об'єктом найретельнішого нагляду та контролю за всі часи, що створює досить тривожну тенденцію на глобальному рівні, зважаючи, що сучасні авторитарні та пост-демократичні країни мають можливість активно запозичувати подібний досвід.

Таким чином, Китай дійсно «експортує не тільки концепції та досвід, а й технології, що сприяють режимові цензури та нагляду, який встановила КПК» [Гамільтон, Ольберг 2023, 299], показовим прикладом чого може слугувати експансія корпорації Huawei, технологічний та економічний вплив якої сягає глобальних масштабів. Так, сучасні аналітики змушені визнати, що «якщо компанія досягне мети домінувати в постачанні і створенні глобальної комунікаційної мережі XXI століття, це стане інструментом величезного впливу Пекіна в усьому світі» [Гамільтон, Ольберг 2023, 187].

Вже сьогодні соціальні та технологічні інновації КПК, в межах яких системи соціального кредитування діють за легістським принципом винагороди й покарання та впроваджуються на різних платформах по всій країні [Явін 2024, 228], передбачають застосування персональних санкцій за «поширення політичних чуток» або будь-які інші прояви соціально некоректної поведінки

й, навпаки, пропонують винагороди за зразкову соціальну поведінку на кшталт понаднормової праці або «благодійних» пожертв.

Тому можемо зробити попередні висновки, що сучасний «соціалізм з китайською специфікою» прагне до реалізації так званої «китайської мрії» на противагу аналогічному американському концепту ХХ століття. Однак Китай формує стратегію «перебудови» глобального економічного та геополітичного ландшафту на чолі з КПК, пропонуючи сучасному світові принципово нові умови співжиття, які нині спричиняють конфлікти в окремих регіональних центрах. Так, прагнення до возз'єднання КНР з Гонконгом та Тайванем, які наразі чинять ідеологічний та економічний спротив відповідно, розкриває наміри активної геополітичної експансії комуністичного Китаю. При цьому здебільшого ця держава використовує різноманітні приховані стратагеми впливу на соціальні та економічні структури інших країн.

Одночасно такий ідеологічний та політичний тиск з боку КНР спричиняє й формування націоналістичних настроїв в окремих його регіонах, де соціальна, етнічна або історична ідентичності не співпадають з ідеалами КПК, зокрема в Тибеті та Сіньцзяні. Тобто варто визнати, що спротив подібним стратегіям КПК чиниться як всередині країни, так і за її межами. Так, деякі форми спротиву з боку цифрових субкультурних рухів здійснюється у форматі креативного шифрування цензурованих смислових конструкцій, формування онлайн-спільнот, які об'єднуються навколо альтернативної ідентичності або у форматі молодіжних рухів на кшталт 躺平 («лежати рівно»), що не визнають доцільності напруженого понаднормового робочого графіка, який пропагується в країні. Однак такі форми спротиву, на наш погляд, здебільшого стають проявом соціального ескапізму та спробою сформувати віртуальний світ альтернативних цінностей, хоча вони і свідчать про неоднорідність сприйняття тоталітарних стратегій КПК у сучасному китайському суспільстві.

Разом із тим варто визнати, що більш суттєвими чинниками, які можуть обмежити можливості реалізації глобального потенціалу *Rax Chinese*, поступово стають внутрішні економічні проблеми сучасного Китаю, такі як демографічна та боргова кризи, проблеми на ринку нерухомості, сповільнення зростання ВВП, а також усе ще досить суттєвий геополітичний спротив з боку США (зокрема, технологічне стримування на ринку напівпровідників), спротив економічній політиці Китаю на рівні міжнародних ініціатив Індії та країн глобального Півдня, протистояння Тайваню у сфері економічної ідеології та деякі інші фактори глобальної міжнародної політики.

Тим не менш, глобалізаційні сценарії *Rax Chinese* дають про себе знати на основі так званої «Пекінської декларації», котра підтримала ідею Сі Цзіньпіна про «спільноту єдиної долі людства» [Гамільтон, Ольберг 2023, 297]. Зокрема, досить успішні спроби Китаю проторувати свій шлях в Європу відображаються в його економічній політиці в цьому регіоні, а саме купівлі морських портів, аеропортів та вітрових електростанцій у стратегічно важливих європейських містах. Так, станом на 2018 рік було зафіксовано власність Китаю у дев'яти європейських країнах [Tartar 2018]. І «хоча Пекін публічно заявляє, що купівля портів має на меті сприяти торгівлі, він діє за довгостроковим планом посилення стратегічного тиску, включно з непомітним розширенням своєї військової присутності» [Гамільтон, Ольберг 2023, 139].

Варто також особливо відзначити, що на противагу *Rax Americana*, легітимність якого спиралася на ідеї демократії, прав людини, вільного ринку та міжнародного права, тенденції становлення *Rax Chinese* розкриваються у поступовій кристалізації таких засобів легітимації, як централізований порядок, економічний розвиток та цивілізаційна винятковість Китаю. На противагу ідеї універсальних ліберальних цінностей основний акцент *Rax Chinese* зміщується на ідею стабільності, нерозривності держави та партії (КПК) та керованого останньою економічного розвитку.

Тому варто зважати, що економічна ініціатива «Один пояс, один шлях» може виявитись своєрідним «троянським конем» для формування підконтрольних Китаю стратегій регіонального розвитку, його військової експансії та контролю над інституціями як в азійському, так і в євроатлантичному регіонах, створюючи інструменти утвердження *Rax Chinese* як нового світового порядку під керівництвом КПК на противагу *Rax Americana*. Але при цьому, як зазначають шведські дослідники К. Нордстрем та П. Шлігман, взаємозалежність сучасного Китаю та США змушує ці дві країни настільки тісно взаємодіяти одночасно у сферах торгівлі та конфліктів, що їх навіть можна назвати Китамерикою [Schlingmann, Nordström 2015], що ще раз підтверджує тезу про те, що у сучасному турбулентному світі все більш чітко прослідковується тенденція, яка демонструє, що «Пекін прагне створити держави для стратегічної підтримки» [Гамільтон, Ольберг 2023, 140] та сформувати такі міжнародні союзи, які він зможе ефективно контролювати.

Відповідно, сучасному Китаю під керівництвом КПК характерна як авторитарна система керування економічними процесами, так і децентралізація цих процесів на окремих ланках, а «ринковий соціалізм» сформував принципово відмінний інституційний ландшафт для бізнесу, який працює в умовах різноманітних регіональних моделей економічного розвитку. Одночасно «меритократична» система відбору урядових кадрів, яка використовується для створення позитивного міжнародного іміджу цифрової автократії, використовує людський капітал здебільшого як засіб досягнення економічних показників, контролюючи та цензуруючи інформаційний простір усередині країни. В результаті формується чіткий пріоритет економічної результативності та зростання індивідуального добробуту над дотриманням правових норм і політичних свобод, а також прослідковується стратегічно продумана спроба поширити такий формат управлінської діяльності в глобальних масштабах.

Отже, економічна політика сучасного Китаю стає досить впливовим інструментом для розвитку можливостей становлення китаєцентричного світу, що розгортається в контексті раціонально та стратегічно обґрунтованої економічної, культурної та політичної експансії Китаю, його готовності до активної конкурентної боротьби зі США за глобальне економічне та політичне лідерство, зокрема і засобами торгових воєн та стратегій технологічного й ідейного впливу на міжнародному рівні. Зважаючи на все вищезазначене, зростаючий військовий потенціал цієї країни є серйозною загрозою у контексті розвитку процесів, що ведуть сучасний світ до поглиблення регіональних конфліктів в умовах можливості розгортання третьої світової війни. Відповідно, такі тенденції у розвитку КНР створюють як локальні, так і глобальні загрози, а у контексті ідеологічного зв'язку КПК з радянськими репресивними практиками,

---

виглядають досить загрозливо для сучасної світ-системи загалом, вимагаючи відповідної міжнародної реакції та формування нових інструментів та міжнародних союзів для захисту прав людини і протистояння глобальній експансії цифрового неототалітаризму сучасного комуністичного Китаю.

ЛІТЕРАТУРА

Белл Д. Китайська модель. Політична меритократія та межі демократії / пер. з англ. Олександр Дем'янчук. 2-ге вид., випр. Київ : Наш формат, 2023. 336 с.

Гамільтон К., Ольберг М. Прихована рука Китаю. Як КНР непомітно захоплює світ / пер. з англ. Юлія Каздобіна. Київ : Наш формат, 2023. 416 с.

Глушко Т.П. Вейці та стародавні китайські стратагеми як інструменти економічної політики. *Китаєзнавчі дослідження*, 2023. № 1, С. 55–67.

Глушко Т.П., Козловець М.А. Технокапіталізм в умовах пост-демократії: перспективи розвитку сучасної світ-системи. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філософські науки*, 2024. № 2 (96). С. 99–107.

Лі К.-Ф. Наддержави штучного інтелекту: Китай, Кремнієва долина і новий світовий лад / пер. з англ. В. Пунька. Київ : Форс Україна, 2020. 304 с.

Макстон Г., Рандерс Й. У пошуках добробуту. Керування економічним розвитком для зменшення безробіття, нерівності та змін клімату. Доповідь Римському клубу. Київ : Пабулум, 2017. 320 с.

Чень Л. Китайське диво і глобалізація. Від іноземних інвестицій до місцевих компаній-чемпіонів / пер. з англ. Роман Ключко. Київ : Наш Формат, 2024. 256 с.

Явін Л. Найкоротша історія Китаю / пер. з англ. Юлія Костюк. Київ : Лабораторія, 2024. 256 с.

He B., Warren M.E. Authoritarian and Democratic Pathways to Meritocracy in China. *Deparochializing Political Theory*/ ed. by M.S. Williams. Cambridge : Cambridge University Press, 2020. P. 174–200.

Internet regulations can protect human rights, *Xinhua*, September 13 2013. available at: http://www.china.org.cn/opinion/2013-09/13/content_30016732.htm (accessed 27 February 2025).

Schlingmann P., Nordström K.A. Urban express: 15 urbana lagar som hjälper dig att navigera i den nya värld som tas över av kvinnor och städer. Stockholm : Bokförlaget Forum, 2015. 207 p.

Tartar A., Rojanasakul M., Diamond J.S. How China is Buying its Way into Europe. *Bloomberg*, 23 April 2018, available at: <https://www.bloomberg.com/graphics/2018-china-business-in-europe/> (accessed 27 February 2025).

REFERENCES

Bell D.A. (2023), *The China Model: Political Meritocracy and the Limits of Democracy* / per. z anhl. Oleksandr Demianchuk. 2-he vyd., vypr. Kyiv: Nash format. 336 p. (In Ukrainian).

Hamilton C. and Ohlberg M. (2023), *Hidden Hand. Exposing How the Chinese Communist Party is Reshaping the World.* / per. z anhl. Yuliia Kazdobina. Kyiv: Nash Format. 416 p. (In Ukrainian).

Hlushko T.P. (2023), Veitsi ta starodavni kytaiski stratahemy yak instrumenty ekonomichnoi polityky. *Kytaieznavchi doslidzhennia*. № 1, pp. 55–67. (In Ukrainian).

Hlushko T.P. and Kozlovets M.A. (2024), Tekhnokapitalizm v umovakh post-demokratii: perspektyvy rozvytku suchasnoi svit-systemy. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka. Filosofski nauky*. № 2 (96), pp. 99–107. (In Ukrainian).

Lee K.F. (2020), China, Silicon Valley, and the New World Order / per. z anhl. V. Punka. Kyiv: Fors Ukraina. 304 p. (In Ukrainian).

Maxton G. and Randers J. (2017), Reinventing Prosperity. Managing Economic Growth to Reduce Unemployment, Inequality? And Climate Change. A Report to the Club of Rome. Kyiv: Pabulum. 320 p. (In Ukrainian).

Chen L. (2024), Manipulating Globalization. The Influence of Bureaucrats on Business in China / per. z anhl. Roman Klochko. Kyiv: Nash Format. 256 p. (In Ukrainian).

Jaivin L. (2024), The Shortest History of China / per. z anhl. Yuliia Kostiuk. Kyiv: Laboratoriia. 256 p. (In Ukrainian).

He B. and Warren M.E. (2020), *Authoritarian and Democratic Pathways to Meritocracy in China*. Deparochializing Political Theory / Ed. by M.S. Williams. Cambridge: Cambridge University Press. pp. 174–200.

Internet regulations can protect human rights (2013), *Xinhua*, September 13. available at: http://www.china.org.cn/opinion/2013-09/13/content_30016732.htm (accessed 27 February 2025).

Schlingmann P. and Nordström K.A. (2015), Urban Express: 15 Urban Laws to Help You Navigate the New World Taken Over by Women and Cities. Stockholm: Bokförlaget Forum. 207 p. (In Swedish).

Tartar A., Rojanasakul M. and Diamond J.S. (2018), How China is Buying its Way into Europe. *Bloomberg*, 23 April. available at: <https://www.bloomberg.com/graphics/2018-china-business-in-europe/> (accessed 27 February 2025).

ПОЛІТИЧНИЙ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК КИТАЮ

UDC 327.39(510+73):339.9

DOI <https://doi.org/10.51198/chinesest2025.01.18>

GEOPOLITICAL IMPERATIVES OF DONOR PRACTICES: COMPARING CHINESE AND U.S. APPROACHES TO FOREIGN AID

D. Yefremov,

PhD in Economics,

Associate Professor, Department of International Relations

National University of “Kyiv-Mohyla Academy”

12/4 Voloska Street, Building 7, Kyiv, 04070, Ukraine

In today's world, where geopolitical competition between major powers is taking on new forms, foreign aid is increasingly functioning not only as a tool for development but also as a means of implementing foreign policy strategies. This issue is particularly relevant in the context of the ongoing transformation of the global aid architecture, marked by the decreasing involvement of the United States and the growing influence of China. The article presents an in-depth comparative analysis of two leading models of foreign aid – the American model (implemented through the United States Agency for International Development, USAID) and the Chinese model (implemented through the China International Development Cooperation Agency, CIDCA). The author views foreign aid as a strategic policy instrument that combines declared humanitarian goals with the pursuit of geoeconomic and geopolitical advantages.

The methodological basis of the research is the Most Different Systems Design (MDSD), which enables the comparison of aid structures under conditions of significant political, economic, and administrative differences between donor states. The study relies on official documents of aid agencies, reports from international organizations, aid databases, and contemporary scholarly literature on development policy, foreign assistance, and strategic donor practices.

The comparison covers four key dimensions. Strategic characteristics include the analysis of core imperatives (security for the U.S. and economic for China), political conditionality, and conceptual understandings of development. Operational characteristics address aid volumes, geographic orientation, the balance between grants and loans, involvement of local actors, and the role of technical assistance. Institutional characteristics involve agency architecture, degree of centralization, inter-agency coordination, transparency, and procedural formalization. Result-based characteristics relate to implementation effectiveness, project speed, cost-efficiency, beneficiary engagement, and aid perception in recipient countries.

The study concludes that both models, despite rhetorical differences, serve national interests and involve implicit forms of influence. The U.S. model features institutional continuity but suffers from political volatility and high costs. The Chinese approach is more cost-efficient and adaptive but is undermined by low transparency, economic dependence, and risks of asymmetric interaction.

Key words: foreign aid, strategy, China, USA, donor models, conditionality, CIDCA, USAID, geopolitics, institutional analysis.

ГЕОПОЛІТИЧНІ ІМПЕРАТИВИ ДОНОРСЬКИХ ПРАКТИК: ПОРІВНЯННЯ КИТАЙСЬКОГО ТА АМЕРИКАНСЬКОГО ПІДХОДІВ ДО МІЖНАРОДНОЇ ДОПОМОГИ

Д. Єфремов

У сучасному світі, де геополітична конкуренція між провідними державами набуває нових форм, міжнародна допомога дедалі частіше виступає не лише інструментом розвитку, а й засобом реалізації зовнішньополітичних стратегій. Особливої актуальності ця тематика набуває у контексті трансформації глобальної архітектури донорства, що супроводжується скороченням участі США та зростанням впливу Китаю. У статті представлено розгорнутий порівняльний аналіз двох провідних моделей міжнародної допомоги – американської (що реалізовувалася через Агентство США з міжнародного розвитку – USAID) та китайської (втілюваної через Агенцію міжнародного розвитку і співробітництва Китаю – CIDCA). Автор розглядає зовнішню допомогу як інструмент реалізації політичної стратегії, який поєднує заявлені гуманітарні цілі з досягненням геоекономічних і геополітичних переваг.

Методологічною основою дослідження виступає підхід «найбільш відмінних систем» (Most Different Systems Design), що дозволяє порівнювати структури зовнішньої допомоги за умов значних політичних, економічних та управлінських відмінностей між державами-донорами. Інформаційну основу дослідження становлять офіційні документи донорських агенцій, звіти міжнародних організацій, бази даних про допомогу, а також сучасні наукові праці, присвячені політиці розвитку, зовнішній допомозі та стратегічному донорству.

Порівняння охоплює чотири основні виміри. Стратегічні характеристики включають аналіз ключових імперативів (безпековий для США та економічний для КНР), політичної кондиціональності та концептуального розуміння розвитку. Операційні характеристики стосуються обсягів допомоги, географічної спрямованості, співвідношення грантів і кредитів, участі місцевих акторів, а також ролі технічної допомоги. Інституційний вимір охоплює організаційну архітектуру агентств, ступінь централізації, взаємодію з іншими відомствами, рівень прозорості та формалізації процедур. Результативні характеристики пов'язані з ефективністю реалізації програм, швидкістю виконання, витратами, залученням бенефіціарів та сприйняттям допомоги в країнах-реципієнтах.

У підсумку встановлено, що обидві моделі, попри риторичні розбіжності, служать реалізації національних інтересів і супроводжуються прихованими формами впливу. Модель США відзначається інституційною сталістю, але демонструє політичну мінливість і високу вартість. Китайський підхід ефективніший у витратах і адаптивніший до потреб реципієнтів, проте страждає від низької прозорості, економічної залежності та ризиків асиметричної взаємодії.

Ключові слова: міжнародна допомога, стратегія, Китай, США, донорські моделі, кондиціональність, CIDCA, USAID, геополітика, інституційний аналіз.

Introduction. On January 20, 2025, U.S. President Donald Trump announced the freezing of the United States Agency for International Development (USAID) – a key institution that for over sixty years had implemented U.S. foreign assistance policy. This decision, motivated by political and financial considerations, was justified by the administration as an attempt to reduce spending on projects of questionable effectiveness and to revise U.S. foreign policy priorities [White House 2025]. Another argument in favor of dissolving the agency was the inefficiency in resource allocation among central structures, contractors, and local partners. This political

---

move, which sparked widespread debate [Human Rights Watch 2025], intensified discussions about the effectiveness of international aid mechanisms and cast doubt on the long-term sustainability of the Western development architecture.

In recipient countries, U.S. assistance often played a significant role: its volumes constituted a substantial share of national budgets. For example, in postwar South Sudan it reached 7% of GDP, and in Somalia – up to 9% [Martin, 2025]. Projects financed by USAID contributed simultaneously to infrastructure recovery, stabilization of the socio-economic environment, and the promotion of American values and geopolitical interests. In this way, foreign aid functioned not only as a development instrument but also as a component of U.S. geostrategic positioning, particularly in the context of countering the growing influence of the People’s Republic of China.

While the United States demonstrates renewed tendencies toward isolationism, China is steadily expanding its presence in the field of international assistance, seeking to fill the leadership vacuum left by the U.S. A key component of this transformation is the China International Development Cooperation Agency (CIDCA), established in 2018 to centralize and streamline China’s aid programs. Its creation marked a shift from a fragmented model, where functions were dispersed among numerous ministries and agencies, to a coordinated architecture with a single decision-making center [Schwarz, Rudyak, 2023]. CIDCA operates in close coordination with other Chinese state bodies and implements projects that combine infrastructure, humanitarian, and political elements.

The Chinese aid model is based on principles that diverge from the Western approach: non-interference in domestic affairs of recipient states, rejection of political conditions, and an emphasis on equal partnership within the South–South cooperation paradigm [SCIO 2021; Regilme, Hodzi, 2021]. These principles are consistently communicated through China’s external rhetoric, which portrays the country as a responsible and reliable donor. Although Western literature frequently criticizes Chinese aid as a tool of economic influence, closer analysis suggests that Western aid often pursues similar strategic objectives.

Historically, China has studied the experience of Western donors, particularly USAID, focusing not only on technical implementation but also on creating corresponding informational effects [韩 2014; 宋 & 巩 2021; 赵 & 方 2021]. The decline of U.S. leadership in the donor sphere following the liquidation of USAID opens new opportunities for Beijing to expand its influence in strategically important regions – Asia, Africa, and Latin America – and to propose its own model of post-conflict reconstruction support.

A somewhat illustrative example is Ukraine, where China has already declared its willingness to participate in the reconstruction process “according to the wishes of the parties”. However, estimates of Chinese aid to Ukraine during the war remain modest: according to various sources, it did not exceed USD 2–3 million [Liu 2025]. This raises questions about China’s potential level of involvement in Ukraine’s reconstruction efforts and highlights the need for a comparative assessment of the scale, conditionality, and possible risks associated with the Chinese aid model.

Literature Review

A comparative analysis of the approaches of China and the United States to foreign aid is accompanied by a range of analytical and methodological challenges. The principles of U.S. assistance were formally outlined in USAID’s “White Paper”

---

of 2004 [USAID 2004], which has not been updated since, resulting in a gap between theoretical declarations and the evolution of actual U.S. practices. In contrast, China published an updated version of its own White Paper [SCIO 2021] in 2021 and typically follows this practice once per decade, despite a rapid increase in aid volumes since the early 2010s and a persistent lack of publicly available data. An increasingly competitive international environment, in which new actors – particularly from the European Union [Carbone 2013; Dany 2015] and the Persian Gulf [Elayah, Al-Awami 2024; Ulrichsen 2024] – have begun to play a more active role, also shapes the context in which both aid models operate.

Scholarly interest in the aid strategies of both countries significantly intensified between the 2010s and 2020s, as evidenced by publications from Dreher [Dreher et al. 2022; Dreher et al. 2024; Dreher & Parks 2024], Regilme [Regilme & Hartmann 2018; Regilme & Hodzi 2021; Regilme 2023], other authors [Schwarz & Rudyak 2023], and more. Researchers emphasize the mixed motivations behind foreign assistance, where humanitarian narratives are intertwined with aspirations for geopolitical influence. Both Chinese and American aid models remain opaque or only partially transparent due to the lack of access to systematic evaluations of project effectiveness. In the U.S. case, this deficit is exacerbated by technical limitations of the USAID website, still relevant as of early 2025.

China's model is backed by a rich empirical base, particularly in areas such as food security [Xu et al. 2024], education [Martorano et al. 2020], and healthcare [Micah et al. 2019]. However, concerns remain about the objectivity, contemporary relevance, and analytical rigor of such evaluations. There are still major gaps concerning the impact of aid on corruption, the environment, and institutional sustainability in recipient countries. Research on U.S. assistance similarly fails to provide definitive answers about the balance between strategic interests and norm-promoting goals. Overall, most Western studies focus either on a single donor or adopt a global lens, overlooking regional or dyadic comparisons. Chinese scholarly assessments often lean toward eclecticism and consensus-seeking [韩 2014; 宋 & 巩 2021; Yu, Due 2021; Yang 2024], complicating efforts to form an objective picture.

In sum, the literature review reveals the fragmented nature of much existing research and underscores the need for a broader range of parameters to assess foreign aid models. These include not only short-term effects such as GDP growth or voting alignment at the UN, but also institutional, social, environmental, and politico-cultural dimensions. A promising research direction involves in-depth case studies – such as aid for postwar reconstruction – which provide a valuable lens through which to assess donor strategies under growing geopolitical uncertainty.

Research Problem and Objectives

Against the backdrop of the transformations described above, there is a growing need for a systematic analysis of the strategic characteristics of the new Chinese model of foreign aid, particularly in light of its increasing competition with the American model, which until recently had served as a benchmark for most donors. The objective of this study is to identify the specific structural and functional features of China's post-conflict assistance, with a focus on the elements that distinguish it from the American approach as implemented through USAID. Particular attention is given to the political logic, institutional design, and implementation mechanisms of aid in postwar reconstruction contexts.

The central research question is formulated as follows: What structural and strategic variables differentiate China's model of assistance from other major donor systems, and to what extent is it capable of filling the vacuum left by the United States' withdrawal from this domain?

Methodology

Given the high density of donor structures worldwide and the political role of foreign aid as an instrument for advancing the foreign policy and economic influence of major powers, this study compares the Chinese approach – currently undergoing active institutional development – with the American aid model, previously centered around the United States Agency for International Development. In the PRC's aid architecture, the central institutional actor is the China International Development Cooperation Agency, which operates in close coordination with various other governmental bodies and ministries. Until its official dissolution in early 2025, USAID played a leading role in the global aid architecture, establishing a widely recognized standard that had been emulated by many other donor countries. Its elimination by the incoming U.S. administration created opportunities for other actors – primarily China – to fill the resulting void.

China's foreign aid system has undergone a profound transformation: from a fragmented and decentralized structure [Yu, Due 2021] – characterized by overlapping functions, weak coordination, and corruption risks – to a centralized model institutionalized through the creation of CIDCA in 2018. Given these dynamic changes, the temporal scope of the study is limited to the 21st century.

Since both agencies pursue similar functional objectives – exchanging aid for political or economic influence – but operate within fundamentally different political systems, administrative cultures, and institutional frameworks, this study employs the Most Different Systems Design (MDSD) approach. This comparative method allows for the identification of unique structural and functional features that shape divergent trajectories and outcomes in the provision of post-conflict aid [Mills et al. 2010].

The comparison focuses on four groups of characteristics:

1. Strategic: objectives of aid, general approach, unique strengths of each model.
2. Operational: aid volumes and directions, structure of key recipient partners, terms of assistance.
3. Institutional: organizational architecture, functional distribution, interaction with other state institutions.
4. Result-based: international image, evaluation of program effectiveness, achieved outcomes – particularly in postwar reconstruction.

The goal of the analysis is to distinguish between independent and dependent variables that determine the nature of development and post-conflict aid provided by China and the United States.

The study is based on the analysis of secondary sources, including official documents from aid agencies, analytical reports, academic publications, and case studies that illustrate both successful and unsuccessful aid interventions. Geographic scope is not a determining factor; the cases prioritized in the analysis are those in which post-conflict assistance was provided to countries that experienced armed conflict and became recipients of Chinese and/or American support programs.

1. Strategic Imperatives of Aid Provision

The concept of “development” is a central element of self-identification for international aid agencies both in the United States and the People’s Republic of China. The very presence of this term in the official names of relevant institutions indicates its conceptual importance and thus serves as a logical starting point for analysis. The discursive framing of aid – that is, how it is explained and justified – plays a decisive role in how recipients perceive and support such aid [Regilme & Hartmann 2018]. Interpretations of development, as well as the logic of applying aid programs created to foster it, reveal substantial differences between the U.S. and Chinese approaches. Comparing how the term “development” is interpreted and functionally employed is therefore appropriate for analyzing their respective reconstruction and foreign aid policies.

In USAID’s conceptual documents [USAID 2004, 5], development is presented as the process of building a country’s internal capacity, enabling it to independently achieve prosperity, ensure national security, and maintain effective governance. This approach rests on the assumption that stable institutions are a prerequisite for “good policy” – that is, policies that foster sustainable development and adhere to liberal-democratic standards, and are thus rewarded by the donor [Dreher et al. 2024]. The American interpretation of development as institutional self-expansion directs aid decisions toward recipients characterized by limited or unstable capacity, and who therefore require external support for institutional reform. The decision to provide aid is determined by the United States’ ability to generate qualitative change in a given country, which in turn serves as a criterion for the legitimacy of such support. At the same time, aid from China is delegitimized by American officials, who describe it as “predatory” and driven solely by the pursuit of the PRC’s self-interest [Regilme & Hartmann 2018].

In contrast, the Chinese approach to development is grounded in the notion of a “development deficit” in developing countries and the need to overcome it through collective effort. In China’s 2021 White Paper “China’s International Development Cooperation in the New Era” [hereafter – *the Aid White Paper*], development is understood not as internal capacity but as a global task meant to promote the creation of an inclusive and harmonious world order [SCIO 2021, 7]. While the ideological understanding of development remains a starting point, the Chinese approach to aid emphasizes a collective aspiration to build a “community with a shared future for mankind” as the end goal of its aid policy. In this framework, not all countries with fragile institutions are considered eligible recipients – only those of the Global South, as they are the ones lacking development. Consequently, China is able to frame the purpose of aid as reducing global development disparities between the South and the North and achieving the UN Sustainable Development Goals [SCIO 2021, 7–8]. Meanwhile, American aid is presented by Chinese officials and scholars as a form of neocolonialism and intrusive interference, and is thus delegitimized in global discourse [Regilme & Hartmann 2018].

A notable difference between the U.S. and Chinese approaches also lies in the motivational underpinnings of their aid policies. For the U.S., the primary driver of support is the safeguarding of American national – and, by extension, global – security. Threats stemming from fragile states – such as terrorism, the proliferation of weapons of mass destruction, and transnational crime – are perceived as direct risks to U.S. security. The trend toward the “securitization of aid” began to

---

intensify following the terrorist attacks of 2001 [Fleck & Kilby 2010; Crawford & Kacarska 2019]. The U.S. actively uses aid as a tool to directly encourage support from its regional allies and leverages its influence within the IMF and World Bank to indirectly incentivize cooperation from less-friendly states [Dreher et al. 2024]. Thus, security becomes the imperative driving the application of U.S. aid instruments. As a result, both unstable and strategically significant stable countries (e.g., Israel, Egypt) are included in aid programs, regardless of their political regimes or level of development [Morgenstern & Brown 2022].

In the Chinese case, the donor's motivation for providing aid is framed as the fulfillment of obligations associated with being a "major power". This includes promoting peace, solidarity, and inclusive development, as well as providing global public goods such as infrastructure, institutional engagement, and financial support. The objective of this process is not only to enhance China's international image but also to foster long-term partnerships. The status-driven concept of a great power pushes Beijing to expand its political, economic, and infrastructural presence in regions that fall within the perimeter of its interests, especially through the Belt and Road Initiative [SCIO 2021, 8].

Both the U.S. and Chinese approaches contain economic elements, but their relative importance and consistency within each country's broader strategic vision differ. Although U.S. aid has historically been linked to economic reconstruction – most notably through the Marshall Plan – today, economic benefits from recipient countries' growth are generally seen as secondary effects. These may, over time, help open new markets for American exports. For China, by contrast, economic considerations are a core component of its aid strategy. Investments, infrastructure projects, and credit arrangements directly contribute to greater connectivity between countries and regions [Regilme 2023]. Aid also facilitates China's access to the recipient country's raw materials and energy resources [Regilme & Hartmann 2018].

In this way, the ideological framing of development, the security imperative, and the pursuit of great power status together shape the variation in aid strategies, geographic focus, and policy instruments. Key outcome variables influenced by these strategic characteristics include the nature and direction of aid programs, the mechanisms used to legitimize them, the forms and channels of delivery, and the expected foreign policy outcomes.

2. Operational Characteristics of Aid Provision

A comparative analysis of the operational characteristics of international aid provided by the United States and the People's Republic of China reveals substantial differences in the scale, structure, and accounting methods of these aid flows.

Until it ceased operations in 2025, the U.S. agency USAID remained the world's largest distributor of resources *in terms of volume* aimed at supporting international development. Of the \$80 billion allocated to foreign aid in 2023 (representing 0.29% of U.S. GDP and 1.25% of the federal budget), approximately \$44 billion was channeled through USAID. Other major fund operators included the Department of State (\$21 billion), the Department of Defense (\$8 billion), and the Department of the Treasury (\$2 billion). Around 80% of the total aid was classified as economic assistance, with the remainder considered military aid. A significant share – \$24.4 billion, or 30% of the total – was directed to Ukraine during this period [ForeignAssistance.gov 2025].

In contrast, estimating the volume of China's international aid is complicated by limited access to official data and by the particularities of its accounting practices. According to China's Aid White Paper, from 2013 to 2018, the PRC provided roughly 270 billion yuan (approximately \$42 billion) in aid [SCIO 2021], which is 6.8 times less than that of the United States. In relative terms, China spent about 0.061% of its GDP on aid, compared to 0.255% for the U.S., highlighting the much greater intensity of American aid expenditures.

The geographical distribution of aid from both countries (Table 1) shows certain similarities. Both the U.S. and China focus their aid efforts primarily on countries in Asia and Africa, though China places particular emphasis on Africa. Latin America and Europe (prior to Russia's invasion of Ukraine) are considerably lower priorities in both cases. In line with its strategic logic, the United States has concentrated substantial aid resources in countries such as Israel, Afghanistan, Egypt, Jordan, Iraq, Ethiopia, and to a lesser extent, Colombia [ForeignAssistance.gov 2025]. Since 2020, Afghanistan has lost its status as a key recipient, while from 2022 onward, a significant portion of aid has been redirected to support Ukraine. Due to the limited availability of official data, estimates of China's aid flows rely largely on indirect sources. These suggest that China has prioritized aid to countries such as Cuba, Côte d'Ivoire, Ethiopia, Zimbabwe, and Sri Lanka [Dreher et al. 2022].

A distinctive feature of U.S. aid is its significant contribution to the financing of international organizations, which received over 20% of the total allocated resources. China, in contrast, participates to a lesser extent in multilateral mechanisms and relies more heavily on bilateral aid formats.

The volume of aid, which is exogenously determined, is linked to such internal parameters as the geographical focus of aid, the types of recipients, the forms of assistance (grants, loans, other financial instruments), and the share of expenditures directed toward multilateral cooperation frameworks. Aid volumes acquire qualitative meaning when accounting for structural factors such as the ratio of aid to GDP, the organizational model of resource distribution, data accessibility, and the methods used to classify aid flows.

It is important to note that estimating the scale of Chinese aid involves additional challenges due to accounting specificities and a limited level of transparency,

Table 1

The total volume of foreign aid provided by the United States and China during 2013–2018, according to the donors' own estimates

Region	USA		PRC	
	billions USD*	%	billions USD*	%
Asia and Oceania	118.88	41.7	17.01	40.5
Africa	78.23	27.4	18.77	44.7
Latin America	16.2	5.7	3.07	7.3
Europe and Russia	10.29	3.6	1.39	3.3
International Organizations	61.47	21.6	1.76	4.2
Total	285.07	100.0	42.0	100.0

Source: calculated by the author based on the White Paper on Development and the website <https://foreignassistance.gov/>

* in current nominal USD

and therefore requires further verification. First, China employs its own aid classification methodology, which complicates cross-border data comparison. Second, there is a lack of public information about specific projects, funding amounts, and aid effectiveness [Regilme 2023]. Some of these limitations can be partially overcome by relying on research initiatives, in particular the *AidData project* carried out by William & Mary's Global Research Institute, which systematizes open data on Chinese aid and categorizes China's financial flows into three groups: those resembling official development assistance (ODA), those resembling other official flows (OOF), and unspecified flows (Vague).

According to AidData's calculations (Table 2), from 2014 to 2021, China provided \$57.7 billion in aid to developing countries, averaging \$7.2 billion per year. This figure is broadly consistent with the data from China's Aid White Paper, once adjustments are made for constant price units and potential clarification of the share of funds categorized by AidData as unspecified. Additionally, China actively provides supplementary financial resources classified as OOF, which on average amount to six times the volume of its grant-based aid.

Thus, the analysis and operationalization of the scale of distributed aid (Tables 1 and 2) confirm that, until 2025, the United States remained the global leader in terms of the volume of official development assistance provided in the form of grants. At the same time, China's contribution is substantial and shows a steady upward trend, despite differences in accounting approaches and levels of data transparency. A distinguishing feature of Chinese aid is the accompanying flow of additional resources in the form of Other Official Flows (OOF), which, on average, outpaces grant-based assistance at a ratio of approximately 1:6.

A comparative analysis of the aid employed by the U.S. and China *in the terms of form* reveals differences shaped by their respective strategic orientations, which influence the practical delivery of aid. The United States favors grants over concessional loans, citing the aim to avoid creating debt burdens for developing countries [USAID 2004], whereas China reports an almost equal ratio of grants to concessional loans in its aid structure [SCIO 2021], a reflection of its focus on infrastructure financing. Both donors apply a project-based model of aid delivery. However, the U.S. tends to involve local contractors from recipient countries, while China

Table 2

Total volume of foreign aid provided by the United States and China in 2014–2021 according to estimates by the “About AidData” project

	USA		PRC	
	billions USD *	%	billions USD*	%
Flows Resembling Official Development Assistance (ODA)	265.1	83.1	57.7	8.5
Funds Resembling Other Official Flows (OOF)	53.9	16.9	577	84.8
Unspecified Flows (Vague)	—	—	45.3	6.7
Total	319.0	100.0	680.0	100.0

Source: calculated by the author based on [Parks et al. 2023, 11]

* in constant 2021 USD

primarily offers “turnkey” projects, implemented by Chinese firms, with local actors typically limited to roles in oversight, design, or project management.

There are also material differences in the composition of aid. The United States primarily supplies food, weapons, and electrical equipment, whereas China focuses on mechanical, transport, and medical equipment. For both donors, human capital development remains a key area. The U.S. largely targets educators, technical specialists, military personnel, and public sector workers with its training programs. China, by contrast, focuses on training personnel in agriculture, healthcare, energy, education, and public administration. Both countries also show a tendency to include expenditures on their own personnel in aid statistics: the U.S. accounts for advisory programs staffed by American-hired personnel, while China includes overseas volunteers – mainly Chinese language teachers abroad – as part of its aid volume [Morgenstern & Brown 2022; SCIO 2021].

Certain differences in the forms of aid (Table 3) stem from the distinct priorities emphasized by each donor. Infrastructure project support dominates the Chinese aid model, whereas the United States prefers to create conditions conducive to private sector investment in infrastructure, viewing this as a mechanism to enhance efficiency. When necessary, the U.S. may support large-scale projects through credit mechanisms, although this is not a common practice. In contrast, due to the high share of concessional loans in its aid structure, China periodically announces debt relief or cancellation initiatives for the poorest countries. The United States, for its part, resorts to direct budget support only in exceptional cases – such as during wartime or in exchange for the implementation of reforms or alignment with U.S. foreign policy objectives.

Table 3

Comparison of priority forms of aid: China vs. the United States

Forms	United States	China
Grants	Primary form of aid delivery	Common form, especially for social projects
Commercial Loans	Rarely used	Widespread; offered in three forms: – interest-free loans – concessional interest loans – commercial interest loans
Technical Assistance	Key component, especially through USAID	Widespread, with a focus on training and consulting
Medical Team Aid	Provided via disease control centers or the Department of Defense	Extremely common practice
Infrastructure Construction	Occasionally practiced, mainly through the Millennium Challenge Corporation	Core component of aid programs
Emergency Assistance	Widespread; focuses on food support and refugee assistance	Regularly practiced, including epidemic response
Cultural Influence and Soft Power	Exchange programs and education grants	Scholarships, volunteer teachers; Confucius Institutes
Debt Relief or Forgiveness	Selective, for humanitarian or political reasons	Periodic, primarily for least developed countries

Compiled by the author based on: [Morgenstern & Brown 2022; SCIO 2021]

A comparison of U.S. and Chinese approaches to aid *in the terms of conditionality* reveals clear differences in their normative orientations and practical foreign policy priorities. In the U.S. case, strategic visions of development play a central role, including expectations that recipients adhere to democratic governance, the rule of law, and human rights [Morgenstern & Brown 2022, 4], along with the imperative to invest in human capital and ensure U.S. national security. Accordingly, key features of the American approach include the alignment of aid projects with these goals and the presence of political conditionality accompanying the allocation of resources [Crawford & Kacarska 2019]. It is important to note that the argument of U.S. national security is often interpreted broadly, encompassing not only military threats but also the economic well-being of American citizens [Morgenstern & Brown 2022]. As a result, U.S. aid conditionality tends to be selective and inconsistent [Crawford & Kacarska, 2019].

China's approach to aid conditionality is officially described by the donor as pragmatic and non-ideological. However, in practice, aid is accompanied by expectations for "enhanced policy coordination" with China [SCIO 2021, 17], which implicitly includes mutual political trust and alignment of interests – a tendency confirmed by empirical research [Dreher et al. 2024]. This often manifests in the recipient's non-recognition of Taiwan as a sovereign state and coordinated voting with China at the UN General Assembly [Crawford & Kacarska 2019]. Despite China's official commitment to non-interference, win-win cooperation, and mutual respect [Carmody et al. 2022], these practices effectively create mechanisms of implicit conditionality.

The intensity of aid flows, the structure of aid (the ratio of grants to loans, the use of selected suppliers), and the duration or consistency of assistance are directly influenced by the recipient country's willingness to engage politically with China. Particular importance is attached to the terms of concessional loans: unlike international financial institutions such as the IMF or World Bank, which require structural reforms and improved governance transparency, Chinese loan agreements often include provisions favoring Chinese entities in the case of cross-defaults, confidentiality clauses, exclusion from the Paris Club, and the mandatory involvement of Chinese contractors and equipment [Gelpert et al. 2023].

Thus, in both donors' practices, the political behavior of recipients determines the volume, forms, and duration of the aid they receive. The operational dimensions of U.S. and Chinese aid reflect fundamentally different strategic approaches: the U.S. aims to foster recipient self-sufficiency aligned with its liberal standards, implying a degree of mentorship, while China pursues mercantile cooperation that seeks a balance between recipient needs and the advancement of its own national interests.

3. Institutional Parameters of Aid Provision

A comparison of the institutional mechanisms for allocating international aid by the United States and the People's Republic of China reveals not only structural and functional differences in the distribution of resources but also contrasts in how donor political orientations are embedded into the operational practice of supporting recipient countries.

In the American aid model, the central institution is the U.S. Agency for International Development (USAID), which implements the majority of bilateral aid

---

programs and focuses on long-term development goals [USAID 2004]. As of 2024, USAID maintained its leadership among U.S. aid-administrating bodies, with access to both dedicated budget lines and specialized funds such as the Economic Support Fund, AEECA, and the Democracy Fund. Most USAID projects are implemented through an extensive network of contractors, including NGOs, private firms, and international institutions. Up to two-thirds of USAID's staff are stationed abroad. When security-related issues become the focus of aid projects, management responsibilities shift to the U.S. Department of State, which coordinates USAID's activities, and in some cases, the Department of Defense takes over. In total, around thirty U.S. federal agencies are involved in aid distribution, and a specialized coordination office – the Office of U.S. Foreign Assistance Resources – was established within the State Department to ensure coherence among them.

The Chinese model, in contrast, was characterized until 2018 by a high degree of decentralization and weak coordination among the institutions involved [Esteban & Olivé 2022]. Only after the creation of the China International Development Cooperation Agency did signs of partial centralization begin to emerge. Reporting directly to the State Council of the PRC, CIDCA is responsible for strategic planning, monitoring, and evaluation. However, it does not manage finances or implement projects directly [Schwarz & Rudyak 2023]. Project initiation typically involves Chinese enterprises or diplomatic missions, while technical design is handled by relevant ministries, and implementation is overseen through China's network of embassies.

The key economic coordinator of China's aid remains the Ministry of Commerce (MOFCOM), which, through its relevant departments, selects implementing companies, manages the transfer of equipment, conducts educational programs, and cooperates with international donors. Economic counselor offices at Chinese embassies, operating under MOFCOM's oversight, also play a vital role. The growing influence of the Ministry of Foreign Affairs (MFA) in project verification processes [Schwarz & Rudyak 2023] reflects China's effort to synchronize development programs with its broader foreign policy objectives.

Both models demonstrate the involvement of sector-specific ministries in specialized aid projects: in the United States, for example, the Department of Health and Human Services and the Department of Agriculture; in China, institutions such as the Ministry of Agriculture and the National Health Commission are engaged. However, in the Chinese case, so-called “policy banks” play a particularly important role – most notably, the Export-Import Bank of China (Eximbank) and the China Development Bank (CDB), which provide concessional or commodity loans, often supported by the People's Bank of China or major state-owned commercial banks. The company Sinosure acts as an investment insurance guarantor for foreign projects.

The analysis shows that donor countries differ in the degree of institutional centralization within their aid allocation systems: high in the U.S. versus partial and multi-tiered in China. This distinction affects the autonomy of implementing agencies, the clarity of the functional division among institutions, the formalization of procedures, and the extent of external oversight in the resource allocation process. Aid effectiveness parameters are closely linked to the transparency of institutional governance, the alignment between foreign policy goals and development

---

programs, the decision-making speed within institutions, and the level of coordination among actors. The choice between a centralized and decentralized model is critical, as it determines not only the technical quality of aid allocation but also the capacity to integrate aid into the strategic objectives of the donor state's foreign policy.

In practical terms, the distribution of responsibilities among the three key actors in the U.S. model (USAID, the State Department, and the Department of Defense) tends toward greater specialization and a clearer hierarchy of accountability. In contrast, China's system – comprising CIDCA, the Ministry of Foreign Affairs, and the Ministry of Commerce – is characterized by multi-level coordination among centers of influence. This enables pragmatic flexibility but also complicates oversight and accountability. In both cases, the respective foreign ministry plays a critical role in verifying whether aid aligns with national policy and strategic interests.

4. Outcome Characteristics of Aid Provision

A comparison of U.S. and Chinese aid practices in terms of outcomes reveals that the American aid model tends to emphasize transparency, large-scale institutionalization of oversight, and standardization of procedures, whereas the Chinese model prioritizes swift implementation, cost-efficiency, and flexible adaptation to recipient needs. Studies show that donor motivations significantly affect aid effectiveness [Dreher et al. 2024]. The strategic orientations of donors shape the organizational features of aid design and management. For the U.S., these are built around transparency, inclusiveness, and cost-effectiveness. For China, they emphasize pragmatism, low implementation costs, and responsiveness to recipient demands. Consequently, variations emerge across cases in terms of sectoral coverage, project implementation speed, unit infrastructure costs, engagement of local actors, and alignment of aid with recipient country needs.

The U.S. aid model is marked by several *outcome advantages*, including the global reach of its programs, their standardized nature, and well-established delivery mechanisms. By the end of 2024, the United States remained the world's largest donor by aid volume, with project management carried out through a network of contractors – particularly NGOs, private implementers, and international organizations [赵 & 方 2021]. Efforts to strengthen internal performance evaluation were evident through the creation of the Bureau for Policy, Planning and Learning (PPL) and the Office of Learning, Evaluation, and Research (LER), as well as the launch of Development Innovation Ventures (DIV) – initiatives that have even been acknowledged by Chinese scholars studying USAID [赵 & 方 2021]. The agency actively applied independent project monitoring, often outsourcing these functions to third parties in hard-to-access regions, and implemented high accountability standards in line with the Government Performance and Results Act Modernization Act (2010) and the Foreign Aid Transparency and Accountability Act (2016).

In practice, USAID employed non-traditional project tracking methods such as randomized controlled trials and real-time monitoring via geospatial and satellite data. Spending effectiveness was measured through “impact per dollar” indicators, supported by collaboration with expert communities such as the Costing Community of Practice at the University of California, Berkeley [USAID, 2025].

The Chinese aid model, by contrast, is characterized by a strong focus on the development of transport infrastructure—a sector that traditionally remains

---

outside the core priorities of Western donors [宋 & 巩 2021]. Some studies indicate that Chinese infrastructure aid achieves better development outcomes than aid provided by international donors [Chai & Tang 2023]. This “production-oriented” form of assistance helps recipient countries enhance trade intensity with China and integrate local industries into global value chains. Since aid allows recipients to better exploit their comparative advantages in trade, they tend to shift toward the production of goods that match China’s import needs, resulting in increased commodity complementarity [Chai & Tang 2023]. However, these comparative advantages often lie in the extractive sector, reinforcing a narrow specialization and deepening trade dependence on China [Regilme 2023].

One notable feature of the Chinese approach is the initiation of projects based on proposals often lobbied by Chinese entrepreneurs. According to observers, this helps better tailor aid to local needs and minimizes the paternalistic tendencies typical of Western aid programs. Another advantage of Chinese aid lies in its relatively lower costs, which stem from state subsidies for goods and services, low transaction costs, and flexible terms and volumes of delivery. Empirical data show that the average cost of constructing one kilometer of road by Chinese contractors is approximately USD 0.4 million, compared to USD 0.8 million for similar projects by Japan’s JICA and USD 1.3 million for those funded by the Asian Development Bank (ADB) [Sato et al. 2011].

The institutional vulnerabilities inherent in the organizational design of each aid model serve as a starting point for identifying their respective *outcome shortcomings*.

In the case of the United States, contract management remains politicized and is often adjusted in line with U.S. strategic interests [Regilme 2023; 赵 & 方 2021]. Despite the formal inclusiveness of the contract system, its actual effectiveness is limited by administrative capacity, the short-term nature of contracts, and the dominance of large NGOs, which restricts access to resources for smaller local organizations. An excessive reliance on civil society and the promotion of specific values may lead to interference in the domestic political processes of recipient countries. In some cases – such as Myanmar – this has resulted in destabilization rather than the anticipated strengthening of institutions [宋 & 巩 2021]. The situation is further complicated by the political inconsistency of the U.S. foreign aid system, which has demonstrated an inability to formulate a coherent and reliable strategy under administrations espousing overtly isolationist approaches [Regilme 2023].

One of the side effects of USAID assistance is “capacity substitution” [Sato et al. 2011], where a significant share of resources is spent not on aid delivery itself, but on supporting USAID missions or contractors who administer the allocated funds. Another manifestation of capacity substitution is the recruitment of government-sector specialists in the recipient country by the agency or its contractors – offering higher salaries – which creates a skills’ drain from the recipient’s public sector. Moreover, some assessments suggest that U.S. aid has no measurable effect on the recipient’s foreign trade indicators, and therefore fails to ensure long-term economic resilience [Shao et al. 2025].

The Chinese aid model, by contrast, exhibits a different set of vulnerabilities. One is economic conditionality in the selection of contractors: aid flows are often tied to the procurement of goods and services from Chinese companies [Bräutigam 2009;

Regilme & Hartmann, 2018], which can limit the local economic impact in terms of employment or technology transfer. Weak communication with local beneficiaries, reliance on intergovernmental channels, and limited involvement of civil society contribute to political favoritism, leading CIDCA to select projects with weak social impact and limited sustainability – contrasting with the practices of USAID and other Western or multilateral donors (see Table 4).

As a result, the Chinese approach may lead to the allocation of aid resources to politically significant but economically unviable regions, which in turn reduces overall project effectiveness.

Table 4

USAID and CIDCA in the *Aid Transparency Index* by Publish What You Fund

Indicator	Maximum Score	USAID	CIDCA
Organizational Planning and Commitments	15	14	2
Finance and Budgets	25	15	0
Project Attributes	20	14	0
Joining-Up Development Data	20	17	0
Performance	20	6	0

Source: Publish What You Fund website

In addition, high corruption risks in the implementation of aid projects in countries with weak institutions are further exacerbated by insufficient oversight from Chinese donors. According to observations by Isaksson & Kotsadam [Isaksson & Kotsadam, 2021], this can lead to changes in local social norms, legitimizing corrupt practices. Chinese donors themselves show a lack of sensitivity to corruption threats that may arise during the implementation of aid-funded projects [Dreher & Parks, 2024].

A symptomatic feature of the Chinese aid system is its informational opacity [Regilme 2023]. China’s CIDCA consistently ranks last in the *Aid Transparency Index* compiled by the initiative *Publish What You Fund* [Publish What You Fund 2025]. According to the Index’s methodology – which covers aspects of planning, finance, project-level attributes, development data integration, and performance assessment –CIDCA’s activities are evaluated as almost completely non-transparent. This restrictive information policy is driven by the desire to minimize risks of external pressure or reputational damage from other states, as well as to avoid domestic resentment, particularly in a context where a significant portion of China’s population still lives near the poverty line or in socially vulnerable conditions [Regilme & Hodzi 2021]. This hinders the possibility of independent evaluations of China’s aid effectiveness. As a result, China’s narrative on foreign aid is insufficiently communicated to the international community [Yu & Due, 2021], leading to misunderstandings and deepening mistrust toward its aid practices.

A comparative analysis of the results published by *Publish What You Fund* shows that while the evaluation of CIDCA is constrained by limited data access, the ranking also reveals problematic areas within USAID’s operations – for example, low program performance in certain regions and difficulties in ensuring stable aid budgeting. This indicates that neither model is free from internal limitations; however, the nature of their vulnerabilities differs substantially based on the foundational principles guiding their aid systems.

Conclusions. Development assistance provided by the United States and the People's Republic of China serves as a tool for advancing their respective national interests. In this context, the dominant imperative and the nature of political conditionality emerge as the key independent variables shaping each donor's approach. For the United States, these variables are the security imperative and the promotion of effective democratic institutions. For China, they are the economic imperative and a focus on policy coordination.

In the U.S. case, building quality political institutions in recipient countries is viewed as a mechanism to ensure long-term stability, continuity, and alignment of political relations through value convergence. This institutional template includes democratic governance, a liberal economic model, and adherence to human rights. Ensuring the voluntary adoption of this template by recipient elites without offering non-repayable financial support is virtually impossible, which is why U.S. assistance is predominantly grant-based. Given the limited volume of available grant resources, aid is primarily directed toward countries of strategic importance to U.S. foreign policy. In cases of institutional backsliding, recipients may face sanctions in the form of suspended U.S. assistance programs – though such sanctions are often applied selectively.

In the Chinese case, policy coordination and the economic imperative aim to foster the economic convergence of developing countries with advanced economies levels. This strategy reflects China's political interest in positioning itself as a leader of the Global South, vying for influence and legitimacy as a responsible major power, while simultaneously strengthening its international standing.

However, China's aid delivery in the form of debt obligations – especially tied commercial and concessional loans – runs counter to the declared goals of development assistance. By offering loans rather than grants, China undermines its image as a “major power” willing to provide global public goods or financial support to the needy. On the contrary, this practice reinforces perceptions of China as a utilitarian actor driven by self-interest. The intent to gain economic benefit while imposing debt burdens on recipients' conflicts with China's stated goal of promoting economic convergence.

Grant-based aid from the U.S. not only facilitates the creation of necessary institutions in recipient countries but also allows for a rapid response to pressing needs, particularly by addressing resource or service deficits. To identify such deficits effectively, assess needs, and monitor project outcomes, the designated U.S. aid agency operates with local operational autonomy. Its main focus is on working with local civil society organizations rather than government structures, enabling it to better address U.S. strategic security interests and achieve more efficient use of limited financial resources.

Engagement with local grassroots groups and the provision of financial flexibility contribute to the inclusivity and effectiveness of the American aid model. The agency's decision-making autonomy is protected by transparency and accountability requirements but does not involve direct donor interference in project selection. Despite these strengths, the model carries certain vulnerabilities: capacity substitution and a lack of coordination between strategic (e.g., security-related) objectives and actual project outcomes (such as support for DEI initiatives). This disconnect contributed to the eventual shutdown of the agency.

China's use of tied loans as an aid mechanism requires close cooperation with recipient governments, as they are the ones who approve Chinese companies' market access and authorize incoming financial flows. This intergovernmental approach allows China to remain flexible in responding to partner countries' needs and priorities, thereby strengthening its position in negotiations. At the same time, this dependence on state institutions for resource allocation limits the operational independence of China's aid agency.

Despite this vulnerability, the Chinese model enables lower project delivery costs, minimal transaction expenses, and avoidance of capacity substitution – an issue more typical of the U.S. model. Consistent with its economic imperative and the declared goal of fostering economic convergence in the Global South, Chinese aid programs are primarily focused on infrastructure development. This focus often better aligns with the actual needs of recipient countries, where infrastructure shortages – rather than deficiencies in diversity, equity, and inclusion – pose critical barriers to development.

The Chinese model is characterized by a pragmatic approach with dominant mercantile motivations: mutual benefit based on shared membership in the Global South, rather than one-sided support or value-based alignment. As a result, China's aid is directed toward achieving specific economic outcomes and is therefore inherently instrumental in nature.

BIBLIOGRAPHY

Bräutigam D. *The Dragon's Gift: The Real Story of China in Africa*. Oxford : Oxford University Press, 2009. 416 p.

Carbone M. Between EU actorness and aid effectiveness: The logics of EU aid to Sub-Saharan Africa. *International Relations*. 2013. Vol. 27, No. 3. P. 341–355. DOI: <https://doi.org/10.1177/0047117813497300>.

Carmody P., Zajontz T., Reboredo R. From 'debt diplomacy' to donorship? China's changing role in global development. *Global Political Economy*. 2022. Vol. 1, No. 2. P. 198–217. DOI: <https://doi.org/10.1332/UZHW7185>.

Chai Q., Tang Z. *The World Bank and China: Comparing the Impacts of Their Development Projects in Africa*. Boston University, 10 October 2023. 38 p., available at: <https://ssrn.com/abstract=4598476> (accessed: 05 May 2025).

Crawford G., Kacarska S. Aid sanctions and political conditionality: continuity and change. *Journal of International Relations and Development*. 2019. Vol. 22, No. 1. P. 184–214. DOI: <https://doi.org/10.1057/s41268-017-0099-8>.

Dany C. Politicization of humanitarian aid in the European Union. *European Foreign Affairs Review*. 2015. Vol. 20, No. 3. P. 419–437.

Dreher A., Fuchs A., Parks B., Strange A., Tierney M.J. *Banking on Beijing: The Aims and Impacts of China's Overseas Development Program*. Cambridge : Cambridge University Press, 2022. 418 p. DOI: <https://doi.org/10.1017/9781108564496>.

Dreher A., Lang V., Reinsberg B. Aid effectiveness and donor motives. *World Development*. 2024. Vol. 176. Art. No. 106501. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2023.106501>.

Dreher A., Parks B.C. China's overseas development program. In: *Handbook of Aid and Development* / eds. R.M. Desai, S. Devarajan, J.L. Tobin. Cheltenham, UK : Edward Elgar Publishing, 2024. P. 243–263. DOI: <https://doi.org/10.4337/9781800886810.00023>.

Elayah M., Al-Awami H. Exploring the preference for bilateral aid: Gulf oil states' aid to Yemen. *Third World Quarterly*. 2024. Vol. 45, No. 15–16. P. 2266–2286. DOI: <https://doi.org/10.1080/01436597.2024.2327451>.

Esteban M., Olivie I. China and Western aid norms in the Belt and Road: Normative clash or convergence? A case study on Ethiopia. *Journal of Contemporary China*. 2022. Vol. 31, No. 134. P. 267–284.

Fleck R.K., Kilby C. Changing aid regimes? U.S. foreign aid from the Cold War to the War on Terror. *Journal of Development Economics*. 2010. Vol. 91, No. 2. P. 185–197. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jdevco.2009.09.011>.

ForeignAssistance.gov. *Fiscal Year 2023, Funding Phase: Disbursements*, available at: <https://foreignassistance.gov/> (accessed: 02 April 2025).

Gelpern A., Horn S., Morris S., Parks B., Trebesch C. How China Lends: A Rare Look into 100 Debt Contracts with Foreign Governments. *Economic Policy*. 2023. Vol. 38, No. 114. P. 345–416. DOI: <https://doi.org/10.1093/epolic/eiac054>.

Human Rights Watch. *Trump Administration Guts Foreign Aid*. 28 February 2025, available at: <https://www.hrw.org/news/2025/02/28/us-trump-administration-guts-foreign-aid> (accessed: 15 April 2025).

Isaksson A.-S., Kotsadam A. Chinese aid and local corruption. *Journal of Public Economics*. 2018. Vol. 159. P. 146–159. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2018.01.002>.

Liu Zhen. China seeks a role in Ukraine's post-war reconstruction. *South China Morning Post*. 17 March 2025, available at: <https://www.scmp.com/news/china/diplomacy/article/3302742/china-seeks-role-ukraines-post-war-reconstruction> (accessed: 15 April 2025).

Martin P. Trump and Musk's USAID 'Shut Down' Threat Opens Door for China. *Bloomberg*. 3 February 2025, available at: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2025-02-03/trump-and-musk-s-usaid-shut-down-threat-opens-door-for-china?srnd=next-china&embedded-checkout=true> (accessed: 15 April 2025).

Martorano B., Metzger L., Sanfilippo M. Chinese development assistance and household welfare in Sub-Saharan Africa. *World Development*. 2020. Vol. 129. Art. No. 104909. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2020.104909>.

Micah A.E., Zhao Y., Chen C.S., et al. Tracking development assistance for health from China, 2007–2017. *BMJ Global Health*. 2019. Vol. 4. Art. e001513. DOI: <https://doi.org/10.1136/bmjgh-2019-001513>.

Mills A.J., Durepos G., Wiebe E. (eds.). Most Different Systems Design. In: *Encyclopedia of Case Study Research*. Thousand Oaks, CA : SAGE Publications, 2010, available at: : <https://methods.sagepub.com/ency/edvol/encyc-of-case-study-research/chpt/most-different-systems-design>. DOI: <https://doi.org/10.4135/9781412957397.n211> (accessed: 05 May 2025).

Morgenstern E.M., Brown N.M. Foreign Assistance: An Introduction to U.S. Programs and Policy. Congressional Research Service. R40213. Updated 10 January 2022, available at: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R40213> (accessed: 16 May 2025).

Parks B.C., Malik A.A., Escobar B., Zhang S., Fedorochko R., Solomon K., Wang F., Vlasto L., Walsh K., Goodman S. *Belt and Road Reboot: Beijing's Bid to De-Risk Its Global Infrastructure Initiative*. Williamsburg, VA : AidData at William & Mary, 2023. 386 p.

Publish What You Fund. *Official website*, available at: <https://www.publish-whatyoufund.org/> (accessed: 05 May 2025).

Regilme S.S.F. Jr., Hartmann H.S. Mutual Delegitimization: American and Chinese Development Assistance in Africa. Preprint version. Leiden University, 2018, available at: <https://ssrn.com/abstract=3179409> (accessed: 16.05.2025).

Regilme S.S.F. Jr., Hodzi O. Comparing US and Chinese foreign aid in the era of rising powers. *The International Spectator: Italian Journal of International Affairs*. 2021. Vol. 56, No. 2. P. 114–131. DOI: <https://doi.org/10.1080/03932729.2020.1855904>.

Regilme S.S. Jr. United States foreign aid and multilateralism under the Trump presidency. *New Global Studies*. 2023. Vol. 17, No. 1. P. 45–69. DOI: <https://doi.org/10.1515/ngs-2021-0030>.

Sato J., Shiga H., Kobayashi T., Kondoh H. “Emerging donors” from a recipient perspective: An institutional analysis of foreign aid in Cambodia. *World Development*. 2011. Vol. 39, No. 12. P. 2091–2104. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2011.04.014>.

Schwarz R., Rudyak M. *China’s Development Co-operation*. Paris : OECD, 2023. (OECD Development Co-operation Working Papers). December.

Shao X., Yang Q., Liu Z. China’s aid-giving modalities: Impacts on sustainable growth in China-Africa trade. *China Economic Review*. 2025. Vol. 90. Art. No. 102370. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.chieco.2025.102370>.

State Council Information Office of the People’s Republic of China (SCIO). *China’s International Development Cooperation in the New Era*. Beijing, January 2021, available at: https://english.scio.gov.cn/whitepapers/2021-01/10/c_760588.htm (accessed: 05 May 2025).

U.S. Agency for International Development (USAID). *U.S. Foreign Aid: Meeting the Challenges of the Twenty-first Century*. Washington, DC : Bureau for Policy and Program Coordination, January 2004. 33 p.

U.S. Agency for International Development, Office of Inspector General. *Oversight of USAID-Funded Humanitarian Assistance Programming Impacted by Staffing Reductions and Pause on Foreign Assistance*. Advisory Notice. 10 February 2025, available at: <https://oig.usaid.gov/>.

Ulrichsen K.C. The changing role of Gulf-based non-state actors in foreign aid. *Third World Quarterly*. 2024. Vol. 45, No. 15–16. P. 2175–2189. DOI: <https://doi.org/10.1080/01436597.2024.2307552>.

White House. *Presidential Memorandum on Reevaluating and Realigning United States Foreign Aid*. 20 January 2025, available at: <https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/2025/01/reevaluating-and-realigning-united-states-foreign-aid/> (accessed: 15 April 2025).

Xu Z., Zhang Y., Li D. Chinese aid and nutrition improvement in Sub-Saharan Africa. *Applied Economics*. 2024. Vol. 56, No. 26. P. 3098–3116. DOI: <https://doi.org/10.1080/00036846.2023.2204216>.

Yang M. Framing of development policies toward Africa: A comparative study of China and the European Union. *Eurasian Geography and Economics*. 2024. [Online first, published 2 June 2024]. DOI: <https://doi.org/10.1080/15387216.2024.2361776>.

Yu J., Due E. Mutual Learning in Development Cooperation: China and the West. *IDS Bulletin*. 2021. Vol. 52, No. 2. P. 19–36. DOI: <https://doi.org/10.19088/1968-2021.118>.

宋清润, 巩小豪. 美国国际开发署对缅甸援助研究 (2001–2020 财年). *南洋问题研究*. 2021. № 4 (总第 188 期). 第 1–14 页.

赵剑治, 方恬. 对外援助中的合同式治理 – 美国国际开发署与私人志愿组织关系演变及其援助效果研究. *复旦公共行政评论*. 2021. – 第23辑. – 第178–205页.

韩凝. 美国国际开发署对伊拉克战后重建援助探析. *外交评论*. 2014. 第2期. 第48–82页.

REFERENCES

Bräutigam D. (2009), *The Dragon's Gift: The Real Story of China in Africa*, Oxford: Oxford University Press, 416 p.

Carbone M. (2013), “Between EU actorness and aid effectiveness: The logics of EU aid to Sub-Saharan Africa”, *International Relations*, Vol. 27, No. 3, pp. 341–355, doi: <https://doi.org/10.1177/0047117813497300>.

Carmody P., Zajontz T., Reboredo R. (2022), “From ‘debt diplomacy’ to donorship? China’s changing role in global development”, *Global Political Economy*, Vol. 1, No. 2, pp. 198–217, doi: <https://doi.org/10.1332/UZHW7185>.

Chai Q., Tang Z. (2023), *The World Bank and China: Comparing the Impacts of Their Development Projects in Africa* [Electronic resource], Boston University, 10 October, 38 p., available at: <https://ssrn.com/abstract=4598476> (accessed: 5 May 2025).

Crawford G., Kacarska S. (2019), “Aid sanctions and political conditionality: continuity and change”, *Journal of International Relations and Development*, Vol. 22, No. 1, pp. 184–214, doi: <https://doi.org/10.1057/s41268-017-0099-8>.

Dany C. (2015), “Politicization of humanitarian aid in the European Union”, *European Foreign Affairs Review*, Vol. 20, No. 3, pp. 419–437.

Dreher A., Fuchs A., Parks B., Strange A., Tierney M.J. (2022), *Banking on Beijing: The Aims and Impacts of China’s Overseas Development Program*, Cambridge: Cambridge University Press, 418 p., doi: <https://doi.org/10.1017/9781108564496>.

Dreher A., Lang V., Reinsberg B. (2024), “Aid effectiveness and donor motives”, *World Development*, Vol. 176, Article No. 106501, doi: <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2023.106501>.

Dreher A., Parks B.C. (2024), “China’s overseas development program”, in: Desai R.M., Devarajan S., Tobin J.L. (Eds.), *Handbook of Aid and Development*, Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing, pp. 243–263, doi: <https://doi.org/10.4337/9781800886810.00023>.

Elayah M., Al-Awami H. (2024), “Exploring the preference for bilateral aid: Gulf oil states’ aid to Yemen”, *Third World Quarterly*, Vol. 45, No. 15–16, pp. 2266–2286, doi: <https://doi.org/10.1080/01436597.2024.2327451>.

Esteban M., Olivie I. (2022), “China and Western aid norms in the Belt and Road: Normative clash or convergence? A case study on Ethiopia”, *Journal of Contemporary China*, Vol. 31, No. 134, pp. 267–284.

Fleck R.K., Kilby C. (2010), “Changing aid regimes? U.S. foreign aid from the Cold War to the War on Terror”, *Journal of Development Economics*, Vol. 91, No. 2, pp. 185–197, doi: <https://doi.org/10.1016/j.jdeveco.2009.09.011>.

ForeignAssistance.gov (2025), *Fiscal Year 2023, Funding Phase: Disbursements* [Electronic resource], available at: <https://foreignassistance.gov/> (accessed: 2 April 2025).

Gelpern A., Horn S., Morris S., Parks B., Trebesch C. (2023), “How China Lends: A Rare Look into 100 Debt Contracts with Foreign Governments”, *Economic Policy*, Vol. 38, No. 114, pp. 345–416, doi: <https://doi.org/10.1093/epolic/eiac054>.

Human Rights Watch (2025), *US: Trump Administration Guts Foreign Aid* [Electronic resource], 28 February, available at: <https://www.hrw.org/news/2025/02/28/us-trump-administration-guts-foreign-aid> (accessed: 15 April 2025).

Isaksson A.-S., Kotsadam A. (2018), “Chinese aid and local corruption”, *Journal of Public Economics*, Vol. 159, pp. 146–159, doi: <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2018.01.002>.

Liu Zhen (2025), “China seeks a role in Ukraine’s post-war reconstruction”, *South China Morning Post* [Electronic resource], 17 March, available at: <https://www.scmp.com/news/china/diplomacy/article/3302742/china-seeks-role-ukraines-post-war-reconstruction> (accessed: 15 April 2025).

Martin P. (2025), “Trump and Musk’s USAID ‘Shut Down’ Threat Opens Door for China”, *Bloomberg* [Electronic resource], 3 February, available at: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2025-02-03/trump-and-musk-s-usaid-shut-down-threat-opens-door-for-china?srnd=next-china&embedded-checkout=true> (accessed: 15 April 2025).

Martorano B., Metzger L., Sanfilippo M. (2020), “Chinese development assistance and household welfare in Sub-Saharan Africa”, *World Development*, Vol. 129, Article No. 104909, doi: <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2020.104909>.

Micah A. E., Zhao Y., Chen C. S., et al. (2019), “Tracking development assistance for health from China, 2007–2017”, *BMJ Global Health*, Vol. 4, e001513, doi: <https://doi.org/10.1136/bmjgh-2019-001513>.

Mills A.J., Durepos G., Wiebe E. (eds.) (2010), “Most Different Systems Design”, in: Mills A.J., Durepos G., Wiebe E. (Eds.), *Encyclopedia of Case Study Research*, Thousand Oaks, CA: SAGE Publications [Electronic resource], available at: <https://methods.sagepub.com/ency/edvol/encyc-of-case-study-research/chpt/most-different-systems-design> (accessed: 5 May 2025), doi: <https://doi.org/10.4135/9781412957397.n211>.

Morgenstern E.M., Brown N.M. (2022), *Foreign Assistance: An Introduction to U.S. Programs and Policy* [Electronic resource], Congressional Research Service, R40213, updated 10 January, available at: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R40213> (accessed: 16 May 2025).

Parks B.C., Malik A.A., Escobar B., Zhang S., Fedorochko R., Solomon K., Wang F., Vlasto L., Walsh K., Goodman S. (2023), *Belt and Road Reboot: Beijing’s Bid to De-Risk Its Global Infrastructure Initiative*, Williamsburg, VA: AidData at William & Mary, 386 p.

Publish What You Fund (2025), *Official website* [Electronic resource], available at: <https://www.publishwhatyoufund.org/> (accessed: 5 May 2025).

Regilme S.S.F. Jr., Hartmann H.S. (2018), *Mutual Delegitimization: American and Chinese Development Assistance in Africa* [Electronic resource], Preprint version, Leiden University, available at: <https://ssrn.com/abstract=3179409> (accessed: 16 May 2025).

Regilme S.S.F. Jr., Hodzi O. (2021), “Comparing US and Chinese foreign aid in the era of rising powers”, *The International Spectator: Italian Journal of International Affairs*, Vol. 56, No. 2, pp. 114–131, doi: <https://doi.org/10.1080/03932729.2020.1855904>.

Regilme S.S.F. Jr. (2023), “United States foreign aid and multilateralism under the Trump presidency”, *New Global Studies*, Vol. 17, No. 1, pp. 45–69, doi: <https://doi.org/10.1515/ngs-2021-0030>.

Sato J., Shiga H., Kobayashi T., Kondoh H. (2011), ““Emerging donors’ from a recipient perspective: An institutional analysis of foreign aid in Cambodia”, *World Development*, Vol. 39, No. 12, pp. 2091–2104, doi: <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2011.04.014>.

Schwarz R., Rudyak M. (2023), *China’s Development Co-operation*, Paris: OECD, (OECD Development Co-operation Working Papers), December.

Shao X., Yang Q., Liu Z. (2025), “China’s aid-giving modalities: Impacts on sustainable growth in China-Africa trade”, *China Economic Review*, Vol. 90, Article No. 102370, doi: <https://doi.org/10.1016/j.chieco.2025.102370>.

State Council Information Office of the People’s Republic of China (SCIO) (2021), *China’s International Development Cooperation in the New Era* [Electronic resource], Beijing, January, available at: https://english.scio.gov.cn/whitepapers/2021-01/10/c_760588.htm (accessed: 5 May 2025).

U.S. Agency for International Development (USAID) (2004), *U.S. Foreign Aid: Meeting the Challenges of the Twenty-first Century*, Washington, DC: Bureau for Policy and Program Coordination, January, 33 p.

U.S. Agency for International Development, Office of Inspector General (2025), *Oversight of USAID-Funded Humanitarian Assistance Programming Impacted by Staffing Reductions and Pause on Foreign Assistance* [Electronic resource], Advisory Notice, 10 February, available at: <https://oig.usaid.gov/> (accessed: 15 April 2025).

Ulrichsen K.C. (2024), “The changing role of Gulf-based non-state actors in foreign aid”, *Third World Quarterly*, Vol. 45, No. 15–16, pp. 2175–2189, doi: <https://doi.org/10.1080/01436597.2024.2307552>.

White House (2025), *Presidential Memorandum on Reevaluating and Realigning United States Foreign Aid* [Electronic resource], 20 January, available at: <https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/2025/01/reevaluating-and-realigning-united-states-foreign-aid/> (accessed: 15 April 2025).

Xu Z., Zhang Y., Li D. (2024), “Chinese aid and nutrition improvement in Sub-Saharan Africa”, *Applied Economics*, Vol. 56, No. 26, pp. 3098–3116, doi: <https://doi.org/10.1080/00036846.2023.2204216>.

Yang M. (2024), “Framing of development policies toward Africa: A comparative study of China and the European Union”, *Eurasian Geography and Economics*, [Online first, published 2 June], doi: <https://doi.org/10.1080/15387216.2024.2361776>.

Yu J., Due E. (2021), “Mutual Learning in Development Cooperation: China and the West”, *IDS Bulletin*, Vol. 52, No. 2, pp. 19–36, doi: <https://doi.org/10.19088/1968-2021.118>.

Song Qingrun, Gong Xiaohao (2021), “Meiguo Guoji Kaifa Shu dui Miandian Yuanzhu Yanjiu (2001–2020 Cai Nian)”, *Nanyang Wenti Yanjiu*, No. 4 (Total No. 188), pp. 1–14. (In Chinese).

Zhao Jianzhi, Fang Tian (2021), “Duiwai Yuanzhu zhong de Hetongshi Zhili—Meiguo Guoji Kaifa Shu yu Siren Zhiyuan Zuzhi Guanxi Yanbian ji qi Yuanzhu Xiaoguo Yanjiu”, *Fudan Gonggong Xingzheng Pinglun*, No. 23, pp. 178–205. (In Chinese).

Han Ning (2014), “Meiguo Guoji Kaifa Shu dui Yilake Zhanhou Chongjian Yuanzhu Tanxi”, *Waijiao Pinglun*, No. 2, pp. 48–82. (In Chinese).

КИТАЙСЬКА МОВА ТА ЛІТЕРАТУРА

UDC 811.581:004.55:81'27:7.07

DOI <https://doi.org/10.51198/chinesest2025.01.40>

CONTEMPORARY CHINESE-LANGUAGE DISCOURSE ON CLASSICAL CHINESE PAINTING AND CALLIGRAPHY: A CASE STUDY OF COMMUNICATION SUCCESS

M. Logvyn

PhD Student, Educational and Scientific Institute of Philology, Kyiv National Taras Shevchenko University 60, Volodymyrska Street, Kyiv, 01033, Ukraine,
Leading researcher, the Bohdan and Varavara Khanenko National Museum of Art 15–17, Tereshchenkivska Street, Kyiv, 01024, Ukraine
marta.logvyn@gmail.com

The study of the vernacular discourse of professional groups promises rich insights into terminology usage, tenor dynamics, and ideas about the field.

This research is stimulated by the inquiries of the arts and culture museums' audiences eager to discover current attitudes towards traditional Chinese arts within the Sinosphere.

It compares the Putonghua discourse of two groups of Chinese artists: established painters and calligraphers from the PRC and online content creators at various career stages. It examines their attitudes toward traditional painting and calligraphy and the language devices they use to express these attitudes, identifying both similarities and differences in ideas and speech tenor. The multimodal aspect of online publication is considered too.

The study reveals a key difference in attitudes: established artists view artistic practices as “hard work”, while online creators frame them as a “source of enjoyment”. Linguistically, online creators avoid archaic grammar; speak in neutral tone to appeal to broader audiences, they occasionally use archaic lexis in artistic names. Established artists frequently employ archaic vocabulary and grammar deriving from the prestige language of *wenyan*.

Yet similarities prevail over differences. Both groups take pride in their artistic heritage, viewing their art as a marker of patriotism and a device of self perfection. Rhetorically, both use metaphors from other industries and create puns. Precision in artistic terminology is highly valued by both groups and their audiences, as it signals professionalism and enhances communication. Both groups enrich their discourse by using synonyms for common hypernyms.

Using inductive methods, these findings provide qualitative characteristics of contemporary Chinese-language discourse on traditional painting and calligraphy. This discourse demonstrates richness, adaptability, effectiveness in community building, and potential for cross-cultural communication. The summary of its messages translated into Ukrainian may help the Ukrainian auditory get a deeper understanding of the artistic processes in the Sinosphere.

Key words: Chinese language, Chinese calligraphy, Chinese painting, vernacular discourse, terminology, rhetoric, multimodality.

СУЧАСНИЙ КИТАЙСЬКОМОВНИЙ ДИСКУРС ПРО КЛАСИЧНІ КИТАЙСЬКІ ЖИВОПИС І КАЛІГРАФІЮ: ЦІЛЬОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ КОМУНІКАТИВНОГО УСПІХУ

М. Ю. Логвин

Дослідження вернакулярного дискурсу професійних груп має потенціал пролити світло на особливості застосування термінології, лексичну тональність цього дискурсу та погляди фахівців на свою царину.

Поточне дослідження порівнює дискурс мовою *путунхуа* двох груп митців: визнаних живописців та каліграфів з КНР і творців онлайн-контенту на різних стадіях творчої кар'єри з різних регіонів. Вивчено їхнє ставлення до практикованих ними традиційних мистецтв, а також вжиті мовні засоби; вказано на подібності і розбіжності як у висловлених ідеях, так і стилях мовлення. Дослідження бере до уваги і мультимодальність онлайн-публікацій.

Якісний аналіз виявив ключову розбіжність у ставленні до творчого процесу: відомі митці вважають його важкою роботою, а творці онлайн-контенту визначають його як джерело задоволення. У мовному аспекті творці онлайн-контенту уникають архаїчних граматичних конструкцій і висловлюються у нейтральному тоні, прагнучи звучати зрозуміло до ширших аудиторій, проте можуть вживати архаїзми у своїх псевдонімах. На відміну від них, визнані митці часто вживають архаїзми та архаїчні граматичні конструкції мови *веньянь*.

Проте спільні риси переважають над розбіжностями. Обидві групи пишаються художньою спадщиною, розглядають свою творчість як маркер патріотизму і спосіб самовдосконалення. Щодо риторики, обидві групи використовують метафори з інших сфер діяльності та створюють каламбури. Точність професійної термінології високо ціняться обома групами та їхніми аудиторіями: вона повідомляє про професіоналізм і вдосконалює спілкування. Обидві групи збагачують мовлення синонімами для розповсюджених гіперонімів.

Індуктивний метод дозволяє зробити висновок про якісні характеристики сучасного китайськомовного дискурсу про традиційні живопис і каліграфію. Цей дискурс демонструє багатство засобів, гнучкість, ефективність для організації спільнот і потенціал для міжкультурної комунікації. Підсумок його повідомлень, перекладений українською мовою, може допомогти українській аудиторії глибше зрозуміти творчі процеси Сіносфери.

Ключові слова: китайська мова, китайська каліграфія, китайський живопис, вернакулярний дискурс, термінологія, риторика, мультимодальність.

Arts and languages: contradictions and interplay

The importance of visual arts in cross-cultural communication is a subject of many studies by authors of diverse cultural backgrounds [Al-Zadjali, 2024; Wang Y., 2024]. These publications pinpoint the artists' role in influencing the audiences and creating a "universal language" of art that facilitates mutual understanding and appreciation among cultures [Wang Y., 2024].

Simultaneously, other studies reveal inconsistency between the theory and practices of verbal cross-cultural communication showing multiple issues in fundamental human interactions. They suggest implementing educational programs would improve the use of language in navigating cultural differences [Smith, 2024].

Comparing findings in these two fields, one may ponder a grotesque question: if artistic expression is more powerful than speech, should we delegate the communicators' roles to artists instead of implementing pragmatic competence training for multicultural environments?

The answer to these questions is obvious: cross-cultural communication cannot be left to imaginary powers of aesthetics. While artistic practices certainly influence the general public's worldview, it is worth noting that one should take a broader view of the roles of languages and artistic creations and their interplay. Only the combination of the two may ameliorate the current state of affairs in cross-cultural communication.

It is also obvious that the ability to appreciate art does not make cross-cultural communication seamless in all stances. Yet it is still true to state that learning about the art of other cultures is one of the prerequisites to better cross-cultural communication at least in the sphere of humanities.

Art historians, art museum curators, and facilitators should work together to be the most reliable sources of information on world cultures. Being aware of the humble scope of their influence, yet minding the high responsibility of their roles [Whitehead, 2012], these professionals can guide audiences in the right direction. Thus, the observations, reflections, and intense work of the museum facilitators aimed at finding the best practices for informing the patrons on arts of diverse cultures can contribute to an overall improvement in cross-cultural communication.

As it was already mentioned, understanding their responsibility facilitators should be cautious and ethical in planning any statement on the art of other cultures. It is important to analyze the pre-existing critical discourse on a certain culture's art form both from inside the culture that created it and by art historians from other cultures. This analysis may reveal not only the best practices, but false or obsolete statements, messiness in terminology, and other undesirable phenomena. The process of re-evaluating the ideas on art is endless, yet necessary. The most sophisticated ideas eventually come to the vocabulary which does not solely denote artistic mediums, genres, and styles but may also (either voluntarily or involuntarily) help to extol or criticize works of art, define the elitist and vulgar, build hierarchies of mediums and subjects.

It is also worth keeping in mind that the museum patrons have already been exposed to certain vocabularies that instilled in them some ideas about the arts of other cultures. Engaging in conversations with the museum patrons the museum facilitators may hear a variety of statements and questions varying in tone from exaltation to scepticism, based either on the patrons' previously perceived conceptions or on immediate impressions from the museum visit. Yet these comments are always valuable as they prove the importance of the facilitators' work and give momentum to further research and conclusions.

For example, learning about the impressively long history of classical Chinese painting and calligraphy the museum patrons often ask about the current perception of the traditional artistic principles and practices among the contemporary Chinese. Dialogues with the museum patrons and specialists in the Chinese language and culture and analysis of discourse on classical Chinese art in the Ukrainian media [Logvyn, 2023] encouraged the author of the present paper to seek new ways to contribute to the improvement of cross-cultural communication in humanities. This is how the idea of a thesaurus was born, namely a Chinese-Ukrainian thesaurus on traditional arts of China. The thesaurus is planned to become a practical tool for translators, art historians, museum workers, journalists, professors, and students in humanities.

The lexicographical task narrows down the presentation of all the findings to the form of a dictionary which is an endeavour per se. Many observations made in the process of compiling the dictionary are left on the margins of the lexicographical work. Yet these findings enrich the author's understanding of the current artistic processes in China and Chinese-speaking communities around the world. It can also provide more insights for scholars studying the wider subject of identity, self-representation, and even marketing strategies. The same findings will also help in selecting representation methods and apt narratives on classical Chinese art for the museum projects. These future narratives will surely be edited according to the current international community standards style-wise and adapted to the needs and level of knowledge of the museum patrons.

On the history of discourse on art in China

China has an outstandingly long history of critical writing on art. As Susan Bush and Hsio-yen Shih admitted more than four decades ago, the classical art term base, from the time of its emerging, was similar to one of poetics and music, and all of the above were grounded in the ideas of natural philosophy [Bush, Shih, 2012, 6]. The same authors note that "the meanings of terms have evolved over a thousand years of use". By commenting on the texts of predecessors, the authors of critical discourse have been constantly actualizing the said terms for centuries. All authors of treatises on visual arts were practisers of painting and calligraphy themselves as their elitist environment expected of them.

The development of printing, circulation of manuals on painting, and overall democratization of the artistic process made elitist art more accessible to the general public in the late Ming period. This influenced the quality of critical writings, even stirring discussion among elites claiming that painting stagnated when turning popular [Park 2011]. In the same period, the elites started carving seals themselves thus transferring their calligraphy creations onto a different medium than silk and paper without the mediation of craftsmen [Bai, Finlay, 1993]. The continuation of this practice will be reflected in this article later on.

Still, until the 20th century treatises on painting and calligraphy in China were mostly written either in the archaic prestige language of *wenyan* 文言 or using a hybrid of both vernacular and "high" variants of the Chinese language called *banwen banbai* 半文半白.

After a turbulent era of transitioning to the vernacular language *baihua* in literature [Xu, 2009], a modernist approach to painting [Cahill, 2005], a period of copying the Soviet "socialist realism" and experimentations of with newest approaches and mediums [Sullivan, 1999], the classical Chinese arts (also called traditional arts) of painting and calligraphy are still thriving as well as critical discourse on them, especially in the Chinese language.

In the 21st century, it is hard to estimate the number of people currently practicing one or both of these arts. Nevertheless, one may boldly state after Prof. Guo Jiulin that "now is the new Golden age of Chinese calligraphy" [Guo, 2018]. Taking into account the PRC state agenda, it might be perceived as a message too full of pathos; however, the state support in the PRC creates a very favourable environment for practicing traditional arts. All formats, from concise manuals on painting and calligraphy techniques to monographs like *The Art of Calligraphy* edited by Wang Dongling [Wang D., 2001] are published in abundance. Across the Taiwan

---

Strait, there is also demand and proposal for literature targeted both at practitioners and aspiring connoisseurs of Chinese calligraphy. For example, the witty and approachable style of *How to Understand Calligraphy* by Hou Jiliang is a big step in making the subject clear and enjoyable [Hou, 2021].

Interest in traditional arts is never exhausted in Chinese-speaking communities and among people studying the Chinese language and culture worldwide. Many courses on the Chinese language as the second language at formal institutions incorporate calligraphy training [Li, 2021]. Online publications of various mediums also help in discovering and practicing the said arts.

This brings us to the special trait of the current Chinese-language discourse on classical Chinese arts. It uses new mediums of communication such as video content on user-generated content sharing platforms.

Thus, the current vernacular Chinese discourse on the classical Chinese arts in various mediums is an interesting object of study from a social linguistics point of view: the consistency of terminology, the registers of narration, the rhetorical devices, and the modal affordances of the new mediums with the potential to create an atmosphere of trust and inclusion in various communities both in real life and online.

Sources of data, objects, methods, and goals

The above-mentioned circumstances and specifics of professional quarters involved make it true to state that this case study is practice-led research.

The objects of study are the archaic artistic vocabulary along with the rhetoric devices and usage of prestige language. The descriptive method is applied to collect linguistic evidence pinpointing the abovementioned terminology, rhetoric devices, and elements of prestige language in the artists' communication. All this evidence will define the most prominent features of the contemporary vernacular discourse on traditional painting and calligraphy. This task may become a goal per se, with the words and idioms entering the future thesaurus. However, the main goal of the study is to prove the efficiency of this register which is both technical and archaic in actualizing knowledge of traditional arts in the current communicational settings. For this reason, the dialogic nature of the discourse is highlighted and analyzed to find the traits of efficiency in communication. The results will allow inductive conclusions on the quality and efficiency of the said vocabulary and rhetoric.

Primary sources are given priority: these are texts of various lengths, unique titles of videos, video narration scripts as well as online conversations. The materials for analysis are obtained from official publications along with multimodal publications on platforms for user-generated content sharing. The common trait of these materials is the nature of their authorship, namely the vernacular texts created within the artistic communities practicing Chinese painting and calligraphy, the latter including the art of seal carving.

There is a potential to reveal interesting dynamics in communication by comparing the discourse on art by two major categories of creators: the well-established artists residing in the PRC and the online content creators from various regions and at different stages of their artistic and teaching careers.

Within both groups, there are also elements worth juxtaposing. In the group of renowned artists from the PRC, one may either introduce another person's

---

accomplishments or reveal insights into personal artistic endeavours. These discourses may vary in general subjects, social tone (register), and vocabulary. In the case of online content creators, the means of representing classical arts can be compared to the feedback given by the online audience. The inner dynamics of these situational groups differ significantly. However, by pinpointing differences and similarities in discourse produced by these two groups, one may discover the vocabulary and rhetoric devices that promise to bring the most success in communication on the subject of classical Chinese arts.

Last but not least, all the findings will be translated and implemented in texts and speeches when introducing the Ukrainian audience to the current artistic practices in China and Chinese-speaking communities around the world, thus answering the question about the trends in development and perception of the classical arts in the contemporary Sinosphere.

Officially-recognized practitioners of traditional painting and calligraphy

Official publications like catalogues of exhibitions provide a lot of material to analyze. Take as an example a catalogue of the Fifth Lanting Chinese Calligraphy Award 第五届中国书法兰亭奖 that took place more than a decade ago in the PRC. Most artists featured in this publication [Zhongguo Shufajia Xiehui, 2015] continue their artistic endeavours nowadays and appear in the Chinese media quite often. The catalogue features not only 12 prize-acceptance speeches 获奖感言 but also 12 introductory articles 颁奖词 for each creator written by their fellow artistic community members.

The implicit and explicit messages of these texts are considered first. In the introductory texts, four of the 12 prize winners are complimented for both sticking to tradition and being original and innovative at the same time. Almost every introductory article mentions the hard work and enthusiasm of the nominee using words like “enthusiasm and persistency” 勤奋执著, “hardships of a creative process” 筚路蓝缕.

Two creators are prised for being modest; in both cases using an idiom (成语 *chengyu*) for a virtue that doesn’t manifest itself loudly but gets recognition, literary “Peach and plum trees do not have to talk, yet the world beats a path to them” 桃李不言，下自成蹊. This *chengyu* appears in literature as early as the Western Han period, Records of the Grand Historian by Sima Qian 西汉·司马迁《史记·李将军列传》.

Another interesting example of a rhetorical device is a *chengyu* 砥砺前行 suggesting high aspirations and rigorous self-perfection, coined by famous philosopher and educator Cai Yuanpei 蔡元培 (1868–1940). It is applied to Mr. Li Gangtian 李刚田, the seal carver. Within the context of Mr. Li’s artistic medium and his characteristics of a “role model in the contemporary calligraphy circles in both artistic performance and ethics” 当代书坛德艺双馨的楷模, this *chenyu* becomes a metaphoric pun implying that the high virtues of Mr. Li are literary “chiselled out” by his diligent work with a carving tool. The same is true for another seal carver Mr. Han Tianheng 韩天衡 who gets the characteristic of somebody who “worked hard with a carving tool, [his] iron pen moving in all directions” 刻苦磨砺，铁笔纵横. A more precise translation of these expressions would create an interesting task for a language and culture specialist.

Unfortunately, there is also a sample of a new linguistic reality highlighting the gender inequalities that linger for millennia: 周慧珺 Zhou Huijun, the female

---

calligrapher, is addressed by an honorific for males 先生. This attitude was already criticized within the Sinosphere [Di, 2013], so it is not the sample to be followed in the museum work while introducing Ukrainian audiences to the contemporary Chinese discourse on traditional arts.

The discourse of renowned contemporary creators demonstrates panoply of personal inclinations to either quoting ancient classics or speaking out original thoughts. The idea of “hard work” reverberates in their speeches through idioms like “road full of hardships” – 趟苦旅 and 艰苦跋涉: “the arts and literature are called arduous since old times” 文艺之道古来向称难矣; “practice calligraphy vigorously” 临池 (the latter will be elaborated later on).

Below are a few representative examples of individual ideas declared and rhetorical devices used by artists in their prize-acceptance speeches.

The speech of Mr. Han Tianheng 韩天衡 is very aphoristic and based on archaic grammar. A pun he creates balances between a chiasmus and antanaclasis (depending on verbal or textual mode) and sounds like a tongue twister: “A prize is a credit given and turns you into a warrior” “奖”者, “将”也, 是将你 – 军. The repetition of 奖 and 将 is based both on phonetics and similarities in radicals in characters; – 军 is a metaphor for loyal service to the matter of arts. Mr. Han also describes a critical approach to his work as “land cultivation” 耕耘.

There is a metaphor for the diligent practice of calligraphy in the speech by Mr. Zhang Kuiguang 张旭光. Saying 临池 (literary “facing a pond”) he implies that the audience is too familiar with the story of Zhang Zhi of Eastern Han 东汉张芝 who was practicing calligraphy so intensely that he made the water turn black by washing brushes in a pond.

Mr. Liu Yiwen 刘 – 闻 states that “entering old and emerging new one may achieve harmony in the essence of the work and find the right language, as we strive for it for ages” 作书入古出新, 言气质、言神韵, 进言境界, 是为吾辈 – 生之求. This is a century-late dialogue with Wang Guowei 王国维 (1877–1927) following his ideas and vocabulary on culture.

Mr. Xu Benyi 徐本 – goes beyond this and finds a way to have an imaginary dialogue with the genius of calligraphy Wang Xizhi 王羲之 (303–361) by reciting his poetry and showing gratitude to Wang Xizhi personally along with the contemporary institution of Lanting Chinese Calligraphy Award.

Meanwhile, Dr. Xu Liming 徐利明 shows that he is well-versed in world art history by saying: “The prize is transitional, [but] the matter is eternal” 获奖是暂时的, 事业是永远的. This matter, as easy to guess, is a matter of art. This sentence is a paraphrase of the Latin “Ars longa, vita brevis est”.

Still, Mr. Xiong Boqi 熊伯齐 describes painting and calligraphy as a “matter of social and national importance” 社会之事、民族之事.

Findings for officially-recognized practitioners of traditional arts

All of the above allows for the conclusion that the speeches of renowned contemporary artists are thoughtfully edited to demonstrate etiquette, knowledge of classics, and patriotism. It is also desirable to share philosophical reflections on the nature of art or even start an imaginary conversation with the geniuses of the past.

Unrelated to the main ideas in the speech, five of 12 artists use archaic vocabulary and grammar patterns. These are markers of sophisticated personal style helping to comply with the very atmosphere of this extraordinary event.

As with any group of texts targeted at an audience of professionals, these speeches contain related terminology: “seal carver” 篆刻家, “artistic style”, 艺术风貌, “calligraphy circles” 书坛. However, when everyone is “on the same page” it is desirable to stand out by using rare synonyms for usual terms. For this reason, the 书法 for “calligraphy” is often substituted by 翰墨.

It is worth noting that both the prize-acceptance speeches and introductory articles emphasize diligence and effort. One’s artistic endeavours and loyal attitude are often metaphorically compared to other professions like being a soldier or cultivating a field. Both the ideas and the language devices to convey them are out-of-ordinary.

Comparison of the tone and individual style of introductory articles and the prize-acceptance speeches often demonstrates sophisticated interplay even in contrasting ideas (for example, if an artist is lauded for their achievements, they have to demonstrate humility in their acceptance speech) and individual traits of discourse. The omnipresence of this elevated register proves the communicational success of the said tools: professional terminology of archaic origin and intentional usage of archaic lexes and grammar.

At the same time, within this communicative situation, all participants were facing the audience well-trained in their native culture that has the elitist origin. Thus, the whole communication got traits of phatic communion with the goal to sustain the professional community.

Now it is intriguing to consider the communicative devices used by another creative group and try to define their communicative success. This group addresses a vast audience of unknown cultural backgrounds.

Creators (authors) sharing their art on user-generated content sharing platforms

Authors posting videos of creating classical Chinese paintings and calligraphy often show the process of trial and error. They face a potentially uncountable number of audiences that are not necessarily as welcoming as a finite elitist group in real life. Unlike an award gala where the register of interactions is predefined as “pure positivity” towards selected artworks and creators, the videos online are open to criticism. Every publication online renders a certain vulnerability of its creators.

Yet the creators of online content still possess more devices to counter the potentially adverse influence. These are not the Internet or national networks with the ability to create exclusive groups. Contrary to restrictive methods, this is the creative potential, namely the multimodal aspect of any video that includes aural and spoken elements, texts, pictorial elements (the emerging artwork along with emojis, GIFs, inserts), filmed movements of a calligrapher, and their body language. Orchestrated to create various interplays among the modes, these short videos are sophisticated creations per se.

This part of the current research aims to provide a qualitative analysis of the vocabulary and prevailing tenor of the discourse of a group of creators of traditional Chinese painting and calligraphy who disseminate their creations on online platforms. It also aims to give insights into their self-representation and attitudes toward art, classics, and modernity and to prove the communicative success of using traditional art terminology in conversations with online audiences.

For this case study, 10 unique YouTube channels and 10 unique Bilibili (both international and Chinese editions) accounts were randomly chosen. The full lists

---

of them are added in the Appendices section. It is worth noting that some creators prefer to post their videos on all available platforms. These repetitions are not counted as unique accounts. Although creators are inconsistent in revealing their details (education, age, gender, citizenship), there are still common criteria for choosing the sources. All creators have been posting regularly for the last three years and have over one thousand subscribers each. The lengths of videos vary a lot. One video may be just one minute while another video on the same channel may be about 40 minutes.

A note on the artistic names and nicknames of creators: here the English transcriptions or translations of the names are proposed before the original names in either Traditional or Simplified Chinese characters.

The linguistic evidence was collected from both aural and textual modes of the videos. The textual mode includes titles of channels, artistic names of their creator(s), mottos and texts of self-representation in the “About” section, titles of recent videos, and captions in the videos and comments of the online audience. The aural mode includes narration and music.

Although the scenarios used by the online creators are outside of the scope of this paper, it is worth noting that creators of videos on the classical Chinese arts often pinpoint important stages of the creative process the same way the other creators’ comment on the stages of their projects in crafts or fashion. This way these videos might be considered tutorials. However, this practice is not a regulation to comply with but a handy framework to use or abandon at will. For example, a calligrapher may comment on the meaning of a famous quote he copies rather than on the movements of his brush or stages of completing his creation. Some painting and calligraphy teachers may film separate videos to share their thoughts on the importance of calligraphy, aesthetics, and similar subjects often organizing topics in a “question and answer” format. There are no demonstrations of any creative process in such videos. Some creators may also share their experimentations with other mediums on the same channel. These are out of scope of this research too.

Another trait of the videos is the musical “backdrop”. Eight of 10 YouTube authors and seven of 10 Bilibili authors supplement their videos with music, mostly classical Chinese and sometimes popular Chinese tunes (five of eight on YouTube and six of seven on YouTube). Many prefer playing music to create a certain atmosphere and subtitle the videos with apt note-like comments. Consistent narration is less popular. However, short texts and spoken remarks have powerful messages.

In contrast to well-established artists from the PRC who emphasize hard work, many online creators state or suggest that creating art is easy and enjoyable. The creator Teacher Yang Instructing on Chinese Painting 教国画的杨老师 is a good example of consistency in creating an inclusive environment throughout her publications. Her channel description in the “About” section is short, “Elitist calligraphy and painting Teacher Yang teaches painting from the beginning. Painting is not as difficult as you think. School: Guangzhou Academy of Fine Arts. Occupation: School of Arts Management and Art Education” 青轩书画杨老师零基础学画画, 画画没你想的那么难。学校: 广州美术学院。职业: 艺术管理与教育学院。 It is noticeable that encouraging phrases are used at the beginning of the introduction, before informing the audience of the creator’s affiliation. Being consistent in creating an atmosphere of encouragement suggested in the “About” section,

---

many of the videos on a channel have reassuring phrases in their titles, for example, “Chinese painting tutorial. How to draw pine trees: from the trunk to the branches, and finally to the pine needles. The steps are clear” 国画教程，松树画法，从树干，到树枝，最后勾松针，步骤清晰明了. For teaching purposes, special subtitles are added in the videos to highlight the names of art supplies, brush strokes, and creative process steps.

Another creator invented different tactics to make classical art approachable. Li Qingyi 李青仪 is very loyal to the traditional Chinese art styles and techniques in her creations but often adds an unexpected absurdist twist to a composition, like a contemporary Western cartoon character present in a classical scene of the Chinese literati gathering. Sometimes the musical backdrop of energizing melody with disharmonious noises has comic effects too. Language-wise, the artist incorporates captions with precise terms for the creative process stages (putting a seal print 钤印), art supplies (cinnabar paste 朱砂), and artwork elements (a seal with an image instead of an inscription 肖形印). Other captions contain puns such as 骑元气. This phrase could have two translations: “to feel the eternal energy” and “to flex the spirit of the Yuan dynasty paintings”. The author’s painting of a dragon follows the manner of 陳容 Chen Rong, a Yuan-dynasty painter. Thus, both translations are valid. Using classical art terminology and intellectual puns Li Qingyi educates and entertains her audience.

To attract more followers, the content creators posting videos on YouTube add hashtags and keywords in multiple languages to their “About” sections and video titles. Sometimes up to four languages (Chinese, English, Korean, and Hindi) are used in one title. This is the case on a channel Academy of Modern Chinese Painting 现代中国画研究院. Thanks to algorithms of social media these videos often get viewed by the other cultures’ representatives and receive their appraisals. The same creator claims to revolutionize the traditional art. In the “About” section he writes “A reformer of Chinese painting, a member of the Chinese Modern Chinese Painting Research Society” 中国绘画的改革家，中华现代国画研究学会暨.

Still, there is room and occasion to demonstrate patriotism. The creator Mohe Calligraphy 墨河书法 on the Bilibili platform has a motto “Write Chinese characters well, be a good Chinese” 写好中国字，做好中国人. The motto is the only available information about the creator. The creator’s name is a pun suggesting that 墨河 is either the name of a river or a metaphorical enormous flow of ink. (One may even compare it to the proverbial pond turning black from the brushes washed in it, 临池).

Others are more subtle and didactic at the same time. The creator The Fourth Year of Guo State 虢國四歲 has a motto “Learn and create to cultivate your body and mind. Conceive the truth to roam freely” 读书写字修身炼心，明悟真理四方游行.

In the Internet realm, it is also desirable to show enthusiasm but sometimes enthusiasm is conveyed using vulgarisms. The creator Pin Hong Shu Yuan 品虹书苑 titles their short video “Eagerly Painted the Peach Blossom Spring” 手痒写的桃花源记 where 手痒 for “eagerly” literary means “to have itching hands”.

For some, being approachable may equal a lower register of communication. The artist Xuan Minhua 轩敏华 on channel Ink Dot Classroom 墨点课堂 in a video on copying a classical sample (the full title is “The Mustard Seed Garden. Plum, Orchid, Bamboo, and Chrysanthemum. Xuan Minhua teaches you painting techniques based on a collection of traditional Chinese paintings”

【芥子园】梅兰竹菊轩敏华教你绘画技巧国画之典藏 uses colloquial expressions in his narration on the tools chosen: “What is this kind of brush used for?” 这支笔, 它的用途是干嘛用的?

There is commercial slang used metaphorically. The creators of a Bilibili channel Superdream 超能梦境 write in the title of their video, “If you master these techniques, the planes of the Chinese landscapes will become an easy task for you, no kidding” 学会这些技法, 画国画山水的远景就简单了, 纯干货. Translated above as “no kidding” 纯干货 literary means “dry goods”. This initially narrow commercial term became an advertisement “buzzword” acquiring a broader semantics from “high quality, no fake goods” to “something trustworthy”. The same creators have video tutorials targeted at children, for example, a video with a title “National painting for children, a lesson on campsis flowers. Easy to learn. Come on, children, let’s try it!” 儿童国画教程凌霄花, 简单好学, 小朋友快来试一试吧.

The names of the creators deserve a separate remark. Many lexes and idioms used for artistic names have archaic implications: “study” 斋, “noble person” 君, “heir” 公子、 “facing a pond” 臨池. They define creators as people belonging to the tradition.

The number and content of comments for each video are quite unpredictable. The demographics and professional background of the audience is even more obscure than in cases of many online content creators. However, it would be reasonable to assume that the authors of comments are people interested in learning about and practicing Chinese painting and calligraphy.

Many creators on Bilibili publish recordings of their live streams that incorporate live feedback from their audience. Other feedback can be seen as regular comments under the videos. Many comments are multimodal. Emojis are inserted at different parts of texts to convey prosody. This way they may be considered the novel phatic communion devices. Here, some samples may suggest ideas and registers of interaction common for conversations among creators and their audience.

The abovementioned video on landscapes by Superdream 超能梦境 gets questions on materials and techniques subtleties. The user 星河皓月逍遥游 asks, “Teacher, what kind of paper do you use? What kind of paint is used?” 老师你用的纸是什么纸呀? 颜料是用的什么颜料啊?

Surprisingly, euphemisms for obscene language appear in comments on Bilibili, even as a device of approval. The very presence of a vulgar register contradicts the idea that the platform users practice self-censorship and the comments undergo strict moderation.

While sometimes vulgar register may be used to show excitement, not all comments of a regular social tone mean appraisal. The user with a nickname 绵羊舌头长 criticises the pace of brushwork and resulting readability of a New Year couplet (对联), the recent creation by the above-mentioned 墨河书法 titled “That’s the New Year couplet common people enjoy. It suits any household, and its content is very lofty” 这才是老百姓喜欢的对联, 家家户户都合适, 内容非常高大上. In their words, “[You] write faster and faster. What is the reason for such a rush? Take a look at what is written in the second half of a couplet starting from the character An to the character Xiang. Especially if you look at it from a distance you will notice immediately that the structure is wrong” 越写越快, 急什么都不知道, 你看看下联从安字开始到祥字, 写的什么, 特别是离远看, 一眼赶, 间架结构都不对了. Meanwhile, the person with a nickname 博士哥哥郭伟华 approves the “based folk calligraphist” 功底深厚的民间书法家.

Findings for the authors sharing their art on user-generated content sharing platforms and their audience

“Folk” or “elitist”, the creators often use the term 国画 *guohua* for their painting. It emphasizes the national character of this artistic tradition rather than its archaic nature. For practicing calligraphy, 练字 and 写字 are often used. The term 翰墨 for calligraphy was spotted only in the videos commemorating renowned calligraphers (and on channels that are outside of the chosen sources). This proves that the desirable social tone may dictate the use of terminology. However, except for the above-mentioned differences, most terms in the professional vocabulary have very narrow semantics and no synonyms so their usage does not depend of the social situation. The people using them are in a very good command of this terminology.

Other modes of videos crate a well-balanced interplay with the texts and narrations to highlight the messages.

Another important part of the material collected is the audience’s interaction with the creators. Although conversations online have a sporadic nature, it seems to be a great communicative success when the audience use the same professional vocabulary as the creators whose work and narration they comment on.

The rhetorical devices used by creators and their audience exhibit the democratization of discourse. On the part of creators, these are puns and promises of “life hacks”. New metaphorical language develops merging with commercial slang. The archaic grammar is almost non-existent, and *chenyu* are rarely spotted. Other modes of videos crate a well-balanced interplay with the texts and narrations to highlight the messages. “Playful” elements like comic melodies or GIFs create a relaxed atmosphere; they are traits of democratization too.

On the part of the audience, the sign of democratization is criticism. Along with democratization, there is a lowering of the discourse register because of the obscene language presence.

Overall, the online communities of traditional painting and calligraphy practitioners are striving and are very efficient in communication.

Comparison of findings for the two groups

In contemporary communication on the subjects of classical Chinese painting and calligraphy, a variety of attitudes and the language devices is discovered.

The specifics of audiences and modes of communication available to the two studied groups define the language devices they use. However, there are not only external stimuli that influence individual discourses, but the ideas born within for the two groups.

The starkest difference in attitudes towards classical Chinese painting and calligraphy within the studied groups is the perception of these artistic practices as “hard work” (well-established creators) and a “source of enjoyment” (online content creators).

In the pure linguistic sphere, the archaic grammar as a trait of high tenor is not detected in narrations by the online content creators. They adhere to the neutral tone to be easier understood by wider audiences. (This observation brings us back to the factor of external influence).

Yet the similarities outnumber the differences. Both groups are proud of the artistic tradition they belong to. Renowned and aspiring creators believe in the reformation and re-actualisation of the tradition. For them, practicing classical Chinese painting

---

and calligraphy equals being a decent representative of their nation. The online content creators just utilize regular grammar to convey this meaning while the well-established artists seek more sophisticated forms of discourse.

Imaginary dialogues with the great talents of the past and puns involving knowledge on the art history mark the discourse of older and younger, female and male artists. These rhetorical devices are just scarcer among the online creators, but still present.

Metaphors of other professions and activities appear in the discourse by both groups. The only distinction among these metaphors is the sphere of human activity they derive from: army or agriculture for the first group and the commercial sphere for the second group.

Both the creators and their audience demonstrate a profound knowledge of traditional art terms. The audiences view precision in the terminology used by artists as one of the proofs of the artists' professionalism and trustworthiness. For the audience, correct terminology usage is the device to get inclusion in the professional quarters.

Another similarity in the groups of well-established artists and online content creators is an inclination towards utilizing synonyms for frequently used hypernymy.

Conclusions and research perspectives. The need for the promotion of traditional Chinese arts constantly actualizes the professional vocabulary and stimulates the artists' eloquence.

Although spread unevenly among the two studied groups and reflecting the individual communicative styles of the artists, a wide variety of terminology, archaic traits in lexis and grammar, sophisticated idioms, and rhetorical devices are discovered. All this linguistic richness allows for making inductive conclusions on the quality of the contemporary Chinese-language discourse on traditional painting, calligraphy, and seal carving.

The audiences' feedback has traits of both the vulgar tenor and high tenor. However, it reveals the audiences' desire to learn and be involved in the artistic process. Embracing changes and even lowering the tenor to vulgarity in some instances, this multidirectional discourse still demonstrated the diversity and richness of devices. The qualitative analysis of the said discourse shows its high effectiveness, adaptability, and potential for community building and cross-cultural communication.

The present paper has its limitations. The first limitation is an intentionally narrow scope of material. The second one is the reluctance to propose a strict framework for qualitative study. The reason for these limitations is the incessantly evolving nature of the artistic discourse challenging researchers to propose various visions of it and the methods applied to it. It is desirable for the researchers to stay current of developing of the artistic discourse in the Sinosphere to detect more trends and inclinations both in the realm of ideas and the linguistic devices that help conveying them.

Still, the findings may be useful for broader group of scholars, namely those studying identity, self-representation, and even marketing strategies.

After summarizing the findings and adding more lemmas into the future thesaurus, it is interesting to get back to the popularization tasks in the museum practice (exhibitions, lectures) and suggest the Ukrainian translations for the illustrations of the artists' discourse provided above. To do so, much work should be done

---

in the theoretical field first. The chosen strategy will help to explore the hidden potential of the Ukrainian language too.

Overall, the current Chinese-language discourse on the classical Chinese painting and calligraphy has a great potential for cross-cultural communication given that translators are well-versed in the subtleties of arts and languages of both cultures.

Appendices

List of YouTube channels:

教国画的杨老师 <https://www.youtube.com/@guohuayang>
高稀堂 <https://www.youtube.com/@GaoXiTang>
臨池書院 <https://www.youtube.com/@linchishuyuan>
篆刻君 <https://www.youtube.com/@%E7%AF%86%E5%88%BB%E5%90%9B>
跟又画学国画 <https://www.youtube.com/@vx-youhua235>
國畫技法 How to paint <https://www.youtube.com/@%E5%9C%8B%E7%95%B5%E6%8A%80%E6%B3%95howtopaint>
昌林画国画 <https://www.youtube.com/@changlinguohua>
现代中国画研究院 <https://www.youtube.com/@%E7%8E%B0%E4%BB%A3%E4%B8%AD%E5%9B%BD%E7%94%BB%E7%A0%94%E7%A9%B6%E9%99%A2>
李青仪 <https://www.youtube.com/@fryadothman5428>
道不远人 <https://www.youtube.com/@%E9%81%93%E4%B8%8D%E9%81%A0%E4%BA%BA>

List of Bilibili channels:

品虹书苑 <https://space.bilibili.com/27594859>
印觉公子篆刻课堂 <https://space.bilibili.com/503700382>
风雪斋主人 <https://space.bilibili.com/339898412>
喵喵的快乐分享 <https://space.bilibili.com/20345338>
超能梦境 <https://space.bilibili.com/1918480369>
尚劲学书 <https://space.bilibili.com/3546667242490104>
九九高效练字 <https://space.bilibili.com/350181658>
国画思考 <https://space.bilibili.com/482507214>
九初三季 <https://space.bilibili.com/94629839>
晚风不晚w <https://space.bilibili.com/407647846>

BIBLIOGRAPHY

Логвин М.Ю. Проблеми перекладу, тлумачення і застосування термінології китайського традиційного мистецтва в сучасному українському інформаційному просторі. *Китайська цивілізація: традиції та сучасність* : матеріали XVII міжнародної наукової конференції, 14 грудня 2023 р., м. Київ. Київ – Львів – Торунь : Liha-Pres, 2023. С. 309–312.

Al-Zadjali Z. The Significance of Art in Revealing a Culture's Identity and Multiculturalism. *Open Journal of Social Sciences*. 2024. Vol. 12. No. 1. Pp. 232–250.

Bai Q., and Finlay J. The World within a Square Inch: Modern Developments in Chinese Seal Carving. *Yale University Art Gallery Bulletin*, 1993, pp. 26–63.

Bush S., Shih H. Early Chinese Texts on Painting. Hong Kong University Press, 2012.

Cahill J. Some Thoughts on the History and Post-History of Chinese Painting. *Archives of Asian Art*. 2005. Vol. 55, pp. 17–33.

Guo J. Calligraphy, the gem of Chinese culture. *China Daily*. Dec 6, 2018, available at: <https://govt.chinadaily.com.cn/s/201812/06/WS5c088916498eefb3fe46e380/calligraphy-the-gem-of-chinese-culture.html> (accessed 15 February 2025).

Li Y. Calligraphy Education in Teaching Chinese as a Second Language. In: Ye Z. (eds.). *The Palgrave Handbook of Chinese Language Studies*. Palgrave Macmillan, Singapore. 2021, available at: https://doi.org/10.1007/978-981-13-6844-8_8-1 (accessed 10 February 2025).

Lu J. Language and cultural communication. Smart media has become a bridge for cross-cultural communication. *SHS Web of Conferences*. 2024.

Smith G. The Role of Pragmatics in Cross-Cultural Communication. *European Journal of Linguistics* 3(1) March 2024, pp. 13–24.

Sullivan M. Art in China since 1949. *The China Quarterly*, No. 159, 1999, pp. 712–22.

Wang Y. Cultural Dialogues in Artistic Expression: Case Studies in Cross-Cultural Artistry. *SHS Web of Conferences*. March 2024.

Whitehead C. *Interpreting Art in Museums and Galleries*. Routledge, 2012.

狄雨霏. 该不该尊称女性为“先生”? 纽约时报中文网. 2013年8月29日, available at: <https://cn.nytimes.com/china/20130829/c29tatlow> (accessed 18 February 2025).

侯吉諒. 如何看懂書法. 木馬文化出版社. 2021. 240页

王冬齡著. 书法艺术. 中国美术学院出版社 2011. 236页

中国书法家协会(编). 第五届中国书法兰亭奖作品集. 书法出版社. 2015. 366页

REFERENCES

Al-Zadjali Z. (2024), “The Significance of Art in Revealing a Culture’s Identity and Multiculturalism”. *Open Journal of Social Sciences*, Vol. 12. No. 1, pp. 232–250.

Bai Q. and Finlay J. (1993), “The world within a square inch: modern developments in Chinese seal carving”, *Yale University Art Gallery Bulletin*, pp. 26–63.

Bush S. and Shih H. (2012), *Early Chinese texts on painting*. Hong Kong University Press, Hong Kong,

Cahill J. (2005), ‘Some thoughts on the history and post-history of Chinese painting’, *Archives of Asian Art*, Vol. 55, pp. 17–33.

Di, Y. (2013) ‘该不该尊称女性为“先生” [Should women be respectfully referred to as “sir”?], *The New York Times (Chinese Edition)*, 29 August, available at: <https://cn.nytimes.com/china/20130829/c29tatlow/> (accessed 18 February 2025).

Guo J. (2018). Calligraphy, the gem of Chinese culture. *China Daily*, Dec 6, 2018, available at: <https://govt.chinadaily.com.cn/s/201812/06/WS5c088916498eefb3fe46e380/calligraphy-the-gem-of-chinese-culture.html> (accessed 15 February 2025).

Hou J. (2021), *Ruhe kandong shufa*, Muma Wenhua Chubanshe, Taipei.

Li Y. (2021). “Calligraphy Education in Teaching Chinese as a Second Language”. In: Ye Z. (eds.). *The Palgrave Handbook of Chinese Language Studies*. Palgrave Macmillan, Singapore, available at: https://doi.org/10.1007/978-981-13-6844-8_8-1 (accessed 10 February 2025).

Logvyn M.Iu. (2023), “Problemy perekladu, tlumachennia i zastosuvannia terminolohii kytayskoho tradytsiinoho mystetstva v suchasnomu ukrainskomu informatsiinomu prostori”, *Kytayska tsyvilizatsiia: tradytsii ta suchasnist: materialy*

XVII mizhnarodnoi naukovoï konferentsii, 14 hrudnia 2023 r., m. Kyiv. Liha-Pres, Lviv–Torun, s. 309–312.

Lu J. (2024). “Language and cultural communication. Smart media has become a bridge for cross-cultural communication”, *SHS Web of Conferences*, available at: https://www.shs-conferences.org/articles/shsconf/pdf/2024/05/shsconf_iclcc2024_02011.pdf (accessed 02 February 2025).

Smith G. (2024), “The Role of Pragmatics in Cross-Cultural Communication”. *European Journal of Linguistics*, Vol. 3(1), pp. 13–24.

Sullivan M. (1999), “Art in China since 1949”, *The China Quarterly*, No. 159, pp. 712–22.

Wang D. (Ed.) (2011), *Shufa Yishu*. Zhongguo Meishu Xueyuan Chubanshe, Hangzhou.

Wang Yu. (2024), “Cultural Dialogues in Artistic Expression: Case Studies in Cross-Cultural Artistry”. *SHS Web of Conferences*. 185, 02011 (2024).

Whitehead C. (2012), *Interpreting Art in Museums and Galleries*, Routledge.

Zhongguo Shufajia Xiehui (Ed.) (2015), *Di wu miao Zhongguo shufa Lanting Jiang zuopin ji*. Shufa Chubanshe.

TRANSLATING CHINESE POETRY OF THE TANG DYNASTY: CROSS-CULTURAL ADAPTATION OF CULTURAL WORDS

H. Kostenko

Cand. Sc. in Philology, Associate Professor
the Department of Foreign Philology and Translation
of National University "Zaporizhzhia Polytechnic"
64, Zhukovskoho str., Zaporizhzhia, 69063, Ukraine
annakostenko1971@gmail.com

D. Kirieieva

Master's student at the Department of Foreign Philology and Translation
of National University "Zaporizhzhia Polytechnic"
64, Zhukovskoho str., Zaporizhzhia, 690636, Ukraine
darya.kireeva.02@gmail.com

The paradigm of our study is the peculiarities of translating Tang Dynasty poetry into English, in particular, translation strategies and methods of adapting purely Chinese concepts when translating into English. The purpose of the article is to analyse some of the methods used by translators in interpreting purely Chinese concepts and cultural words and to consider them in terms of their relevance to the original work.

The problem of translating poetry is urgent in the field of translation studies, where each translator has their own attitudes and opinions on how to convey information to the reader. Lexical inconsistencies are present even in related languages, which is why a translation can be unsuccessful, inaccurate, and imperfect. As for languages that have almost no common features, translators face more challenges when translating poetry.

An important element of every poem is its structure, metrics, rhythm and rhyme. When reproducing a work into another language, translators must preserve all these, but given that it is impossible to reproduce a poetic text perfectly, translators resort to replacing rhyming parts or to compensate for the lost element in another part of the poem. This technique has long been relevant for most works written in Indo-European languages, but the situation is more difficult with Oriental poetry.

Chinese poetry is unfamiliar to European audiences; it is filled with allusions, comparisons, and concepts that the average reader has never heard of. The works are culturally rich, often referring to names, events, cities and spiritual places, the interpretation of which is always difficult to translate into English.

Thus, there is still no standardized methodology for translating Chinese poetry. When working with a text, translators bring various elements of the original work to the forefront, and so the question of what is best to preserve from the original work and how to convey concepts and notions that are incomprehensible to native English speakers remains open, which makes this study topical.

Key words: translation, transformation, culturally rich words, the Chinese language, poetry, translation methods.

ПЕРЕКЛАД ПОЕЗІЇ КИТАЮ ЧАСІВ ДИНАСТІЇ ТАН: МІЖКУЛЬТУРНА АДАПТАЦІЯ СЛІВ-РЕАЛІЙ

Г. М. Костенко, Д. О. Кіреєва

Парадигмою нашого дослідження стають особливості перекладу поезії часів династії Тан англійською мовою, зокрема перекладацькі стратегії та методи адаптації суто китайських понять під час перекладу англійською мовою. Метою статті стають окремі методи, які перекладачі використовують в інтерпретації суто китайських понять та слів-реалій та їх аналіз з точки зору відповідності оригінальному твору.

Проблема перекладу поезії є повселюдною у сфері перекладознавства, де кожен перекладач має власне ставлення та думку щодо того, як саме потрібно передати інформацію читачеві. Лексичні невідповідності присутні навіть у споріднених мовах, через що переклад може виявитися невдалим, невлучним, недосконалим. Що стосується мов, які майже не мають спільних ознак, то під час перекладу поезії перекладачі стикаються з більшою кількістю викликів.

Важливим елементом кожного вірша є його структура, метрика, ритм та рима. У разі відтворення твору іншою мовою перекладачі повинні зберегти всі ці аспекти, але, зважаючи на те, що ідеально відтворити віршований текст неможливо, перекладачі вдаються до заміни римованих частин, що є акцентними у творі, або до компенсації втраченого елементу в іншій частині вірша. Ця методика залишається довгий час актуальною для більшості творів, написаних індоєвропейськими мовами, але у роботі з поезією Сходу ситуація видається більш важкою.

Віршовані твори Китаю незвичні до європейської аудиторії; вони наповнені алюзіями, порівняннями та концептами, про які пересічний читач ніколи не чув. Твори виявляються культурно насиченими, часто згадуються імена, події, міста та духовні місця, інтерпретація яких завжди є складною для перекладу англійською мовою.

Таким чином, до сих пір немає стандартизованої методики перекладу китайської поезії. Під час роботи з текстом перекладачі на перший план виводять різні елементи оригінального твору, а отже, питання про те, що саме краще зберегти з автентичного твору та як передати незрозумілі носіям англійської мови концепти та поняття, залишається відкритим, що робить це дослідження актуальним.

Ключові слова: переклад, трансформація, культурно-насичені слова, китайська мова, поезія, методи перекладу.

Проблема перекладу поезії є однією з найскладніших у перекладознавстві. Вона ускладнюється лексичними й культурними відмінностями, особливо між далекими мовами, як-от китайська й англійська. Важливими для поезії є ритм, рима, структура, але повне відтворення цих елементів іншою мовою часто неможливе, тому перекладачі змушені застосовувати компроміси – заміни, компенсації, адаптації.

Китайська поезія, зокрема епохи Тан, насичена культурними алюзіями, специфічними поняттями, власними назвами й концептами, малозрозумілими західному читачеві. Це створює значні труднощі для перекладачів і унеможливорює застосування єдиної перекладацької стратегії.

Переклад поезії є предметом численних дискусій, оскільки перекладач сприймається як творець, який відтворює текст, а його робота перетворюється на «поезію ан-абім» [Aştirbei 2010, 68]. Труднощі перекладу поезії зумовлені її лаконічністю та складною інтертекстуальною взаємодією. Діяльність перекладача потребує порівняльного підходу та детального аналізу тексту.

Кожен вірш є результатом інтертекстуальної динаміки, яка дозволяє розглядати текст у його безперервності та цілісності, адже він опирається на

інші твори. Іншими словами, вірш тісно взаємодіє з іншими літературними текстами, знання яких є важливим для перекладача, аби правильно інтерпретувати уривок, що перекладається. У процесі перекладу необхідно дослідити повторювані стилістичні особливості автора. Завдання полягає у тому, щоб поставити оригінал і переклад у діалог, максимально зближуючи їх [Bordas, 2003, 43].

Критерії оцінки якості художнього перекладу чітко визначені в наукових працях: це передача цілей та тематичної спрямованості оригіналу, а також відтворення образної системи твору (метафор, метонімії, синекдох та персоніфікацій) за допомогою відповідних засобів цільової мови, що забезпечує адекватний естетичний вплив на читача [Бойко, 2024, 11].

Головною рисою художнього перекладу є його смислова вільність, при цьому найважливішим є збереження естетичного впливу оригінального тексту. Художній переклад – це творчий процес, у якому перекладач часто стикається з емоційно-експресивними засобами та фразеологізмами, для яких складно знайти точні відповідники в мові перекладу. Тому збереження таких художніх елементів, як метафори, неологізми, повтори, порівняльні звороти та діалектизми, стає одним з головних завдань перекладача. Важливо також зберегти особливості художньої мови автора та національний колорит. Саме тому більшість перекладознавців вважають зміну тексту в процесі перекладу не тільки припустимою, але й необхідною.

Літературні тексти містять таку кількість компонентів, що будь-який аналіз їхнього перекладу наповнений численними труднощами. Однак переклад поезії вважається особливою сферою дослідження, здатною сприяти розвитку дискусій. Для деяких критиків переклад вірша здається утопією – неможливим і приреченим на провал із самого початку. Перекладач стикається з труднощами, оскільки поезія є переважно творчим процесом, що маніпулює закодованою системою, якою є мова. Спроба «перекодувати» цю систему на іншу мову дає зрозуміти, що поезія є «унікальною», «невідтворюваною» і, отже, як уже зазначалося, «неперекладною» [Aştirbei, 2010, 69].

Цілі та аудиторії перекладених творів можуть сильно відрізнятися, і це впливає на те, як людина працює з оригіналом. За словами Стівена Оуена, «переклад – це ремесло, що залежить від своєї мети, а мета зазвичай визначається читачами, для яких він призначений» [Гуз, 2021, 81].

На думку Рея Браунрігга, гарно перекладена поезія – це, по-перше, просто гарна поезія, а по-друге, добре зроблений переклад, але для створення перекладацького вірша все ж таки необхідно мати як досвідченого перекладача, так і талановитого поета. Проте існування попередніх варіантів перекладу може дати будь-якому перекладачеві основу для нового перекладу [Brownrigg, 2007].

Класична китайська поезія і, зокрема, поезія династії Тан являє собою надскладне завдання для перекладача. Необхідно не тільки розібратися з усіма тонкощами історичного й культурного контексту та літературних алюзій, а й перекласти суворо регламентовану форму поезії іншою мовою. Хоча більшість перекладачів відмовляються від цього завдання, зосереджуючись на точному перекладі смислу, наявний великий потенціал для винагороди від донесення візуальних і слухових аспектів цієї поезії до західного читача.

Хоча повному розумінню вірша може завадити незнання всього контексту та алюзій, у випадку китайської поезії це буде відносно невеликою втратою через притаманну віршу красу як у візуальному (форма та побудова), так і в звуковому плані. З цієї причини Рей Браунрігг вважає доречним спробувати зберегти деякі з метричних особливостей такої поезії [Brownrigg, 2007]. Літературознавець провів власний аналіз перекладів китайської поезії. Результати аналізу кількох сотень наявних перекладів показали, що у середньому переклад, який демонструє деякі характеристики метрики оригінального вірша, не має великих втрат у інших якостях, притаманних оригіналу. Це означає, що якщо в перекладі поступитися деякими неформальними характеристиками для збереження метричної краси регульованої поезії, то ідею такого твору можна буде розвивати і надалі. Дослідник припускається думки, що можливим є якнайбільш правильне збереження ідейного та метричного потенціалу оригінального твору, тому перекладачі повинні намагатися не компенсувати однією характеристикою вірша іншу.

Багато дослідників та перекладачів (наприклад, голландський учений та китаєзнавець Вілт Л. Ідема) зі свого досвіду перекладу та опрацювання китайських віршів зауважують, що люди полюбляють підкреслювати складність класичної китайської поезії. Але якщо розглядати місію перекладача як передачу явного послання тексту поезії своїми словами, а не обов'язково його сенсу, то робота з китайською класичною поезією стає значно зрозумілішою та легшою.

Неможливо заперечувати існування важких для сприйняття авторів та віршів, але це, як правило, винятки. Працюючи з такими складними віршами, як, наприклад, «*Brocade zither*» (錦瑟) Лі Шан'їня (李商隱) (813–858), перекладачів турбує не граматики чи алюзії, а саме інтерпретація. Читачі, які виростили на класичній західній поезії з її ритмічною мовою та повсюдною присутністю стародавніх богів і міфічних персонажів, часто бувають позитивно вражені простотою та безпосередністю китайської класичної поезії. Такі вірші зазвичай короткі, і оскільки здебільшого китайські автори не були схильні до продовження або перенесення речення з одного рядка на інший, то кожен рядок має власне смислове закінчення. Такі рядки з чотирьох, п'яти або семи складів не допускають риторичних конструкцій, які часто трапляються в класичній латинській і грецькій поезії або в класицистичній поезії європейськими мовами. Давньокитайські поети не винні у тому, що носіям індоєвропейських мов доводиться мати справу з відмінюванням і відмінками, родом і числом. Китайські поети дотримуються правил власної граматики, і вони досить чіткі [Maghiel 2007, 97].

Якщо китайська поезія й викликає труднощі в розумінні, то це тому, що вона є продуктом іншої культури. Але якщо вважати, що минуле – це також інша країна та народ, то династія Тан має бути так само чужою сучасним китайським читачам, як і іноземцям. Поезія минулого була написана іншими людьми, для інших цілей і для іншої аудиторії, відмінної від романтичної і постромантичної поезії Сходу і Заходу, і тому у ній розглядалися інші теми, використовували іншу мову та застосовували інші алюзії, непритаманні сучасній поезії. Саме це спричиняє найбільші проблеми під час перекладу.

Тема культурної адаптації є важливою у вирішенні проблем теорії перекладу; способи передачі реалій культури країни залишаються одним із ключових

елементів вибору перекладацької стратегії. Перекладачі та літературознавці продовжують вести дискусії на тему того, як правильніше описати явище, яке не існує у мові перекладу; це стало підґрунтям появи декількох методів трансформації, які будуть розглянуті нами далі.

Термін слово-реалія походить від латинського *realia*, що виступає на позначення «справжніх, дійсних речей або предметів». У перекладознавстві поняття належить до специфічних концептів, які існують у мові-джерелі, але відсутні у мові перекладу [Leppihalme 2011]. Шляхи передачі китайських реалій англомовним читачам є важким завданням, до якої потрібно підходити з різних сторін. Через географічне розташування країн європейська аудиторія довгий час не стикалась з творами китайських митців; нестача знань про культурні відмінності та положення справ у країні Сходу також відіграла важливу роль у разі першого ознайомлення англомовних читачів з китайською поезією. Перші переклади китайської поезії часто не відповідають тим критеріям, які нині вважаються ключовими для адекватного художнього перекладу. Світ почав бачити праці східних поетів лише у XIX сторіччі, коли перекладачі ще не розуміли, яким чином потрібно перекладати подібні роботи, які стилістично та лексично відрізняються від звичних віршів, написаних індоєвропейськими мовами.

Як висновок, ми виділили такі способи передачі слів-реалій китайської мови:

- **опускати такі слова** під час перекладу, що призводить до втрати культурного контексту;
- **адаптувати китайське поняття** таким чином, щоб воно стало зрозумілим для читачів перекладу;
- **перекладати буквально**, додаючи примітки до перекладу у зносках;
- звертатися до **транскрибування**, тобто відтворювати фонетичну форму слова;
- **додавати контекст**, який розкриє сутність культурно-насиченого поняття.

Наведена класифікація спирається на роботи авторитетних західних дослідників, а саме Мони Бейкер [Baker 1992] та Пітера Ньюмарка [Newmark, 1988], що дозволяє забезпечити теоретичну обґрунтованість аналізованих перекладацьких рішень. Створена класифікація є практично орієнтованою, оскільки ґрунтується на реальних прикладах перекладу слів-реалій і враховує потреби адаптації тексту для цільової аудиторії.

Перед початком огляду прикладів з кожної категорії варто зазначити, що стратегії та методи роботи з текстом варіюються у різних перекладачів. Також потрібно пам'ятати, що з часом види перекладу китайської поезії видозмінювалися, через це нині сучасні переклади є більш актуальними та правильними з точки зору перекладознавства. На нашу думку, багато перекладів поезії династії Тан, створених у XIX–XX століттях, з часом закріпилися як зразкові, можливо, через їх ранню публікацію та широку доступність (як, наприклад, переклади поезії, яка увійшла у збірку «Three Hundred Poems of The Tang Dynasty»). Незважаючи на те, що ці варіанти віршів є повсюдно відомими, іноді сучасний погляд на їх переклад є дещо кращим та точнішим.

Опущення слів-реалій. Слова-реалії опускають із оригінального твору, коли перекладачі не можуть знайти іншого способу передачі потрібної лексеми чи словосполучення. У роботі з віршованим твором це завдання ускладнюється нестачею місця для, наприклад, описового перекладу або додавання контексту. Як висновок, через те, що всі складні моменти, які присутні в оригінальному творі, було прибрано, для читача твір залишається цілісним та зрозумілим. Але такий переклад важко вважати повноцінним, адже першочерговою роботою для перекладача є передача смислу та ідеї твору, а коли такі важливі компоненти, як слова-реалії, вилючаються, то результат скоріше буде нагадувати адаптацію, а не переклад.

Спосіб опущення слів-реалій можна наглядно побачити у таких прикладах. Лі Бай «望庐山瀑布» – «Looking at the Waterfall on Mount Lu».

日照香炉生紫烟 (rì zhào xiāng lú shēng zǐ yān). – *The sunlight shines on the Incense Burner Peak stirring purple mist into the air.*

Переклад Бертона Ватсона [Kyo 2019]: *Sunlight streaming on Incense Stone kindles a violet smoke.*

У цьому випадку перекладач опускає слово 香炉 (xiāng lú) – *Incense Burner Peak*, яке виступає на позначення конкретної гірської вершини на горі Лушань. Ця гора усіяна численними мальовничими місцями та історичними пам'ятками. Протягом століть, надихаючись мальовничими пейзажами, низка вчених, поетів та відомих особистостей залишили після себе цілу колекцію живопису, каліграфії та літературних творів, що отримали широке визнання. До прикладів належить і вірш, який ми розглядаємо.

Вилучення слова *xiāng lú* не несе особливо великого значення з точки зору розуміння тексту читачем, адже воно передає конкретне місце, не називаючи яке, ідея твору не зміниться. Однак *xiāng lú* – це реалія, яка передає частину китайського регіону, а через це є важливою для створення атмосфери вірша. У цьому випадку раціональним було б перекласти слово дослівно, залишивши *Incense Burner Peak* та додати примітку під роботою з поясненням значення топоніму, або генералізувати та трансформувати *xiāng lú* у Лушань, що дозволило б більшій кількості людей уявити зображене місце. Таке перетворення зменшило б довжину зноски під перекладом, що також є важливим фактором гарного читання твору [Philo 2020].

Другий приклад опущення слова: Ван Вей «鹿柴» – «Deer Enclosure».

空山不见人，但闻人语响 (kōng shān bú jiàn rén, dàn wén rén yǔ xiǎng). – *I see no one in the spacious and quiet mountains, yet echoes of voices still linger.*

Переклад Кеннет Рексрот [Chen 2014, 25]: *Deep in the mountain wilderness, where nobody ever comes.*

У цьому прикладі частково опущено слово *kōng shān*, а саме його перша частина *kōng*. Китайські слова «空» (*kōng*) і «山» (*shān*) вважаються значущими, культурно навантаженими термінами, які часто використовуються в давньокитайській поезії. Вони зазвичай символізують байдужість відлюдників до мирської слави та багатства, а також їхнє прагнення до життя на самоті. Перший рядок «空山不见人» (*kōng shān bú jiàn rén*) означає: «Я не бачу нікого в просторах і тихих горах». «空山» (*kōng shān*), будучи найважливішим образом у вірші, створює відчуття широти сприйняття, що посилює художню виразність твору з цілісної точки зору.

Втім переклад Рексрот як *mountain wilderness* є неприйнятним, оскільки слово *wilderness* означає «велику територію, що ніколи не була освоєна або використана для сільського господарства» [Cambridge Dictionary]. Це може ввести західних читачів в оману, змушуючи асоціювати образ із пустельними рівнинами. Порівняно зі спокоєм і умиротворенням, відображеними у вірші, слово «wilderness» видається недоречним не лише з лінгвістичного, а й з культурного та комунікативного погляду. До того ж перекладач трансформував фразу «不见人» (*bú jiàn rén*) з другого рядка як «Where nobody ever comes», що сильно відрізняється від початкового значення. Очевидно, що перекладач зробив суб'єктивне припущення про первісний зміст і не зміг об'єктивно передати образ оригінального вірша.

Адаптація слова. Метод адаптування фокусується на адаптуванні, підлаштуванні китайських реалій, щоб зробити переклад доступним для англомовних читачів. Під адаптацією ми розуміємо:

- 1) інтерпретацію концепції відповідно до звичних для англомовної аудиторії контекстів, зберігаючи при цьому дух оригіналу;
- 2) знаходження культурних або концептуальних еквівалентів в англійській мові для китайських ідей чи образів;
- 3) відтворення метафори або образу таким чином, щоб він резонував з англійськими поетичними традиціями;
- 4) пов'язування китайських культурних реалій зі схожими темами або посиленнями в англійській літературі.

Приклад адаптації можна побачити у вірші Ду Фу «望岳» – «**A View of Tais-han**» [Owen 2016, 46], а саме: 岱宗夫如何 齐鲁青未了 (*dài zōng fū rú hé, Qí lǚ qīng wèi liǎo*). – *How grand is mighty Mount Tai, its emerald peaks rolling endlessly over Qilu.*

Перекладач Кіанг Канг-ху переробив рядок таким чином: *What shall I say of the Great Peak? The ancient dukedoms are everywhere green.*

Цікавим прикладом адаптації у цьому прикладі є розкриття образу *Qilǚ*. *Qilǚ* – альтернативна, стара назва провінції Шаньдун, однак її часто вживають і у цей час. У примітках до свого перекладу інший перекладач – Ендрю В. Ф. Вонг зазначає, що *Qí* та *Lǚ* – старі назви північної і південної частин сучасної провінції Шаньдун відповідно, а отже, автор має на увазі, що від півночі до півдня провінції простягаються нескінченні зелені луки [Wong 2017]. Кіанг Канг-ху вирішив переробити це колоритне слово на *dukedom*s, князівства/графства. Така зміна є зрозумілою, адже перекладач писав для європейців у ті часи, коли історія та побут китайців не були широко відомі. Через це задля передачі картини, яку намагався намалювати автор, Кіанг Канг-ху, сам будучи китайцем, зупинився на такому перекладі, який буде зрозумілий читачам. Втім потрібно зазначити, що обраний художній еквівалент не сприяє передачі ідеї та замислу автора, прибирає такий важливий компонент, як провінція *Qilǚ*.

Інший приклад адаптування є у роботі Мен Хаожаня «過故人莊» – «**Visiting a Friend's Farmhouse**».

待到重陽日，還來就菊花 (*dài dào Chóngyáng rì, hái lái jiù jú huā*). – *Wait for the bright festive day, when I return and admire chrysanthemums.*

Переклад невідомого перекладача [Chinese Poems]: *We are looking forward to the autumn festival, when I'll return to see the chrysanthemums bloom.*

Адаптація застосована у перекладі назви фестивалю, який перекладач вирішив передати, як *the autumn festival*. У оригінальному творі Мен Хаожань писав про свято, яке на англійську мову перекладається *Double Ninth Festival*. Фестиваль подвійної дев'ятки є традиційним осіннім святом у Китаї, яке почали святкувати у період «Воюючих царств» (475–221 рр. до н.е.).

У розглянутому випадку перекладач розвиває ідею свята, спрощуючи та генералізуючи його до звичайного осіннього фестивалю. Така зміна передає зображення осені, яке мав на увазі автор, але концептуально перетворює важливе для китайців свято на абстрактне явище. Важливим аспектом у творі є згадування хризантем (*chrysanthemums*), які є традиційним елементом святкування фестивалю подвійної дев'ятки. Отже, у разі зміни назви свята наявність хризантем не є обґрунтованим рішенням і, як висновок, національне забарвлення твору зникає.

Буквальний переклад є відносно поширеним явищем у перекладі китайських творів, адже такий метод передачі інформації не трансформує оригінальний текст на смисловому та ідейному рівнях, а залишає ключові моменти всередині. Зазвичай елементи буквалізму досить легко знайти у перекладі, коли згадуються поняття, елементи культури чи природи, які є рідкісними або зовсім відсутні на території, де проживає читач перекладу. Через те, що переклади китайської поезії не схильні до рими, перекладачі не бояться перекладати слова та фрази буквально, щоб зберегти концепти, ідеї та картини загалом, які у твір закладав автор.

Як приклад, ми звертаємося до того ж самого вірша Мен Хаожаня «**Visiting a Friend's Farmhouse**».

开轩面场圃，把酒话桑麻 (*kāi xuān miàn chǎng pǔ, bǎ jiǔ huà sāng má*). – *We open the window to the yard and fields; wine in hand, we speak of mulberry and hemp.*

Переклад невідомого перекладача [Chinese Poems]: *The window opens onto the vegetable garden, where holding wine, we talk of mulberry and hemp.*

У цьому випадку ми хочемо звернути увагу на *we talk of mulberry and hemp*. Хоча значення слів є зрозумілим для англомовних читачів, але концепція дружньої розмови про шовковицю і коноплю є дивною для європейської аудиторії. Але, незважаючи на цю незвичність, речення зберігає китайський характер та передає відчуття чогось далекого та загадкового, що і повинні відчувати іноземні читачі китайської поезії. Як альтернативний варіант перекладу ми можемо запропонувати адаптивне трансформування цієї частини рядка «*chatting of crops and spring planting*», що ідейно відповідає наповненості оригінального твору і є більш сприйнятливим та звичним для англомовних читачів. Втім таку зміну ми вважаємо зайвою, адже під час дослівного перекладу вірш не втрачає своїх унікальних деталей, а аудиторія може його зрозуміти і без застосування інших методів перекладу, які полегшують інтерпретування тексту.

Метод транскрибування, як правило, використовують з китайськими поняттями, назвами, топонімами, іменами, які ввійшли в лексикон країни мови перекладу. Незважаючи на те, що низка китайських слів-реалій є перекладеними та мають англійську назву (наприклад, 黄河 (Huáng hé) – Yellow river, 香港 (Xiāng gǎng) – Гонконг тощо), неперекладеними залишаються слова, які зазвичай не трансформуються під час перекладу.

Li Xe «李凭箜篌引» – «**Li Ping Plays the Konghou**» [Chinese Poetry].

江娥啼竹素女愁，李凭中国弹箜篌 (*Jiāng É tí zhù Sù Nǚ chóu, Lǐ Píng zhōng guó tán kōng hóu*). – *Jiang E weeps among the bamboo; Su Nu grieves in silence, While Li Ping plays the konghou, and all of China listens in awe.*

Переклад невідомого перекладача: *Jiang E weeps over bamboos, and Su Nu groans, Li Ping, in central China, is playing the Konghou.*

Jiāng É та *Su Nǚ* – імена двох дівчин; *Lǐ Píng* – ім'я головного героя твору; *Konghou* – конхоу – традиційний китайський музичний інструмент.

Інше використання методу транскрибування було застосовано у вірші Ду Фу «**A View of Taishan**» [Owen 2016, 46].

岱宗夫如何 齐鲁青未了 (*dài zōng fū rú hé, Qí Lǔ qīng wèi liǎo*). – *What majesty dwells in great Mount Tai! Its verdant peaks stretch endlessly across Qi and Lu.*

Переклад Ендрю В. Ф. Вонга: *O majestic Mount Taishan, how shall I speak of you? A landmark of green unfolding beyond all Qi and Lu.*

У цьому реченні перекладач зберігає назву регіону «*Qi and Lu*». У примітках до перекладу Ендрю В. Ф. Вонг додає інформацію стосовно назви *Qílǔ*, пояснюючи вибір такої передачі слова [Wong, 2024]. У розглянутих рядках обох перекладачів немає повного калькування, але робота Ендрю В. Ф. Вонга, яка зберігає географічний складник твору, у наш час є більш правильним вибором трансформації.

Додавання контексту. Цей метод демонструє, як додатковий контекст тонко влітається у текст твору для того, щоб зробити китайські культурні реалії більш доступними для англійських читачів, не порушуючи при цьому поетичного потоку. Така трансформація є гарним варіантом, коли у перекладача виникає завдання розширити рядок, щоб його довжина була рівною іншим, та пояснити слово-реалію, наявну у тексті. Але можливість використання методу додавання контексту є обмеженою через вищезазначені фактори, які обов'язково повинні бути присутні для досягнення адекватного результату.

Чжан Цзюлін «感遇 (其一)» – «**Orchid And Orange I**».

兰叶春葳蕤，桂华秋皎洁 (*lán yè chūn wēi ruí, guì huá qiū jiǎo jié*) – *In spring, orchid leaves flourish with lush leaves; in autumn, osmanthus blossoms gleam.*

Переклад перекладача під псевдонімом TRADITIONSHOME: *In Spring the orchid is flush with leaves and flowers; In Autumn, the sweet smelling olive is bright as the moon.*

У наведеному прикладі увагу потрібно звернути на переклад 皎洁 (*jiǎo jié*) – *bright as the moon*. Ми вважаємо, що під час роботи з цим словом було застосовано конкретизацію, адже передати значення наведеного слова можна різними варіантами, як, наприклад, *bright, shiny, sparkling, gleaming* тощо. Опрацьовуючи текст перекладач мав нагоду конкретизувати прикметник додавши інформацію, яка змінює сприйняття слова *jiǎo jié*. Отже, анонімний перекладач додав контекст, з яким потрібно асоціювати китайське слово, що дозволяє читачу сприйняти атмосферу оригінального твору.

Ду Фу «春望» – «**Spring View**». У роботі анонімного перекладача можна побачити декілька випадків використання методу конкретизації.

国破山河在，城春草木深 (*guó pò shān hé zài, chéng chūn cǎo mù shēn*) – *The country is destroyed, but the mountains and rivers remain; spring comes, and the city is full of grass and trees.*

Переклад анонімного перекладача [Philo, 2017]: *A nation is broken by war, yet mountains and rivers exist; Spring comes to the city walls, where grass and trees still grow.*

Під час перекладу було конкретизовано обставину, через яку місто було зруйновано, – війну. Китайські читачі розуміють контекст, який не згадано у вірші, але який автор має на увазі. Англomовна аудиторія може не розуміти та не знати події, на які було орієнтовано твір, тому картина «зруйнованого міста» викликати різні почуття та емоції залежно від того, про що подумав читач під час ознайомлення з текстом.

Інше використання методу – друга частина рядка «*where grass and trees still grow*». У разі додавання *продовжують рости* перекладач акцентує увагу на тому, що хоча країна зруйнована, природа залишається, трава та дерева ростуть. Таке додавання передає силу життя та світу, який неможливо зламати. Концепція природи є надзвичайно важливою у китайській літературі, тому уточнення, яке зробив перекладач, допомагає настановити аудиторію до тих думок та емоцій, які відчувають китайці, читаючи цей твір.

Переклад китайської поезії є незаперечно складним завданням; проблем, що виникають під час перекладу такої літератури, не оминати, а пошук вирішення цих перекладацьких завдань вимагає від перекладача не тільки багато роботи під час застосування перекладацьких компетенцій, але й авторське бачення самого твору. Така складна ситуація стала підґрунтям для появи низки підходів до роботи з китайської поезією, де кожен перекладач сам знаходить відповідь на те, як саме перекладати той чи інший твір. Однією з фундаментальних проблем перекладу досліджуваних творів є культурно забарвлені слова та слова-реалії. Аналіз проблем культурної адаптації китайських слів-реалій є важким завданням, якому потрібно приділяти увагу під час перекладу. Культурно-насичені слова часто трапляються у літературі країни, адже їх твори сповнені символізмом та наповнені алегоріями, зрозумілими тільки для жителів країни Сходу. Для роботи з віршованими творами ми розробили власну класифікацію, яка пояснює методи перекладу слів-реалій та характеризує їх: опущення, адаптація, буквальный переклад, транскрибування та додавання контексту для опису слів-реалій.

Особистий внесок кожного автора:

Костенко Г. М. – ідея статті, формування концепції дослідження, формулювання мети та завдань роботи, обґрунтування актуальності теми дослідження, розробка структури статті, систематизація інформації, редагування та корекція тексту статті, підбір методів дослідження.

Кіреєва Д. О. – збір матеріалу дослідження, написання аналітичної частини, узагальнення та інтерпретація отриманих результатів, аналіз літературних джерел, критичний аналіз наявних перекладів, порівняльний аналіз оригінальних текстів та їхніх перекладів, формулювання висновків, оформлення роботи відповідно до вимог.

ЛІТЕРАТУРА

Бойко Ю., Осовська І. Особливості перекладу поезії Пауля Целана українською мовою. *Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Серія «Германська філологія»*. 2024. Вип. 835–836. С. 10–24.

Гуз О.П. Основы перекладознавства : конспект лекцій. Луцьк : Вежа-Друк, 2021. 72 с.

Aştirbei C.-E. Pour une poétique du traduire. Techniques de traduction de la métaphore dans le texte en vers. *Translationes*. 2010. Vol. 2. P. 67–75.

Baker M. In *Other Words : A coursebook on translation*. London : Routledge, 1992. 320 p.

Bordas E. *Les chemins de la métaphore*. Paris : PUF, 2003. 128 p.

Brownrigg R. *The Translation of Classical Chinese Poetry*. Wellington : Victoria University of Wellington, 2007. 22 p.

Cambridge Dictionary : словник, available at: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/wilderness> (дата звернення: 19.01.2025).

Chen F. Preserving ecological balance in the English translation of classical Chinese poetry: an eco-translatology approach. *Amazonia Investiga*. 2024. Vol. 13. № 79. P. 21–29.

Chinese Poems. Visiting An Old Friend On His Farm. Meng Haoran : вебсайт, available at: <https://www.tangdynastypoetry.com/visiting-an-old-friend-on-his-farm/> (дата звернення: 19.01.2025).

Chinese Poetry. Prelude to the KongHou of Li Ping – Poetry of Li He «李凭箜篌引» : вебсайт, available at: <https://www.cn-poetry.com/lihe-poetry/prelude-konghou.html> (дата звернення: 19.01.2025).

Kyo S. Li Bai 李白's Gazing at a Waterfall on Mount Lu 望庐山瀑布. *Blogger.com* : вебсайт, available at: <http://payingpatronperspective.blogspot.com/2019/05/li-bai-s-gazing-at-waterfall-on-mount-lu.html> (дата звернення: 19.01.2025).

Leppihalme R. *Realia. Handbook of Translation Studies*. 2011. Vol. 2. P. 126–130.

Maghiel van C., Lucas K. *Chinese Poetry and Translation: Rights and Wrongs*. Amsterdam : Amsterdam University Press, 2019. 355 p.

Newmark P. *A Textbook of Translation*. Hertfordshire : Prentice Hall, 1988. 292 p.

Owen S. *The Poetry of Du Fu*. Berlin : De Gruyter, 2016. 211 p.

Philo S. Gazing at Mount Lu's Waterfall, by Li Bai. *100 Tang Poems* : вебсайт, available at: <https://100tangpoems.wordpress.com/2020/09/07/gazing-at-a-waterfall-on-mount-lushan-by-li-bai/> (дата звернення: 19.01.2025).

Philo S. Spring View, Du Fu. *100 Tang Poems* : вебсайт, available at: <https://100tangpoems.wordpress.com/2017/05/29/spring-view-du-fu/> (дата звернення: 19.01.2025).

Wong A.F. 杜甫 Du Fu : 望嶽 Beholding the Mountain (Mount Dai or Tais-han). *Blogger.com* : вебсайт, available at: <https://chinesepoemsinenglish.blogspot.com/2017/01/> (дата звернення: 19.01.2025).

REFERENCES

Aştirbei C.-E. (2010), «Pour une poétique du traduire. Techniques de traduction de la métaphore dans le texte en vers». *Translationes*. Vol. 2, pp. 67–75, available at: <https://intapi.sciendo.com/pdf/10.2478/tran-2014-0026> (accessed 19 January 2024).

Baker M. (1992), *In Other Words: A Coursebook on Translation*, Routledge, London.

Boiko Yu. and Osovska I. (2024), “Osoblyvosti perekladu poezii Paulia Tselana ukrainskoïu movoiu”. *Naukovyi visnyk Chernivetskoho natsionalnoho universytetu*

---

imeni Yuriia Fedkovycha. "Hermanska filolohiia". Vol. 835–836, pp. 10–24. (In Ukrainian).

Bordas E. (2003), *Les chemins de la métaphore*, PUF, Paris. (In French).

Brownrigg R. (2007), *The Translation of Classical Chinese Poetry*, Victoria University of Wellington, Wellington.

Cambridge Dictionary, available at: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/wilderness> (accessed 19 January 2024).

Chen F. (2024), "Preserving ecological balance in the English translation of classical Chinese poetry: an eco-translatology approach". *Amazonia Investiga*. Vol. 13. № 79. pp. 21–29, available at: <https://www.amazoniainvestiga.info/index.php/amazonia/article/view/2806> (accessed 19 January 2024).

Chinese Poems, "Visiting An Old Friend On His Farm. Meng Haoran", available at: <https://www.tangdynastypoetry.com/visiting-an-old-friend-on-his-farm/> (accessed 19 January 2024).

Chinese Poetry, "Prelude to the Kong Hou of Li Ping – Poetry of Li He" "李凭箜篌引", available at: <https://www.cn-poetry.com/lihe-poetry/prelude-konghou.html> (accessed 19 January 2024).

Huz O.P. (2021), *Osnovy perekladoznavstva: konspekt lektsii*, Vezha-Druk, Lutsk. (In Ukrainian).

Kyo S. "Li Bai Libai's Gazing at a Waterfall on Mount Lu wàng lúshān pùbù", available at: <http://payingpatronperspective.blogspot.com/2019/05/li-bai-s-gazing-at-waterfall-on-mount-lu.html> (accessed 19 January 2024).

Leppihalme R. (2011), "Realia". *Handbook of Translation Studies*. Vol. 2, pp. 126–130.

Maghiel van C. and Lucas K. (2019), *Chinese Poetry and Translation: Rights and Wrongs*, Amsterdam University Press, Amsterdam.

Newmark P. (1988), *A Textbook of Translation*, Prentice Hall, Hertfordshire.

Owen S. (2016), *The Poetry of Du Fu*, De Gruyter, Berlin.

Philo S. "Gazing at Mount Lu's Waterfall, by Li Bai", available at: <https://100tangpoems.wordpress.com/2020/09/07/gazing-at-a-waterfall-on-mount-lushan-by-li-bai/> (accessed 19 January 2024).

Philo S. "Spring View, Du Fu", available at: <https://100tangpoems.wordpress.com/2017/05/29/spring-view-du-fu/> (accessed 19 January 2024).

Wong A.F. "Dùfǔ Du Fu: wàng yuè Beholding the Mountain (Mount Dai or Tais-han)", available at: <https://chinesepoemsinenglish.blogspot.com/2017/01/> (accessed 19 January 2024).

Стаття надійшла до редакції 10.02.2025

ПЕРЕКЛАДИ КИТАЙСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

DOI <https://doi.org/10.51198/chinesest2025.01.68>

DING LING. MISS SOPHIE'S DIARY¹

O. Vorobei

PhD (Literature) Associate Professor

Department of Far Eastern and Southeastern Languages and Literatures,

Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv

14, Taras Shevchenko Blvd, Kyiv, Ukraine, 01601

vorobei@knu.ua

In 1928, one of the first works by the Chinese writer Ding Ling (丁玲, 1904–1986), “Miss Sophie’s Diary” (《莎菲女士的日记》), was published and quickly gained popularity due to its portrayal of the *new woman*. The striking depiction of the protagonist’s daily life serves as a reflection of the social and cultural processes of the time. Ding Ling masterfully conveys the realities of the era, in which the heroine’s inner struggles echo the profound societal transformations taking place.

The novel is permeated with internal contradictions, which find artistic expression through a wide range of lexical and stylistic devices. In particular, the use of adversative conjunctions, antithesis, gradation, and the juxtaposition of contrasting images contribute to an atmosphere of tension and instability, mirroring the protagonist’s inner world. She constantly oscillates between two opposing states: health and illness, friendship and loneliness, self-respect and self-hatred. This contrast forms the foundation of her internal reality, reflecting both personal and societal conflicts of the period. Indecision and a lack of clarity dominate until events take on the shape of their own opposites. Sophia loves a person whom she despises, and this contradiction becomes the source of profound internal conflicts. As these antagonistic forces accumulate, the heroine descends into despair, bringing her to the brink of suicide.

Within “Miss Sophie’s Diary”, a significant degree of subjectivity shapes the protagonist’s interaction with the external world. The reality surrounding Sophie acts as a constant irritant, persistently reminding her of her illness – tuberculosis – which occupies a central place in her life. This physical affliction, intertwined with her sexuality, creates a complex and contradictory portrait of her inner world. This context not only highlights her physical suffering but also serves as the foundation for the intense struggle she faces – not only against societal norms but also against her own condition.

Both society and illness emerge as two formidable destructive forces that simultaneously oppress Sophie, physically and mentally. Their overwhelming

---

¹ У перекладі представлена перша частина щоденника з 24 грудня по 4 березня включно (тут і далі примітки перекладачки).

---

influence deprives her of the possibility of integrating into the familiar social environment, further intensifying her internal conflict and deepening her sense of isolation. Her existence increasingly resembles a struggle for self-awareness, where the diary entries serve as a crucial instrument, allowing her to preserve her identity and safeguard her sense of self against the external world.

У 1928 році вийшов друком один із перших творів китайської письменниці Дін Лін (丁玲, 1904–1986) – «Щоденник Софії» (《莎菲女士的日记》), який відразу здобув популярність завдяки створеному в ньому образу *нової жінки*. Вражаючий опис повсякденного життя головної героїні став відображенням соціальних і культурних процесів того часу. Письменниця майстерно передала реалії епохи, де внутрішня боротьба героїні є відлунням складних змін у суспільстві. Твір наскрізно пронизаний внутрішніми суперечностями, що знаходять своє художнє вираження через широкий спектр лексико-стилістичних засобів. Зокрема, використання протиставних сполучників, антитези, градації та зіставлення контрастних образів сприяє створенню атмосфери напруги та нестабільності, що віддзеркалює внутрішній світ героїні. Вона постійно коливається між двома полярними станами: здоров'ям і хворобою, дружбою і самотністю, повагою та ненавистю до себе. Такий контраст стає основою її внутрішнього світу, що відображає як особисті, так і соціальні конфлікти того часу. Нерішучість та відсутність ясності домінують до того моменту, коли події набувають форми своїх протилежностей. Софія любить людину, яку насправді зневажає, і ця суперечність стає джерелом глибоких внутрішніх конфліктів. Внаслідок накопичення антагоністичних сил героїня потрапляє у стан розпачу, що наближає її до межі самогубства.

У контексті «Щоденника Софії» можна виявити значну суб'єктивність, яка визначає взаємодію героїні із зовнішнім світом. Реальність, що оточує Софію, виступає як постійний подразник, нагадуючи про її хворобу – туберкульоз, який посідає центральне місце в її житті. Цей фізичний недуг і сексуальність, що стає частиною її існування, переплітаються, утворюючи складну і суперечливу картину внутрішнього світу героїні. Цей контекст не лише розкриває проблеми її фізичного здоров'я, а й є фундаментом для складної боротьби, яку веде сама героїня, як із суспільними нормами, так і зі своєю хворобою. Суспільство та хвороба Софії постають як дві потужні руйнівні сили, що одночасно впливають на героїню, пригнічуючи її як фізично, так і морально. Вони створюють умови, за яких вона позбавлена можливості інтеграції у звичний соціальний простір, що ще більше загострює її внутрішній конфлікт і підсилює почуття ізоляції. Її існування стає подібним до боротьби за збереження самосвідомості, де записи в щоденнику виступають як інструмент, який дозволяє героїні зберігати свою ідентичність і забезпечувати власну недоторканість у протистоянні з навколишнім світом.

ДІН ЛІН. ЩОДЕННИК СОФІЇ²

О. Воробей

24 грудня

Сьогодні знову здійснюється вітер! Ще до світанку він розбудив мене. Служник також ежє забігав, щоб розтопити грубку. Я знала, що більше не зможу заснути, і розуміла: якщо залишуся в ліжку, то голова точно паморочитиметься. Загорнувшись у ковдру, я все більше занурювалася в думки про щось дивне та незбагненне. Лікар каже, що мені варто більше спати та їсти, а не читати і розмірковувати. Але це неможливо. Я ніколи не засинаю раніше другої чи третьої години ночі, а прокидаюся зазвичай ще до світанку. В такі вітряні дні важко не думати про те, що тривожить душу. Коли ж вітер завиває так сильно, що й на вулицю не вийти, чим іще можна зайнятися, застрягнувши в кімнаті без книжок? Хтось, можливо, здатен просто сидіти, спостерігаючи, як поволі спливає час? Я проводжу ці дні у муках, думаючи лише про те, щоб зима швидше минула. Як тільки теплішає, мій кашель завжди слабшає, і тоді, якщо тільки заманеться, можна поїхати на південь або відвідати університет. Але ця зима здається нескінченною.

Сонце пробилось крізь вікно, затягнуте папером³, саме тоді, коли я втретє підігрівала молоко. Вчора я підігрівала молоко чотири рази. Хоча, якщо чесно, попри те, що я його так часто розігрівала, я не завжди його п'ю, це більше схоже на своєрідну вправу, спосіб розв'язати тугу й зміцнити силу волі в такий вітряний день. Звісно, це займає зовсім небагато часу, але часом дратує мене сильніше, ніж будь-що інше. Тому минулого тижня я взагалі не бралася за це, але, не вигадавши нічого кращого, я змушена була знову повернутися до цього ритуалу, почувуючись, як стара, що терпляче вбиває свій час.

Коли приходить газета, я відразу берусь її читати, починаючи з великих заголовків про державні новини, потім переходжу до важливих світових подій і місцевих пліток... Читаю про педагогіку, партійну просвіту, економіку та вартість державних облігацій⁴... Прочитавши все, я знову переглядаю вчорашні чи позавчорашні, вже добре знайомі мені рекламні оголошення про набір нових студентів у спільні для чоловіків та жінок групи, повідомлення про поділ сімейного майна. Я навіть читаю рекламу сальварсану⁵, різних панацей, косметичних лосьйонів, афіші театральних вистав, анонси фільмів... Ознайомившись із цим усім, я ліниво відкладаю газету. Звісно, іноді трапляються нові

---

² Постать Софії Перовської, російської революціонерки, яка вчинила замах на царя Олександра II у 1881 р., справила значний вплив на Дін Лін у середині 20-х років XX ст. Вражена її образом, письменниця обрала саме це ім'я для героїні свого літературного щоденника (Rana Mitter. *Forgotten Ally: China's World War II, 1937–1945*. New York: Houghton Mifflin Harcourt, 2013: 39).

³ Ще на початку XX ст. у Китаї широко використовувався змащений олією папір для вікон замість скла.

⁴ У щоденнику йдеться про державну позику «96», випущену в період Китайської Республіки 1927 року. Назва позики походить від загального обсягу емісії, який становив 96 мільйонів юанів.

⁵ Сальварсан, або арсефенамін, був відомий на ринку під назвою «препарат 606». Він широко використовувався для лікування сифілісу і був створений німецьким хіміком Паулем Ерліхом. Число в назві пов'язане з тим, що 606-й номер відповідає позиції у переліку миш'яковмісних сполук, синтезованих і випробуваних науковцем як засіб проти сифілісу.

оголошення, але вони зазвичай зводяться до повідомлень про розпродаж у якомусь магазині шовкових тканин, приуроченого до п'ятої чи шостої річниці відкриття, або до некрологів із вибаченнями перед тими, кого не було особисто поінформовано про смерть небіжчика у письмовій формі, тощо.

Дочитавши газету і не придумавши, чим зайнятися далі, мені залишається лише самотньо сидіти біля грубки й злитися. Я звикла вже до тих речей, що дратують мене день у день. Кожного дня в мене починає боліти голова, щойно чую голоси інших мешканців, які кричать на прислужників у коридорі за моїм вікном, їхні голоси такі грубі, гучні, хрипкі й монотонні: *«Чайник кип'яченої води, служко!»* або *«Води для вмивання, служко!»*. Кожен може собі уявити, як жахливо це звучить. А ще внизу постійно хтось голосно говорить телефоном. Коли ж голоси замовкають, приходить інший страх – страх повної тиші. Особливо в цих чотирьох побілених стінах; вони бездумно стають перед твоїми очима, де б ти не був: навіть лежачи на ліжку, відчуваєш, як подібна до цих побілених стін така ж біла стеля важко нависає над тобою. Я не можу знайти нічого, що б не викликало відрази: віспуватий прислужник, їжа зі смаком ганчірок, бруд на віконних рамах, який неможливо відтерти, дзеркало над умивальником, яке під певним кутом розтягує твоє зображення майже на пів метра, а варто трохи повернути голову і твоє відображення стає таким перевернутим, що мимоволі лякаєшся... Це все дратує раз по раз. Можливо, це тільки в мене так. Але було б краще знайти щось нове, навіть якщо це не принесе радості чи задоволення. Проте все нове, добре чи погане, надто далеко від мене.

Вейді прийшов відразу після того, як я закінчила обідати. Щойно почула у коридорі характерний поспішний шурхіт його шкіряних черевиків, я відчула таке полегшення, наче вдихнула перший ковток повітря після удушся. Але я не могла цього показати, і тому, коли Вейді увійшов, я лише мовчки дивилася на нього. Він подумав, що я засмучена, схопив мене за руки і безперестанно повторював: *«Сестричко, сестричко»*. А я, звісно, посміхнулась! Чому я посміхалась, я теж знала! Я чудово розуміла, що ховається за його рухливими зіницями, які вдивлялись кудись нижче моїх очей. Те, що не повинні знати інші! Минуло стільки часу, а ти, Вейді, досі кохаєш мене! Але чи вдалося йому зацікавити мене? Звісно, я не можу брати на себе жодної відповідальності, як належить жінці. Я була з ним цілком відверта. Сумніваюся, що якась інша жінка не буде кепкувати з нього. Однак мені його щиро шкода, і часом я не можу втриматися від бажання сказати йому: *«Вейді, може щось зміниш у своїй поведінці? Так ти мене лише засмучуєш...»*. Точно, якби Вейді був трохи кмітливішим, можливо, він подобався б мені більше, але все, що він уміє, – це ось так сердечно демонструвати свою щирість.

Вейді був надзвичайно задоволений, побачивши мою посмішку. Він легко перескочив через узголів'я ліжка й пішов знімати пальто та велику хутряну шапку. Якби в цей момент він озирнувся до мене, то, напевно, помітив би смуток у моїх очах. Чому він не може трохи краще мене зрозуміти?

Я завжди мріяла мати поруч когось, хто міг би зрозуміти мене повністю, але якщо він не здатний мене зрозуміти, то навіщо мені його кохання та турбота? Однак мій батько, мої сестри, мої друзі – всі вони так бездумно оберігають мене, що я навіть і не знаю чому; люблять мою самовільність, мій норів чи

сухоти? Іноді я злюсь і засмучуюсь через це, але вони стають ще доброзичливішими, ще більш люблячими, підтримують мене словами, настільки недоречними, що я ледве стримую бажання вдарити їх. У такі моменти я б хотіла, щоб поруч був хтось, хто по-справжньому мене розуміє, навіть якби накричав на мене, я все одно була б щаслива й пишалася б цим.

Коли ніхто не звертає на мене уваги, коли ніхто не приходить, я можу засумувати або навіть розгніватись на них, але як тільки хтось приходить, я несвідомо знову стаю нестерпною, і нічого не можу з цим вдіяти. Останнім часом, намагаючись хоч трохи загартувати себе, я змушую себе прикусити язика, переймаючись тим, щоб знову випадково не зачепити чийхось почуттів, навіть якщо це був би лише невинний жарт. Тому можна собі лише уявити, в якому настрої я сиділа поруч із Вейді. Та коли він підвівся, щоб сказати, що йде, страх самотності миттєво накрив мене хвилею пригнічення, і я почала ненавидіти його. Це, принаймні, Вейді давно вже зрозумів, тому ніколи не йде раніше десятої вечора. Але я чесна як з іншими, так і перед собою. Я прекрасно розумію: якщо Вейді залишиться поруч, це не тільки не принесе йому користі, а й ще раз покаже, наскільки легко ним маніпулювати. Можливо, я навіть відчуватиму ще більший жаль до нього за те, що він так і не навчився кохати.

28 грудня

Сьогодні я запросила Юйфан та Юньліня на перегляд фільму. Проте Юйфан запросила також і Цзяньжу. Мені хотілося плакати від люті, але натомість я голосно розсміялася. Цзяньжу без зусиль здатна похитнути мою самоповагу: її зовнішність, манери – усе в ній нагадує мені подругу дитинства. Через це я мимоволі намагалася її наслідувати, а вона, ніби навмисне, лише підсилювала моє бажання зблизитися з нею. Але пізніше стався нестерпний випадок, згадка про який щоразу наповнює мене ненавистю до своєї зухвалої поведінки в минулому, про яку, однак, я не збираюсь жалкувати. Одного разу протягом тижня я надіслала їй вісім довгих листів, але вона навіть не відповіла. Про що тільки думала Юйфан! Вона добре знає, що я не хочу згадувати про минуле, але, наче навмисне, запросила її, прагнучи розгнівати мене. Я лютувала!

Мій сміх не видався Юйфан і Юньліню якимось дивним, але Цзяньжу, мабуть, точно все зрозуміла. Проте вона вміє прикидатися, вдавати дурненьку і розмовляти зі мною так, наче нічого не сталося. Я вже була готова вилаяти її, але саме в той момент, коли слова вже майже зірвалися з кінчика мого язика, я згадала обітницю, дану самій собі. Крім того, якби я справді так зробила, це лише більше потішило б її. Тому я стрималася і пішла розважатися разом з ними.

Ми прийшли до кінотеатру «Чженгуан»⁶ зарано і на вході зустріли цілий гурт наших землячок. Мені остогидлі всі ці фальшиві посмішки з ямочками на щічках, тому я не звертала на них уваги. До того ж без жодної на те причини мене почали дратувати всі ті, хто прийшов на фільм. Поки Юйфан була зайнята жвавою розмовою з ними, я скористалась моментом, залишила тих, кого запросила особисто, і непомітно повернулася додому.

Лише я можу знайти виправдання своїм вчинкам. Усі мене критикують, але

---

⁶ Кінотеатр «Чженгуан» був відкритий у 1918 р. Ло Міню (罗明佑, 1900–1967), власником однієї з найбільших кіномереж у північній частині Китаю. Ло Міню вважав, що китайський кінематограф має створюватися китайцями для китайців і демонструватися не на відкритих майданчиках, а у сучасних, елегантних залах.

ніхто не розуміє, як у присутності інших важко вгамувати свої почуття. Люди кажуть, що я дивна, але де їм знати, що я постійно намагаюся завоювати їхню прихильність і викликати симпатію до себе. Але вони не готові вислуховувати мої сповнені лицемірства слова, часто даючи мені нагоду переосмислити свої вчинки. Однак це ще більше віддаляє мене від них.

Вже дуже пізно, в пансіоні панує тиша, і я вже тривалий час лежу на своєму ліжку. Я багато що вже добре обміркувала. Чого мені ще засмучуватися?

29 грудня

Із самого ранку подзвонила Юйфан. Вона хороша людина і не здатна на брехню, тому, мабуть, Цзяньжу справді хвора. Юйфан сказала, що вона захворіла через мене і хоче, щоб я прийшла, щоб Цзяньжу все мені пояснила.

Юйфан помилилася, як і Цзяньжу, – Софія точно не з тих, хто охоче слухає чийсь пояснення. Я категорично заперечую необхідність будь-яких пояснень у цьому світі. Якщо друзі ладнають між собою – чудово; якщо ж ні, і хтось від цього страждає – це теж природно. Я вважаю себе досить великодушною і геть не мстивою. Навіть якщо Цзяньжу справді захворіла через мене, то я тільки рада – я нічого не маю проти новин про те, що хтось хворіє через мене. Ба більше, хвороба Цзяньжу трохи зменшує мої докори сумління за власні помилки у минулому.

Я справді не знаю, як розібратися у собі. Іноді хмаринка, що зникла в подуві вітру, здатна викликати в мені незрозумілу тугу й важкість на душі. Та варто тільки побачити, як молодий чоловік, якому трохи більше за двадцять (хоча насправді Вейді старший за мене всього на чотири роки), краплю за краплею ллє сльози на мої руки, як це викликає в мені самовдоволену посмішку, немов у якоїсь дикунки. Вейді прийшов до мене з купою паперу та конвертів, які він купив у східному районі міста. Оскільки він був щасливий і усміхнений, я навмисно почала дражнити його і мені стало радісно, коли я побачила, що він заплавав, тож додала: *«Бережи свої сльози, і не думай, що твоя сестричка така ж слабка, як інші жінки, що не можуть встояти перед єдиною сльозинкою... Якщо тобі хочеться плакати, повертайся додому і ридай там, бо ці сльози мене тільки дратують...»*. Звичайно, він не пішов, не став виправдовуватися чи сердитися. Він просто згорнувся калачиком на краю стільця і мовчки плакав, проливаючи стільки сліз, що я навіть не знала, звідки вони беруться. Мені, звичайно, стало соромно за власну самовдоволеність, тому, перейнявши тон старшої сестри, я наказала йому піти вмити обличчя, а потім, втішаючи, погладила його по волоссю. Зі сльозами на очах на його обличчі знову засяяла усмішка.

Вся жорстокість мого єства хлинула на цю щирю людину, безжально катуючи його. Та коли він пішов, мені справді захотілося простягнути руку, зупинити його й повернути назад – лише для того, щоб заявити: *«Я знаю, що була неправа. Будь ласка, більше не закохуйся у жінку, яка не заслуговує на твоє щире кохання»*.

1 січня

Не знаю, як усі ті галасливі та веселі люди зустрічали Новий рік, а я просто додала яйце до молока. Вчора Вейді приніс мені двадцять яєць: сім із них я вже

замаринувала в чаї⁷, а решта тринадцять, певно, вистачить на два тижні. Якщо Вейді прийде на обід, буде можливість поласувати двома банками консервів, які він неодмінно принесе із собою. Я справді розраховую, що він прийде.

Сподіваючись на його візит, я сходила на ринок й купила чотири коробки цукерок, два пакунки солодошів, кошик мандаринів та яблук, щоб пригостити його, коли він прийде. Я була впевнена, що сьогодні буде лише він.

Але ось я вже пообідала, а Вейді так і не прийшов.

Загалом я написала п'ять листів – всі на тому гарному папері та чудовою ручкою, які напередодні приніс мені Вейді.

Я сподівалася отримати гарні мальовані листівки, але жодної так і не дочекалася. Навіть мої сестри, які зазвичай захоплюються такими речами, забули надіслати хоч щось. Не дивно, що листівок не було, але прикро, що про мене просто забули. Та й я жодного разу нікого не привітала з Новим роком. Тож нехай. Так і мало бути.

У повному розпачі я вечеряла на самоті.

Цього вечора до мене заходили Юйфан і Юньлінь. Разом з ними прийшов ще високий парубок. Думаю, ці двоє справді щасливі. У Юйфан є Юньлінь, який її любить, і це їх цілком влаштовує – вона задоволена і він також. Щастя – це не просто мати кохану людину, а вміти жити в гармонії, коли між двома немає надмірних сподівань, а лише спокійні розмови та взаєморозуміння. Звичайно, дехто може зневажати таку посередність. Але це стосується лише інших людей, а не моєї Юйфан.

Юйфан – хороша людина, оскільки в її житті є Юньлінь. Вона прагне, аби все було, як у китайській класичній драмі: *«всі душі, що любов несуть, родинним вогнищем стають»*⁸. Торік вона влаштувала для своєї подруги Марі⁹ знайомство, яке згодом перетворилося на щире кохання й завершилося шлюбом. Тепер же вона мріє побачити мене з Вейді разом, тож, щойно переступивши поріг, відразу запитала про нього. Однак вона, Юньлінь і той високий молодик з'їли все, що я приготувала для Вейді.

Той високий парубок надзвичайно привабливий. Вперше я усвідомила, що таке чоловіча краса, адже раніше я ніколи її не помічала. Я завжди вважала, що чоловіку досить вміти говорити, розуміти натяки і бути обачним. Та ось, побачивши його, я зрозуміла, що чоловіки можуть бути іншого, більш шляхетного гатунку. На його фоні Юньлінь виглядав так дріб'язково, безтолково...що мені навіть стало шкода його. Якби він тільки знав, як жалюгідно виглядає поруч, як це псує його незграбний і відразливий вигляд, манери. І я навіть не уявляю, що відчуває Юйфан, порівнюючи їх двох!

Як я можу описати красу цього незнайомця? Звичайно, його високий зріст, ніжне біле обличчя, тоненькі вуста, м'яке волосся – все це справило б враження

---

⁷ Китайські чайні яйця – традиційна страва, що походить із провінції Чжецзян. Її зазвичай подавали на сніданок у місцевих чайних. Спочатку яйця відварюють у воді, чистять від шкарлупи, а потім вдруге готують у спеціальному маринаді з чаю, прянощів і соєвого соусу. Завдяки цьому способу приготування яйця не лише набувають особливого смаку, а й прикрашаються оригінальними візерунками.

⁸ Цитата з драми Ван Шифу «Західний флігель».

⁹ Наслідуючи європейські культурні традиції, чимало китайців на початку ХХ ст. обирали для себе західні імена.

на будь-кого. Але найважливіше, що не передати словами й не можна відчутти на дотик, – це його вишукані манери, здатні запалити вогонь у серці. Наприклад, коли я запитала його ім'я, він несподівано, з невимушеною грацією, передав мені свою візитівку. Я підняла погляд і побачила його яскраво-червоні, ніжні, глибоко впалі куточки вуст.

Чи могла б я коли-небудь зізнатися комусь, що дивилася на ці маленькі привабливі впадинки, як дитина на солодощі? Але я розумію, що в цьому суспільстві мені ніколи не дозволять вільно задовольняти свої пориви й бажання, навіть коли вони не несуть нікому шкоди. Тому, стримуючи себе, я опустила погляд і мовчки прочитала ім'я на візитівці: «Лін Цзіши, Сінгапур...».

Лін Цзіши... В моєму домі він говорив вільно, ніби в гостях у давнього друга. Невже він прийшов сюди лише для того, щоб поглузувати з такої малодушної, як я? Борючись зі спокусою, я так і не наважилася підвести очі, щоб хоча б краєчком ока глянути в його бік – у той куточок біля грубки, що невблаганно манив мене. Мої зношені капці, які я зазвичай не соромилася носити, тримали мене на місці, не даючи й кроку ступити до освітленого лампою столу. Я сердилася на себе: як можна було так ніяковіти? Невже не можна було якось віджартуватись? Зазвичай я зневажаю соціальні комунікації інших, але сьогодні розуміла, що виглядала заціпенілою й обмеженою. Ох, напевно, він подумав, що я приїхала із села.

Помітивши мій закляклий вигляд, Юньлінь і Юйфан, очевидно, вирішили, що цей незнайомец не сподобався мені, тому вони часто перебивали його й незабаром пішли. Чи повинна я була бути вдячною за їхні добрі наміри? Спостерігаючи, як одна висока та дві маленькі тіні розчиняються у сутінках двору, я не могла змусити себе повернутися до кімнати, де ще відчувалась його присутність – сліди його черевиків, відлуння голосу, та дрібні крихти печива, що залишилися після нього.

3 січня

Останні дві ночі мене невпинно мучив кашель. Я не маю жодної довіри до ліків – яке вони мають відношення до самої хвороби? Гіркі настоянки вже викликають огиду, та я все одно приймаю їх вчасно. А що лишається? Якби й цього не робила, на яку ще надію могла б покладатися? Всевишній вчить нас терпіння, готує нам тяжкі випробування і веде до смерті так, що люди вже бояться її... Але я, навпаки, гаряче прагну жити, попри те, що життя моє буде недовготривалим. Не тому, що мене страшить смерть, а тому, що я ще не взяла всього, що могло дати мені життя. Я... я хочу бути щасливою. Удень і вночі тільки й мрію про те, щоб на порозі смерті мені не було б про що шкодувати. Уявляю, як лежу на ліжку з балдахіном у розкішній спальні, мої сестри стоять на колінах на килимку з ведмежої шкіри біля ліжка, молячись за мене, батько зітхає біля відчиненого вікна, а я в цей час читаю довгі листи від тих, хто любив мене. Друзі щиро плачуть, згадуючи мене... Я жадібно прагну цих людських почуттів і мрію про всі ті неможливі речі, які лише може запропонувати світ.

Але що ті люди для мене? Цілісіньких два дні я була сама, ув'язнена у цьому домі, без гостей і без листів. Я кашляла, лежачи на ліжку, кашляла біля грубки, кашляла навіть тоді, коли намагалася підійти до столу – і думала про тих ненависних мені людей... Хоча, якщо бути справедливою, я таки отримала листа,

---

але він не приніс нічого, окрім суцільного роздратування. Мені його надіслав кремезний чоловік із Аньхоя, який дошкуляв мені рік тому. Я розірвала листа, навіть не дочитавши до кінця, мені бридко стало від цього всього «кохання-зітхання». Я щиро ненавиджу увагу від людей, які мені не подобаються....

Та чи можу я сказати, що саме мені потрібно насправді?

4 січня

Я не можу збагнути, чому все пішло не так. Чому я вирішила переїхати? Чому так по-дурному обдурила Юньліня, ніби брехня вже давно жила десь у підсвідомості, і сьогодні спеціально виринула у потрібний момент без жодних зусиль? Якби Юньлінь дізнався, що Софія здатна його обманути, я навіть не уявляю, наскільки глибоким було б його розчарування. Адже Софія – це їхня маленька сестричка, яку всі так люблять і оберігають. Мене охопило відчуття провини, і тепер я гірко шкодую про свій вчинок. Але чи можу я сама вирішити, варто мені переїжджати чи ні?

Я змушена зізнатися собі: *«Ти ж сумуєш за тим високим хлопцем!»*.

Останні кілька днів і ночей я не знала спокою, безперестанку прагнучи того, що мене невблаганно манить. Чому ж він досі не прийшов сам? Він має розуміти, наскільки це неправильно з його боку змушувати мене так марити ним. Він мав би прийти і сказати, що теж сумує за мною. Якби це сталося, я б з радістю вислухала його освідчення. Я дала б йому зрозуміти свої бажання. Але він не приходить. Казкові сюжети, схоже, важко перенести в реальність. Невже мені варто самій йти на його пошуки? Проте така відчайдушна поведінка жінки неодмінно призвела б до неприємних наслідків. До того ж я досі прагну зберегти повагу в очах інших. Єдине, що я могла придумати, – це спершу навідатися до Юньліня, а вже після обіду, попри вітер, вирушила до східної частини міста.

Юньлінь був студентом університету Цзінду і мешкав в орендованій квартирі, що знаходилась у Молодіжному провулку між першим і другим корпусами навчального закладу. Мені пощастило, що він був вдома, а Юйфан ще не прийшла. Юньлінь помітно здивувався, побачивши мене в такий вітряний день, але я пояснила це тим, що зайшла дорогою на консультацію в німецьку клініку. Він без жодних сумнівів повірив мені і відразу запитав про стан здоров'я, але я навмисно почала розмову за той вечір. Не докладаючи великих зусиль, я з'ясувала, що високий парубок мешкає в гуртожитку № 4 біля другого корпусу університету. Зітхаючи, я почала нарікати на своє самотнє й нецікаве життя в пансіоні у західній частині міста. Я знову збрехала, вигадуючи, що єдине, чого я хочу, – це бути ближче до Юйфан (я знала, що вона вже планує переїзд Юньліня). Тож попросила його допомогти знайти для мене житло неподалік. Без жодних вагань Юньлінь з радістю погодився.

Шукаючи квартиру, ми несподівано зустріли Ліна Цзіши, який вирішив приєднатися до нас. Моє серце наповнилося радістю, і, набравшись відваги, я кілька разів кинула на нього хижацький погляд. Однак він, здається, зовсім не помітив цього. Коли він запитав про моє самопочуття, я відповіла, що все гаразд. Його усмішка натякала на сумнів, ніби він зовсім мені не повірив.

Мені припала до душі крихітна, з низькою стелею та затхлим запахом оселя у східній частині пансіону «Даюань»¹⁰, розташованого по сусідству з будинком Юньліня. І Юньлінь, і Лін Цзіши переконували, що там надто сиро, але я наполягала на своєму, стверджуючи, що хочу переїхати вже наступного дня. Я аргументувала все тим, що попереднє місце здавалося мені нестерпним, і я відчайдушно хотіла бути поближче до Юйфан. Зрештою, Юньлінь змушений був погодитися, і додав, що разом із Юйфан вони прийдуть завтра із самого ранку, щоб допомогти мені з переїздом.

Чи могла б я зізнатися комусь у справжній причині вибору саме цього помешкання? Воно знаходиться між гуртожитком № 4 і будинком Юньліня.

Він залишився зі мною, тож я вирішила повернутись до Юньліня, дорогою намагаючись розмовляти та сміятися з усією впевненістю, на яку була здатна. Я уважно його розглядала – мені хотілося цілувати його скрізь. Хіба він не помітив, як я спостерігаю за ним, оцінюю? Згодом я навмисно сказала, що хотіла б, аби він дав мені кілька додаткових уроків англійської. Юньлінь лише усміхнувся, а він, засоромившись і помітно зніяковівши, відповів якимось туманно та невпевнено. І тоді я подумала: він точно не може бути мерзотником. Як дорослий чоловік може так червоніти? Від цієї думки всередині мене розгорівся вогонь, пекучіший, ніж будь-коли раніше.

Але я не хотіла, щоб він зрозумів це і вважав мене легковажною. Тож я змусила себе піти й повернулася додому доволі рано.

Ретельно обмірковуючи все зараз, я боюсь, щоб моя імпульсивність не втягнула мене в ще більшу халепу. Наразі краще залишитися тут, у цій кімнаті з грубкою. Невже я закохалася в цього південця? Я зовсім його не знаю. Його вуста, вигин брів, кутики очей, кінчики пальців... усе це промовляє моя підсвідомість. Це абсолютно не те, чого має прагнути людина. Я зачарована ним, оскільки тільки про це і думаю. Я вирішила не переїжджати, а зосередити всі сили на одужанні.

Я вирішила. І тепер шкодую. Шкодую, що вдень зробила те, чого порядна жінка не мала б робити.

6 січня

Всі здивувалися, коли дізналися про мій переїзд. Цзіньїн, яка живе в південній частині міста, а також Цзян і Чжоу із західної прийшли в гості до моєї сирої маленької квартири з низькою стелею. Я сміялася, і час від часу перекидалася у ліжку, а вони говорили, що я наче мала дитина. Від цих слів я сміялася ще сильніше. Мені просто хотілося сказати їм усе, що думаю. Сьогодні після обіду прийшов Вейді. Він був дуже засмучений моїм переїздом, адже я не порадила з ним і тепер жила ще далі від нього. Юньлінь, не розуміючи, чому Вейді так сердиться, лише мовчки дивився на нього, а той ще більше

¹⁰ Зважаючи на те, що Дін Лін зазначає чітку назву житла, яке орендує Софія (східний будинок, *кит.* 东房), а також згадує невисоку висоту стелі, можна припустити, що пансіон розташований у традиційному китайському будинку *сіхеюань* (*кит.* 四合院). У найпростішому варіанті *сіхеюань* являє собою чотирикутний двір, оточений чотирма одноповерховими будівлями, вікна яких виходять всередину двору, створюючи замкнуту й затишну атмосферу. Просторова організація *сіхеюаня* суворо підпорядкована принципам *феншуй*. Зокрема, вхід зазвичай розташовується на південно-східній стороні, головний будинок знаходиться на північному боці, а із західної та східної сторін, де менше світла, – будинки молодших членів родини.

похмурнішав. Це мене забавляло, але водночас я подумала: *«Бідолашний, я так несправедливо його образила, такого доброго чоловіка!»*.

Юйфан більше не згадувала про Цзяньжу у моїй присутності. Вона вирішила переїхати до Юньліня протягом наступних двох-трьох днів, адже, відчуваючи моє бажання бути ближче до неї, вона не могла дозволити мені залишатись на самоті в цьому будиночку. Юйфан і Юньлінь ставляться до мене з більшою теплотою, ніж будь-коли раніше.

10 січня

Протягом останніх кількох днів я бачилася з Лінем Цзіши, але ми майже не розмовляли. Я точно не збираюся першою нагадувати про додаткові заняття з англійської. Мені смішно, як він тепер двічі на день навідується до Юньліня, я впевнена, раніше вони ніколи не були такими близькими. Я жодного разу не запрошувала його до себе, хоча він кілька разів цікавився, як пройшов мій переїзд. Кожного разу я, посміхаючись, щось відповідала, удаючи, що не розумію, до чого він веде. Це заповняє весь мій розум, наче я веду якусь невидиму боротьбу, в якій я прагну чогось, але не наважуюся піти й узяти це. Я маю знайти спосіб, щоб змусити його віддати це мені. Так, я повністю усвідомлюю себе – жінку зі справжньою жіночою природою, яка спрямовує всі свої зусилля на підкорення чоловіка. Я хочу володіти ним. Хочу, щоб він беззастережно віддав мені своє серце, став на коліна й благав про поцілунок. Я збожеволіла. Знову й знову прокручую в голові, яким має бути наступний крок. Я збожеволіла!

Юйфан та Юньлінь, здається, не помітили мого збудження. Просто сказали, що мені скоро стане краще. Я теж не хочу, щоб вони про це знали, тому, коли вони сказали, що мені стане краще, я вдала, що зраділа.

12 січня

Юйфан переїхала, але Юньлінь з'їхав з квартири. Це ж треба, щоб у світі була така пара – через страх завагітніти вони не готові жити разом. Я припускаю, що і самі вони не впевнені, чи зможуть, лежачи в обіймах у ліжку, втриматися від чогось іншого. Тому заздалегідь вживають заходів, щоб не допустити жодного шансу для фізичної близькості. Обійми і поцілунки наодинці в кімнаті не несуть жодної загрози: їх нишком можна собі дозволити, не забороняється. Я не могла стримати сміху, дивлячись на них. Що це за аскетизм? Чому не можна обійняти оголене тіло коханої людини? Навіщо придушувати цей прояв любові? Як можна хвилюватися про те, що їх навіть не стосується, ще до того, як вони опинилися в одному ліжку? Я не вірю, що кохання може бути настільки раціональним і мати такий достеменно науковий підхід.

Вони не ображалися на мої насмішки. Вони пишаються своєю чистотою, а натомість сміються з моєї дитячості. Я розумію їхні почуття, але у світі є так багато дивних речей, які я просто не можу пояснити.

Цього вечора я затрималась у Юньліня (хоча тепер, мабуть, правильніше було б говорити у Юйфан) аж до десятої години. Перед тим як повернутися, я розповіла багато історій про надприродне й незбагненне.

Я звикла до розмов про духів та привидів ще з дитинства. Сидячи в обіймах маминої сестри, я часто слухала, як дядько переповідав «Дивовижні історії

з кабінету Ляо»¹¹. Могла слухати їх аж до пізньої ночі. Щодо страху – це вже інша справа. Я б ніколи нікому не зізналась, що мені лячно, бо знала: варто лише сказати про це, і дядько пішов би до свого кабінету навпроти, а мені, як дитині, заборонили б вставати з ліжка. Коли я почала ходити до школи, від учителів дізналася про елементарні, науково обґрунтовані речі. Наш віспуватий учитель Чжоу так переконливо усе пояснював, що я повірила йому і книгам. Після цього ніякі духи чи привиди більше не могли мене налякати. Тепер, коли я подорослішала, я завжди заперечую існування надприродного в розмовах, але саме заперечення не відмінює того факту, що від цих історій волосся стає дибки. Щоразу, коли мова заходить про духів та привидів, інші люди не розуміють, чому я хочу змінити тему. Адже потім я боюся залишатися вночі одна; закутавшись у ковдру, я сумую, згадуючи покійних тітку та дядька.

Повертаючись додому, я помітила темний провулок і мені стало моторошно. Я уявила собі, як з якогось кутка раптом вигулькне велике бліде обличчя чи простягнеться волохата рука – у цьому промерзлому, холодному провулку це б не здалося чимось неймовірним. Та варто було мені лише поглянути на високого парубка (Лін Цзіши), що супроводжував мене, мов справжній охоронець, як одразу з'явилося відчуття надійності. Тому, коли Юйфан запитала, я лише сказала: *«Не страшно, не страшно»*.

Юньлінь теж вийшов із нами, але незабаром попрямував до своєї нової квартири. Він пішов на південь, а ми – на північ, тож уже за кілька кроків звуки його шкіряних черевиків на гумовій підшві розчинилися у тиші.

Він простягнув руку і міцно обійняв мене за талію: *«Софіє, я впевнений, що ти налякана!»*.

Я намагалася вирватися, але це виявилось марним.

Моя голова ледь сягала рівня його плечей. Мені стало цікаво, як би я виглядала при світлі, затиснута в обіймах людини, що була на цілу голову вищою за мене.

Я присіла й швидко вислизнула з його обіймів. Він також опустил руку, але залишився стояти поруч, поки я стукала у вхідні ворота.

Провулок був дуже темним, але я чітко бачила, куди він дивиться. Моє серце ледь не зупинилося, поки я чекала, коли відчиняться ворота.

«Софіє, ти ж налякана!».

Почувся звук засувів, і прислужник запитав, хто прийшов. Розвернувшись до нього, я встигла лише сказати: *«До поба...»*.

Він різко стиснув мою руку, і я не змогла завершити фразу.

Прислужник здивовано подивився на високого чоловіка позаду мене.

Коли ми залишилися удвох у кімнаті, від моєї сміливості не залишилось і сліду. Я намагалася сказати кілька ввічливих банальностей, але не змогла. Єдине, що вдалося вимовити: *«Сідай, будь ласка»*, і пішла вмиватися.

Всі думки про привидів та духів геть вилетіли з моєї голови.

«Софіє! Тобі все ще цікаво вивчати англійську?», – раптом запитав він.

Тож він прийшов до мене і заговорив про англійську. Звісно, навіряд чи він згодиться витратити свій час на додаткові заняття. Ввести в оману

¹¹ «Дивовижні історії з кабінету Ляо» (кит. 《聊斋志异》) – збірка фантастичних новел Пу Сунліна (蒲松龄, 1640–1715).

двадцятирічну дівчину дуже важко – я прекрасно розумію, що він мав на увазі. Я подумки посміхнулася і сказала: *«Я геть нічого не тямлю, боюсь, що не зможу впоратися з цим і тільки більше осоромлюсь»*.

Він промовчав. Натомість, взявши зі столу фотографію, він почав крутити її в руках і уважно розглядати. На світлині була моя племінниця, якій щойно виповнився рік.

Умившись, я сіла з іншого боку столу.

Він уважно роздивлявся спочатку мене, потім дівчинку, а потім знову звернув погляд на мене. Так, вона справді була дуже схожа на мене. Тоді я спитала: *«Цікаво? Як думаєш, схожа на мене?»*.

«Хто вона?», – відчувалось, що він був налаштований серйозно.

«Тобі не здається, що вона мила?»

Він наполегливо допитувався, хто вона.

Раптом я збагнула, до чого він хилить, і мене знову охопило бажання збрехати.

«Вона моя», – сказала я, вихопивши фотографію з його рук і поцілувавши її.

Він повірив мені. Я все ж таки обдурила його. Я в захваті від своєї нещирості.

Цей захват, здається, зробив його менш привабливим, не таким мужнім та щирим. Якщо ж це не так, то чому тоді його розгубленість у той день дозволила мені не звертати уваги на його очі та забути про його уста? Позаяк саме цей захват безперечно зміг охолодити мою жагу.

Але коли він пішов, мені стало навіть якось прикро. Хіба це не відкривало переді мною безліч можливостей? Коли він стискав мою руку, досить було лише поглядом натякнути, дати йому зрозуміти, що я б не відмовила. Тоді він, без сумніву, виявив би більше рішучості.

Коли йдеться про рішучість між чоловіками та жінками, я твердо переконана: варто лише не відчувати відрази до людини – і тоді задоволення від злиття двох тіл, що тануть одне в одному, стає безсумнівним. Тож чому я маю бути з ним такою суворою і стриманою? Ох, зрештою, заради чого я переїхала в цю халупу?

15 січня

Останнім часом я не почуваюся самотньою: вдень проводжу час у сусідів, а вечорами маю ще одного нового друга, з яким можу поговорити. Але хвороба прогресує, і це гнітить мене дедалі більше. Чого б я не прагнула – усе намарно. Невже я закохалася? Це здається мені смішним, і все ж, всупереч моїм очікуванням, думки про смерть лише посилюють тугу. Щоразу, коли я ловлю погляд лікаря Клі, в голові майже відразу зринає думка: *«Так, я все розумію, просто скажіть, що для мене більше немає надії»*. Але я ховаю сльози за усмішкою. Хто ж знає, скільки їх пролито в тиші ночі?

Кілька вечорів поспіль Лін Цзіши приходив до мене. Усім він каже, що допомагає мені з англійською, але коли Юнлінь запитав про це, я лише промовчала у відповідь. Цього вечора я поклала перед ним роман *«Poor people»*¹², і він справді почав мене вчити. Та врешті я відсунула книгу й промовила: *«Не кажи більше нікому, що допомагаєш мені з англійською. Я хвора, тож тобі*

---

¹² Мова про роман Ф. Достоевського «Бідні люди». Англійською мовою був вперше надрукований у 1894 р.

все одно не повірять». Він швидко відповів: *«Софіє, хіба я не можу продовжити твоє навчання, коли тобі стане трохи краще? Софіє, все буде, як ти скажеш»*.

Мій новий друг, здавалося, був гідний моєї прихильності, та чомусь мені було просто лінь це помічати. Щоразу, коли я спостерігала, як він безрадісно йде від мене ввечері, мене огортало почуття якоїсь ніяковості. Коли він одягав пальто, я врешті вимовила: *«Вибач, я хворію»*. Він, очевидно, зрозумів мене неправильно, прийнявши ці слова за просту ввічливість: *«Хвороба не має значення. Я не боюся заразитися»*. Пізніше, обмірковуючи нашу розмову, я замислилася: а раптом він мав на увазі щось інше? Я не можу бути впевнена, що поведінка й наміри інших людей настільки прості, як нам часто здається.

16 січня

Сьогодні я отримала листа від Юньцзи з Шанхаю, і він ще глибше занурив мене у відчай. Де знайти слова, що могли б її втішити? У своєму листі вона пише: *«Моє життя, моє кохання тепер нічого не значать для мене...»*. Вона не потребує ані моєї розради, ані сліз, які я б пролила за нею. Ох! З рядків її листа я можу лише здогадатися, яким було її життя після одруження, адже вона жодного разу не говорила про це відверто. Чому боги так насміхаються над закоханими? Юньцзи – така гарячкова, така щира, і, звісно, вона не могла змиритися з наростаючою апатією та удаваністю почуттів, які вже неможливо приховати. Я б хотіла, щоб вона приїхала до Пекіна, але чи можливо це? Сумніваюся.

Коли Вейді прийшов, я показала йому лист від Юньцзи – він був глибоко засмучений, адже чоловік, який приніс розчарування в життя Юньцзи, на жаль, був його старшим братом. Я довго розповідала йому про свою нещодавно опановану життєву філософію, і він, покладаючись на свої інстинкти, зробив єдине, що міг, – заплакав. Я могла тільки холодно спостерігати, як його очі почервоніли, як він витирив їх руками. Його дії відкрили для мене багато гірких одкровень. Ніколи не думала, що у світі може бути така винятково чесна людина, як він. Невдовзі я тихенько вибігла на вулицю.

Щоб уникнути зустрічей із будь-ким зі знайомих, я повернулася з прохолодного парку лише пізно вночі. Не знаю, як пережила цей час, думаючи тільки про одне: *«Як безглуздо! Чим швидше я помру, тим краще...»*.

17 січня

Мені здається, що я збожеволіла! І, мабуть, я була б не проти справді втратити розум. Якби це сталося, я більше не відчувала б усієї тяжкості цього життя...

Цілих пів року мені забороняли вживати алкоголь через хворобу, та сьогодні я знову випилася до нестями. Я чітко бачила, як мене знудило кров'ю, червонішою за вино. Однак здавалося, ніби мною править щось інше, і цієї ночі це вино могло стати для мене фатальним. І не довелося би більше роздумувати над усіма цими складнощами та клопатами...

18 січня

Наразі я ще сплю на цьому ліжку, але скоро покину цю кімнату, можливо, назавжди. Чи можу я бути впевнена, що ще коли-небудь матиму щастя торкнутися цієї подушки... цієї ковдри? Юйфан, Юньлін, Вейді, Цзінся – всі вони мовчки сиділи навколо мене, охороняючи нічну тишу, схвилювано чекаючи

світанку, щоб доправити мене до лікарні. Їхнє тривожне бурмотіння розбудило мене. Я не хотіла говорити. Думки повертали мене до того, що сталося вчора вдень. Сморід алкоголю та крові, що доносився з кімнати, повернув мені гостре відчуття душевного болю – і сльози самі потекли рікою. Їхнє мовчання, як і спустошеність на зажурених обличчях, видавалися мені провісниками моєї смерті. Якби я заснула навечно, вони б і далі мовчки сиділи навколо мого закостенілого тіла? Побачивши, що я прокинулась, вони підійшли до мене, щоб дізнатися, як я. І в цю мить я відчула весь жах смерті та вічної розлуки! Я стискала їхні руки, вдивлялася в кожне обличчя, ніби прагнула запам'ятати назавжди. Їхні сльози капали на мої руки, наче я вже навечно пішла від них у царство мертвих. Особливо сильно плакав Вейді – його обличчя аж спотворилось від сліз. *«Ох, друзі, підбадьоріть мене хоч трохи»* – подумала я,.. однак натомість сама розсміялася. Я попросила їх розібратися з деякими речами, і вони дістали з-під ліжка велику ротангову валізу, всередині якої лежало кілька пакунків, загорнутих у квітчасті хустки. Я сказала: *«Це мені знадобиться у лікарні Сехе»*. Коли вони передали мені згортки, я показала їм, що всі вони наповнені листами. *«Дивіться, – усміхнулася я, – ваші теж тут»*. Здавалося, це трохи підбадьорило їх. Вейді поспіхом витяг із шухляди фотоальбом і простягнув мені, ніби сподівався, що я візьму його із собою до лікарні. Я засміялася ще дужче. Усередині було сім чи вісім його фотографій. Я дозволила йому поцілувати мою руку. Стискаючи мою руку, він провів нею по своєму обличчю – після цього в кімнаті вже не відчувалось присутності мерця. Небо заграло передсвітанковими барвами. Вони заметушилися, шукаючи рикшу для мене. Так почалося моє життя в лікарні.

4 березня

Двадцять днів тому я отримала телеграму про смерть Юньцзи. Попри те, мій стан поступово поліпшувався. Першого числа друзі, які привезли мене до лікарні, супроводили мене назад до пансіону. Кімната сяяла чистотою. Оскільки вони хвилювалися, що мені буде холодно, то спеціально заради цього встановили маленьку грубку. Я не знала, як можу їм віддячити, особливо Вейді та Юйфан. Цзінь і Чжоу ще два дні поспіль залишалися зі мною на ніч. Вони були моїми опікунками, а я могла цілий день лежати в ліжку. Мені було так затишно, що я була наче не в пансіоні, а вдома! Юйфан вирішила залишитися зі мною ще на кілька днів, а коли потеплішає – знайти для мене квартиру у Сішані¹³, де я змогла б продовжити своє лікування. Я справді хотіла б поїхати з Пекіна. Шкода, що, попри березень, і досі так холодно! Оскільки Юйфан наполягає залишитися зі мною, я не можу відмовити їй. Тож розстелену на підлозі кілька днів тому для Цзінь та Чжоу постіль так і не прибирали.

Нещодавнє перебування в лікарні зцілило не лише тіло, а й душу: моє серце зігрілося турботою друзів, і я знову відчула, що світ сповнений любові. Особливо Лін Цзіши – мене переповнювала гордість щоразу, коли він навідував мене в лікарні. Його шляхетність та вихованість якраз гідні того, щоб відвідувати хвору подругу у лікарні. До того ж я розуміла, що всі медсестри заздять мені. Якось одна з них, вродлива панночка Ян, запитала мене: *«Хто для тебе цей високий чоловік?»*.

---

¹³ Мальовниче передмістя, розташоване на північному заході Пекіна.

«Друг!», – відповіла я, навіть не зваживши на недоречність її запитання.

«Краянин?».

«Ні. Він китайський емігрант із Сінгапуру».

«Тоді він твій однокурсник?».

«Також ні».

Після чого вона фальшиво посміхнулася: «Тож лише друг?».

Звісно, я могла б не червоніти, а натомість нагадати їй стежити за своїми словами, але я зніяковіла. Зробила вигляд, ніби хочу спати, і, побачивши мої заплющені очі та втомлений вигляд, вона самовдоволено посміхнулася й пішла. Відтоді вона мене постійно дратувала. Щоб уникнути надокучливих запитань, я брехала, що Вейді – мій брат, коли хтось питав про нього. Був ще один хлопець, який прийшов разом із Чжоу, і я вигадувала про нього всілякі нісенітниці: то він мій краянин, то родич.

Коли Юйфан пішла на заняття, я залишилася сама в кімнаті й вирішила переглянути всі листи, що надійшли більше ніж за місяць. Я була сповнена радості, адже стільки людей пам'ятають про мене. Мені потрібно, щоб про мене згадували: я завжди вірила, що чим більше доброзичливості, тим краще. Батька можна й не згадувати – він надіслав ще одну фотографію. Здається, у нього з'явилося кілька сивих волосків. Мої старші сестри почуваються добре, але вони надто зайняті дітьми, щоб часто писати мені.

Не встигла я дочитати листи, як знову прийшов Лін Цзіши. Я хотіла підвестися, та він зупинив мене. Коли його рука міцно стиснула мою, я ледь стримала сльози радості. «*Ти міг би подумати, що я знову повернуся до цієї кімнати?*», – запитала я його.

Він незадоволено глянув на додатково розстелену постіль біля стіни. Я пояснила йому, що дві попередні гості вже поїхали, а це спеціально підготували для Юйфан.

Почувши це, він сказав, що сьогодні ввечері більше не прийде, бо боїться набриднути Юйфан. Від цих слів на серці мені стало тепліше, тож я запитала: «*А хіба ти не боїси набриднути мені?*».

Він сів біля узголів'я ліжка й почав розповідати про своє життя за останній місяць – про суперечки та конфлікти з Юньлінем. Лін Цзіши вважав, що я маю виписатися з лікарні раніше, тоді як Юньлін наполягав на моєму подальшому перебуванні. Юйфан підтримала Юньліня. Лін Цзіши розумів, що знає мене не так давно, тож його думка не матиме великого значення. Зрештою, він перестав перейматися цією суперечкою й просто йшов раніше, коли бачив Юньліня в лікарні.

Я зрозуміла його, але навмисно удавано сказала: «*Ти наговорюєш на Юньліня. Якби не він, я б досі лежала у лікарні. А тут набагато комфортніше*».

Після цього він мовчки відвів погляд, не реагуючи на мої слова.

Гадаючи, що Юйфан незабаром прийде, він тихо сказав, що повернеться завтра, і пішов.

Юйфан справді повернулася незабаром після цього. Вона нічого не питала, і я теж нічого їй не говорила. До того ж через мою хворобу вона уникала зайвих розмов, побоюючись потривожити мене. Я ж була рада скористатися цим як нагодою поринути у власні думки про різні дрібниці.

Мета Асоціації полягає в сприянні розвитку наукових досліджень Китаю в Україні й розробці освітніх китаєзнавчих дисциплін, а також у популяризації сучасних знань про китайську цивілізацію.

Будь-яка людина, зацікавлена в сприянні досягнення цілей і завдань діяльності Української асоціації китаєзнавців, може вступити в Асоціацію шляхом подання заявки на членство.

Членство в Асоціації відкрито для громадян усіх країн світу, чиї інтереси пов'язані з китаєзнавством.

Усі члени Асоціації запрошуюються до участі в заходах і нарадах Української асоціації китаєзнавців, а також мають право голосувати й посідати виборні місця.

Президент: КІКТЕНКО Віктор Олексійович, д-р філос. наук, ст. н. сп.,
в. о. директора Інституту сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України
тел.: (+380 44) 353-7286
моб.тел.: (+380 96) 852-7454
e-mail: kiktenko@gmail.com

Виконавчий секретар: ГОБОВА Євгенія Валеріївна, канд. філол. наук,
молодший науковий співробітник відділу Азіатсько-Тихоокеанського регіону
Інституту сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України
моб. тел.: (+380 66) 729-0549
e-mail: jane.lutsenko@gmail.com

Місцезнаходження:

01001 Україна, Київ, вул. Грушевського, 4,
Інститут сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України,
кімн. 211, Українська асоціація китаєзнавців
тел.: (+038-044) 353-7285
e-mail: info@sinologist.com.ua
<http://www.sinologist.com.ua>

«КИТАЙСЬКИЙ ШОВК І ШОВКОВИЙ ШЛЯХ» В УКРАЇНІ: ВІДКРИВАЮЧИ СТАРОДАВНІ ТАЄМНИЦІ

Коли ми говоримо про Китай, однією з перших асоціацій, що спадають на думку, є шовк. Шовк став символом розкоші, вишуканості та високого мистецтва, і його вплив на світову культуру й торгівлю не може бути недооцінено.

Водночас українці теж мають особливу цікавість до шовку. Україна має власні традиції у текстильній промисловості, включаючи шовківництво, яке стало частиною культурної спадщини країни. Інтерес до шовку в Україні виявляється через спеціалізовані майстерні, виставки та події, де українці можуть дізнатися більше про мистецтво шовку. Ця книга, в свою чергу, дозволяє українським читачам поглибити знання у галузі шовківництва.

Сьогодні шовк – одна з *найдорожчих і найпопулярніших тканин* у всьому світі, але яким чином він був відкритий? З чого було зроблено перший шовк? На сторінках цієї книги розкривається походження шовку та його первісне використання у Китаї.

Щоб зрозуміти, як виробляють шовк, необхідно вивчити життєвий цикл шовкопряда, а також розглянути роль тутових дерев у шовківництві. Читач дізнається про те, які етапи включає процес отримання ниток шовку, які були відмінності в тканинах, що вироблялися на півночі та півдні Алтайських гір, і які особливості вони мали? Книга розкриває дивовижні історії про виробництво шовку, торгівлю та обміни, які відбувалися протягом тисячоліть.

Шовківництво в Китаї традиційно *супроводжувалося ритуалами й обрядами* – у книзі розповідається про релігійні та містичні аспекти, пов'язані з шовківництвом. Яким чином шовк і Шовковий шлях увійшли до легенд та міфології Європи? Як філософія п'яти елементів і п'яти кольорів впливала на шовкове мистецтво?

Археологічні знахідки надають нам цінні докази про те, *коли і де почали виробляти й використовувати шовк*. Вони включають не лише шовк, а й цінні артефакти, які розкривають перед нами життя стародавніх народів. Які маршрути використовувалися для доставки китайського шовку на Захід? Які візерунки та мотиви були популярні на шовкових тканинах у цей час? Ці питання – лише початок розгадування глибоких таємниць, викладених у книзі.

Шовк цзінь із написом
«усін чу дунфан лі Чжуню»
та реконструйований візерунок

Хубілай-хан у червоних шатах
із вишитої золотом парчі
з візерунком дракона (фрагмент
картини «Хубілай на полюванні»)

Поповнюючи цією книгою свою бібліотеку, читач набуває не лише джерело знань, а й унікальне дослідження, яке розширить його бачення світу. Вона стає свого роду вікном у минуле й путівником у майбутнє, відкриваючи нові перспективи для розуміння світової історії та культури.

Історія шовку та Шовкового Шляху – це не тільки минуле, а й частина всесвітньої культурної спадщини, яка збагатить наше розуміння власного часу та допоможе нам бачити світ із широкої перспективи.

Валентина Віткова,
перекладач, Видавничий дім «Гельветика»

НОТАТКИ

ІНФОРМАЦІЯ ДЛЯ АВТОРІВ

Науковий збірник «Китаєзнавчі дослідження» приймає статті українською, англійською та китайською мовами, надіслані на e-mail: chinese.studies.com.ua@gmail.com.

Вимоги до оформлення статті:

Рукопис подається у вигляді документа MS Word із розширенням *.rtf або *.doc. Редакція журналу здійснює зовнішнє та внутрішнє анонімне рецензування статей і перевірку на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

Рекомендується така схема представлення наукової статті в журналі:

Блок 1. УДК, заголовок, П. І. Б автора (співавторів) (транслітерація), науковий ступінь, учене звання, назва, адреса організації, електронна пошта всіх або одного автора, анотація (270–300 слів), ключові слова (5–7 слів) англійською мовою.

Блок 2. Заголовок, П. І. Б автора (співавторів), повний текст статті мовою оригіналу.

Блок 3. Список літератури з кириличними посиланнями.

Блок 4. Транслітерований список літератури (References).

Блок 5. Заголовок, П. І. Б автора (співавторів), анотація, ключові слова українською мовою.

Вимоги до ілюстрацій та списку літератури:

Усі графічні файли подаються окремо від текстового у відповідному форматі, наприклад *.jpg.

Посилання на літературу наводяться в тексті. У квадратних дужках подається ім'я автора, рік видання (без коми перед ним) і в разі потреби сторінки: [Michalak-Pikulska 2002, 66]. Ініціали наводяться після прізвища автора лише в тому випадку, коли в статті є посилання на кількох авторів з однаковим прізвищем. Якщо в одному місці наводяться посилання на кілька праць, вони подаються в хронологічному порядку через крапку з комою. Якщо йде про посилання на колективну монографію, енциклопедію, словник тощо, у квадратних дужках наводяться перші слова назви: [Manzil... 2013]. Текстові посилання подаються наприкінці статті, перед літературою.

Список цитованої літератури, розміщений в алфавітному порядку, подається в кінці статті під назвою **ЛІТЕРАТУРА**. При оформленні списку літератури слід дотримуватися вимог Національного стандарту України **ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання»**. Назви цитованих праць оформляються за таким зразком:

Кіктенко В. О. «Китайська мрія» як теорія нового етапу модернізації КНР. *Східний світ*. 2015. № 3. С. 106–114.

Манхейм К. Избранное: диагноз нашего времени. Москва : Изд-во «РАО Говорящая книга», 2010. 744 с.

Brown K. The Communist Party of China and Ideology. *China: An International Journal*. 2012. Vol. 10. № 2. P. 52–68.

Транслітерований список цитованої літератури (**References**) оформлюється за гарвардським стилем. Він подається повністю окремим блоком, повторюючи список літератури, наведений мовою оригіналу відповідно до вимог ДАК України, незалежно від наявності в ньому англійських джерел. Якщо в списку є посилання на іноземні публікації, вони повністю повторюються в **References**. Транслітерація здійснюється за стандартом BGN/PCGN.

Для транслітерованих праць (з оригіналу кирилицею) пишемо англійською мовою повне місце видання, а також позначення томів, номерів, сторінок ("Vol.", "No.", "pp.", "p."). Назву видавництва залишаємо транслітерованою. Зазначаємо наприкінці речення мову видання, наприклад (In Ukrainian). Більше інформації див.: http://chinese-studies.com.ua/uk/for_authors.

Транслітерація іноземних слів здійснюється латинською графікою з відповідною діакритикою. Власні імена, назви передаються за допомогою літер українського алфавіту з урахуванням традиційних написань.

Формат 70×108/16. Гарнітура Times New Roman.
Папір офсет. Цифровий друк. Ум. друк. арк. 10,23
Замов. № 0725/530. Наклад 200 прим.

Видавництво і друкарня – Видавничий дім «Гельветика»
65101, м. Одеса, вул. Інглезі, 6/1
Телефон +38 (095) 934 48 28
E-mail: mailbox@helvetica.ua
Свідцтво суб'єкта видавничої справи
ДК No 7623 від 22.06.2022 р.